

ΠΜΣ Δημόσια Διοίκηση & και Τοπική Αυτοδιοίκηση
Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων και Οργανισμών
Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Η ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ ΜΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ. ΤΑ ΒΑΣΙΚΟΤΕΡΑ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΥΠΕΡΒΑΣΗΣ ΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΥΘΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ**

Μελέτη περίπτωσης Δικαστήρια Κατερίνης

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΖΑΓΚΟΥ

Α.Μ. : 8085202001004

Επιβλέπων Καθηγητής: ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Σεπτέμβριος 2022

PmsPublicAdministrationandLocalSelf Government
Department of BusinessandManagementOrganization
University of Peloponnese

Direction: Public Administration and Local Self Government

Title: The Reinforcement of the Courts with administrative Staff. The main problems and the Need to overcome them for the wide Functioning of the Judicial

Case study Katerini Courts

EvangeliaZagkou

September 2022

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψη προσωπικής ευθύνης

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, δηλώνω ενυπογράφως ότι είμαι αποκλειστικός συγγραφέας της παρούσας Μεταπτυχιακής Διπλωματικής Εργασίας, για την ολοκλήρωση της οποίας κάθε βοήθεια είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται λεπτομερώς στην εργασία αυτή. Έχω αναφέρει πλήρως και με σαφείς αναφορές, όλες τις πηγές χρήσης δεδομένων, απόψεων, θέσεων και προτάσεων, ιδεών και λεκτικών αναφορών, είτε κατά κυριολεξία είτε βάσει επιστημονικής παράφρασης. Αναλαμβάνω την προσωπική και ατομική ευθύνη ότι σε περίπτωση αποτυχίας στην υλοποίηση των ανωτέρω δηλωθέντων στοιχείων, είμαι υπόλογος έναντι λογοκλοπής, γεγονός που σημαίνει αποτυχία στην Διπλωματική μου Εργασία και κατά συνέπεια αποτυχία απόκτησης του Μεταπτυχιακού Τίτλου των Μεταπτυχιακών Σπουδών, πέραν των λοιπών συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων. Δηλώνω, συνεπώς, ότι αυτή η Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία προετοιμάστηκε και ολοκληρώθηκε από εμένα προσωπικά και αποκλειστικά και ότι, αναλαμβάνω πλήρως όλες τις συνέπειες του νόμου στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής άλλης πνευματικής ιδιοκτησίας.

Όνομα & Επώνυμο Συγγραφέα:

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΖΑΓΚΟΥ

Υπογραφή:

Ημερομηνία:

04/11/2022

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποτυπώνει αρχικά σε θεωρητικό επίπεδο το καθεστώς που ισχύει γενικά για τους δικαστικούς υπαλλήλους στην Ελλάδα, μέσα από την αποτύπωση των λειτουργικών και εκπαιδευτικών αναγκών τους. Γενικά, αυτό που βλέπουμε σε όλα τα δικαστήρια της χώρας, αλλά κυρίως στα δικαστήρια της περιφέρειας, είναι ότι ο όγκος της δικαστηριακής ύλης έχει αυξηθεί ή διαφοροποιηθεί, ενώ το δικαστικό προσωπικό είτε είναι ελλιπές και δεν μπορεί να καλύψει εγκαίρως το σύνολο των απαιτήσεων είτε δεν είναι επαρκώς εκπαιδευμένο, ώστε να ανταποκριθεί με επιτυχία στις απαιτήσεις με την ένταξη στο δικαστικό σύστημα της τεχνολογίας. Κυρίως, το μεγαλύτερο πρόβλημα που συναντάται στα δικαστήρια είναι το λιγοστό προσωπικό και η έλλειψη εκπαίδευσης αυτού μέσα από τη διενέργεια εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το κράτος προσπάθησε να λύσει το πρόβλημα μέσα από τη θέσπιση του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων, ο οποίος αναθεωρήθηκε προσφάτως το 2021, χωρίς, όμως να επιλύει άλλα θέματα, όπως είναι η πολυνομία και κακονομία, καθώς και τις ανάγκες πρόσληψης καινούργιου προσωπικού ή μετάταξης από μια υπηρεσία σε άλλη που έχει περισσότερες ανάγκες.

Εξ αυτού του λόγου, θα αναλύσουμε στην παρούσα εργασία την ανωτέρω προβληματική σε θεωρητικό επίπεδο. Εν συνεχεία, παραθέτουμε ως μελέτη περίπτωσης το Ειρηνοδικείο Κατερίνης. Συντάχθηκε ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, το οποίο διαμοιράστηκε ηλεκτρονικά, ενώ παράλληλα δόθηκαν και συνεντεύξεις τηλεφωνικές από τους υπαλλήλους του Ειρηνοδικείου, οι οποίοι παρέθεσαν την εμπειρία τους, το φόρτο εργασίας τους, την επιμόρφωσή τους και τις ανάγκες του Ειρηνοδικείου σήμερα. Τα βασικά συμπεράσματα είναι η επιμόρφωση του προσωπικού, αλλά και η ενίσχυση του με επιπρόσθετο προσωπικό συνιστούν δύο από τις βασικότερες ανάγκες του Ειρηνοδικείου Κατερίνης. Η προσωπική ανέλιξη του προσωπικού και ο αριθμός αυτού είναι αντιστρόφως ανάλογη σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες, συγκρινόμενη με τη δικαστηριακή ύλη. Το δε σύστημα αξιολόγησης είναι μη ικανοποιητικό. Συνεπώς, υπάρχουν μεγάλα περιθώρια βελτίωσης.

Λέξεις Κλειδιά: δικαστήρια, προσωπικό, εκπαίδευση, επιμόρφωση, δημόσιοι υπάλληλοι, δικαστικοί υπάλληλοι, Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων, αξιολόγηση.

ABSTRACT

The present thesis reflects initially on a theoretical level, the status that generally applies to judicial officers in Greece, through the capture of their functional and educational needs. In general, what we see in all the courts of the country, but especially in the district courts, is that the volume of court cases has increased or diversified, while the court staff is either insufficient and unable to cover all the demands in time or not is adequately trained to successfully meet the demands of integrating technology into the court system. Mainly, the biggest problem encountered in the courts is the lack of the staff and the lack of their educational training, among training programs. The state tried to solve the problem through the enactment of the Code of Judicial Officers, which was recently revised in 2021, without, however, solving other issues such as polynomiality and misogyny, as well as the need to recruit new staff or transfer from an agency to another that has more needs.

For this reason, in the present work, we will analyze the above problem at a theoretical level. Next, we cite as a case study the Justice of the Peace Court of Katerini. An electronic questionnaire was drawn up, which was distributed electronically, while telephone interviews were also conducted with the employees of the Magistrate's Court, who provided their experience, their workload, their training and the needs of the Magistrate's Court today. The main conclusions are that the personal development of the staff, as well as their reinforcement with additional staff, are two of the most basic needs of the Justice of the Peace of Katerini. The training of the staff and their number is inversely proportional to the real needs compared to the judicial matter. And the evaluation system is unsatisfactory. Therefore, there is great room for improvement.

Keywords: courts, personnel, education, training, civil servants, judicial officers, Code of Judicial Officers, evaluation.

Περιεχόμενα:

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψη προσωπικής ευθύνης	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Κεφάλαιο 1^ο	12
Εισαγωγή στο Σύνταγμα, στη Δικαιοσύνη και στην έννοια του Δικαστή	12
1.1. Το σύνταγμα, η δικαιοσύνη, το δίκαιο και η έννοια του δικαστή: εννοιολογική προσέγγιση 12	
1.2. Η Δικαστική Ανεξαρτησία	16
1.3. Η Δικαστική Αμεροληψία	24
Κεφάλαιο 2^ο	29
Το δικαστικό σύστημα στον ελλαδικό χώρο	29
2.1. Η απονομή της δικαιοσύνης στην Ελλάδα	29
2.2. Προβλήματα απονομής της δικαιοσύνης	34
2.2.1. Κακονομία – Πολυνομία	34
Κεφάλαιο 3^ο	38
Η στελέχωση των δικαστηρίων: ειδικότητες και μετατάξεις	38
3.1. Το ευρύτερο Θεσμικό Πλαίσιο και οι Ενισχυμένες Συνταγματικές Εγγυήσεις υπέρ των Δικαστικών Υπαλλήλων	38
3.2. Η στελέχωση των δικαστηρίων	43
3.3. Η έλλειψη κινητικότητας του δικαστικού προσωπικού	44
3.4. Τα προβλήματα στην κατανομή του προσωπικού σε σύγκριση με την αρμοδιότητα του κάθε δικαστηρίου	49
Κεφάλαιο 4^ο	53
4.1. Ο νέος κώδικας των δικαστικών υπαλλήλων και η προσπάθεια ταχύτερης απονομής της δικαιοσύνης	53
4.2. Προτάσεις βελτίωσης της δικαιοσύνης σε σύγκριση με το ειδικευμένο προσωπικό	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	65
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : Ειρηνοδικείο Κατερίνης	65
5.1. Μεθοδολογία έρευνας	65
5.3. Παρουσίαση των ευρημάτων και κριτική ανάλυση αυτών	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ	74
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α	80

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ 80

(σκοπίμως κενή σελίδα)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Γενικά μέσα στο ελληνικό δικαστικό σύστημα της Ελλάδας παρατηρούνται διάφορες μορφές παθογένειας, όπως για παράδειγμα είναι η πολυνομία, η κακονομία, το ελλειμματικό προσωπικό των δικαστηρίων, η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, η αριθμητική δυσαναλογία μεταξύ των δικαστών και των δικαστικών υπαλλήλων. Όλα αυτά εμποδίζουν σε μεγάλο βαθμό, την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης. Αυτό που παρατηρείται είναι μια υπερφόρτωση των δικαστηρίων, η οποία είναι εκ δια μέτρου δυσανάλογη τόσο του μεγέθους των διαθέσιμων δικαστικών υπαλλήλων που καλούνται να διεκπεραιώσουν τη δικαστική ύλη όσο και της εμπειρίας και του επιπέδου γνώσεων των δικαστικών υπαλλήλων. Αφετηρία της έρευνας αυτής είναι η καθημερινή πίεση και το άγχος που βιώνουν οι δικαστικοί υπάλληλοι, λόγω του φόρτου εργασίας. Πέραν του ότι δεν υπάρχει αρκετό προσωπικό για να καλύψει τις καθημερινές ανάγκες, υπάρχουν χρονικές στιγμές, κατά τις οποίες ένα μέρος από το ήδη υπάρχον προσωπικό μπορεί να απουσιάσει για δικούς του προσωπικούς λόγους (π.χ. ασθένεια), με αποτέλεσμα να πρέπει να αναπληρωθεί από τους υπόλοιπους, οι οποίοι είναι ήδη επιβαρυνμένοι. Επίσης, οι μεταβολές που έχουν επέλθει τα τελευταία χρόνια στη δικαστηριακή ύλη, ήδη από το 2012 με τη μεταφορά της εκούσιας από το Πρωτοδικείο στο Ειρηνοδικείο, αλλά και κατά το 2019 και έπειτα με τις μεγάλες αλλαγές του ποινικού κώδικα και της ποινικής δικονομίας.¹ Δυστυχώς, παρά τις ραγδαίες εξελίξεις στη δικαστηριακή ύλη δεν δόθηκε κάποια προθεσμία προσαρμογής των δικαστικών υπαλλήλων, ώστε να ενημερωθούν για τις αλλαγές και να εξασκηθούν επ' αυτών με αποτέλεσμα ευλόγως να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν επαρκώς στα καθήκοντά τους και να παρατηρούνται ελλείψεις ή/και λάθη. Αυτή η ανεπάρκεια των δικαστικών υπαλλήλων δυσκολεύει τους ίδιους, αλλά και το δικαστικό σύστημα και κυρίως τους δικαστικούς λειτουργούς, οι οποίοι πρέπει με τη σειρά τους να ασκούν εποπτεία έλεγχο στους δικαστικούς υπαλλήλους, περί του αν ερμηνεύουν σωστά τις αλλαγές.

Μέσα από την παρούσα μελέτη, θα διερευνήσουμε τις εκπαιδευτικές ανάγκες και το σύστημα αξιολόγησης μιας ιδιαίτερης συνταγματικά αναγνωρισμένης κατηγορίας δημοσίων υπαλλήλων, των δικαστικών υπαλλήλων. Οι δικαστικοί υπάλληλοι είναι μια ιδιαίτερη κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων, καθώς συνιστούν τους αρωγούς των δικαστικών λειτουργών. Για αυτό ακριβώς και έχουν και δικό τους Κώδικα σε σχέση με τον Δημοσιοϋπαλληλικό Κώδικα. Προσφάτως, ο παλαιός Κώδικας των Δικαστικών Υπαλλήλων αντικαταστάθηκε με τον

¹ Ν. 4619/2019, Ν. 4620/2019

καινούργιο, ο οποίος κυρώθηκε με ν. 4798/2021², σκοπός του οποίου είναι «η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός της κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων, ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπρεπής και αποτελεσματική εργασία τους και να επιτυγχάνεται η ουσιαστική συμβολή τους στην εύρυθμη λειτουργία και απόδοση των δικαστηρίων και την ποιότητα εν γένει της δικαιοσύνης». Εξ αυτού του λόγου είναι εξαιρετικά σημαντική η διεύρυνση των επιμορφωτικών αναγκών των υπαλλήλων που υπηρετούν στα διάφορα δικαστήρια της χώρας, μέσα από τη διαμόρφωση ενός επιμορφωτικού προγράμματος που θα καλύψει όλες τις εκπαιδευτικές ανάγκες των υπαλλήλων σε συνάρτηση με τις ικανότητες και τις δεξιότητες του κάθε υπαλλήλου.

Πέραν της ικανοποίησης των εκπαιδευτικών αναγκών, η παροχή κινήτρων προς τους δικαστικούς υπαλλήλους, όπως για παράδειγμα μέσα από τη χορήγηση bonus ή η χορήγηση επιπρόσθετων αδειών, ώστε να έχουν μεγαλύτερη διάθεση να ασχοληθούν περισσότερο με την εξέλιξή τους και να βελτιώσουν την αποδοτικότητά τους στα καθήκοντά τους.

Μέσα από την παρούσα έρευνα θα αναλύσουμε αρχικά σε θεωρητικό επίπεδο την ανωτέρω προβληματική σχετικά με τη μειονεκτική θέση των δικαστικών υπαλλήλων σε σχέση με τις συνεχείς τροποποιήσεις της δικαστηριακής ύλης και τις τεχνολογικές εξελίξεις, τόσο από άποψη ποσοτικής ανεπάρκειας τους (ο αριθμός των διαθέσιμων υπαλλήλων δεν επαρκεί για την έγκυρη διεκπεραίωση της δικαστηριακής ύλης) όσο και άποψη ποιοτικής ανεπάρκειάς του, καθώς χωρίς επιμόρφωση δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν επιτυχώς στις αρμοδιότητές τους. Εν συνεχεία, μετά τη θεωρητική ανάλυση της όλης προβληματικής, σε πρακτικό επίπεδο αναλύουμε την περίπτωση του Ειρηνοδικείου Κατερίνης, όπου είναι ένα χαρακτηριστικό δικαστικό μέγαρο με μεγάλο όγκο δικαστηριακής ύλης και

Η παρούσα εργασία διακρίνεται τα ακόλουθα εισαγωγικά – θεωρητικά κεφάλαια:

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή στο Σύνταγμα, στην έννοια της δικαιοσύνης αλλά και του δικαστικού λειτουργού

Κεφάλαιο 2: Το σύστημα απονομής της δικαιοσύνης και τα προβλήματα που συναντώνται λόγω της πολυνομίας και της κακονομίας.

²ΦΕΚ 68/Α/24-4-2021

Κεφάλαιο 3: Ο τρόπος λειτουργίας και κατανομής του προσωπικού των δικαστηρίων,
και

Κεφάλαιο 4: Ο νέος Κώδικας των Δικαστικών Υπαλλήλων και περαιτέρω προτάσεις
βελτίωσης

Εν συνεχεία, προχωράμε στο κεφάλαιο 5, όπου εκεί παραθέτουμε ως μελέτη περίπτωσης αυτή του Ειρηνοδικείου Κατερίνης. Ως μεθοδολογία της έρευνας μας ήταν η χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου των υπαλλήλων του Ειρηνοδικείου Κατερίνης, καθώς και η πραγματοποίηση συνεντεύξεων για πιο ολοκληρωμένη αποτύπωση των συμπερασμάτων μας. Περαιτέρω, η συγγραφή της εν λόγω εργασίας βασίστηκε και στη συλλογή στοιχείων, μέσα από την υπάρχουσα βιβλιογραφία, το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο και την έρευνα στο διαδίκτυο.

Κεφάλαιο 1^ο

Εισαγωγή στο Σύνταγμα, στη Δικαιοσύνη και στην έννοια του Δικαστή

1.1. Το σύνταγμα, η δικαιοσύνη, το δίκαιο και η έννοια του δικαστή: εννοιολογική προσέγγιση

Η παροχή αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους πολίτες, διαχρονικό ζητούμενο κάθε δημοκρατικής πολιτείας, έχει αναδειχθεί τα τελευταία χρόνια σε μείζον διακύβευμα στη χώρα μας, λαμβανομένης υπόψη και της σημασίας της ως αναπτυξιακού παράγοντα, άμεσα συνδεδεμένου με την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και τη διαμόρφωση φιλικού επενδυτικού περιβάλλοντος. Ειδικά στο πεδίο της διοικητικής δικαιοσύνης, η αποτελεσματικότητα αποτέλεσε το Leitmotiv σχεδόν όλων των πρόσφατων δικονομικών μεταρρυθμίσεων αλλά και γνώμονα για την κριτική αποτίμηση των μεταρρυθμίσεων αυτών ή και για τη διατύπωση περαιτέρω μεταρρυθμιστικών προτάσεων. Ενώ όμως η επιχειρηματολογία περί αποτελεσματικότητας διεκδικεί συνήθως μια δυναμική διάσταση, επιδιώκοντας να διερευνήσει την πρακτική λειτουργικότητα του ρυθμιστικού πλαισίου της διοικητικής δικαιοσύνης και το πραγματικό επίπεδο της παρεχόμενης δικαστικής προστασίας καθώς και να στηλιτεύσει τις ενδεχόμενες αδυναμίες τους, εξίσου εύκολα μπορεί να γίνει στόχος των αιτιάσεων ότι το περιεχόμενό της είναι δυσδιάκριτο και η νομική βαρύτητα της αδιευκρίνιστη³.

Ως προς την πρώτη αιτίαση, διαπιστώνεται ότι πράγματι, με εξαίρεση την ταχεία απονομή της δικαιοσύνης, η οποία συνιστά πρωταρχική και βέβαια σε μεγάλο βαθμό, μετρήσιμη παράμετρο της αποτελεσματικότητας⁴, αυτή η έννοια χαρακτηρίζεται κατά τα λοιπά από ρευστότητα ή ίδια η οριοθέτησή της δεν είναι ευχερής. Για παράδειγμα, στην παρουσίαση του

³Βλ. Χ. Γεραρής, «Αποτελεσματική διοικητική δικαιοσύνη: βήματα ή άλματα», ΕφημΔΔ 1/2015, σελ. 6 επ., Α. Σακελλαροπούλου, Σκέψεις για μια σύγχρονη και αποτελεσματική δικαιοσύνη», ανάρτηση Φεβρουαρίου 2018 στον ιστότοπο www.dianeosis.org, και Ι. Συμεωνίδης, «Η βελτίωση της λειτουργικότητας του συστήματος, το νέο πρόταγμα για τη διοικητική δικαιοσύνη», ΕφημΔΔ 2/2018, σ. 193 επ. Για τη σχετική συζήτηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, βλ. Μ. Πικραμένο (επιμ.), Οργάνωση και αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης. Η ευρωπαϊκή εμπειρία, Νομική Βιβλιοθήκη, 2015

⁴βλ. Γ. Δελλή, Η διοικητική δικαιοσύνη σε αναζήτηση ταχύτητας. Ανατρέποντας τον μύθο της «ωραίας κοιμημένης», Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.

πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης (EU Justice Scoreboard), ως ουσιώδεις προϋποθέσεις ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης θεωρούνται η ανεξαρτησία, η ποιότητα και η αποδοτικότητα⁵ δηλαδή συνιστώσες που χρήζουν οι ίδιες περαιτέρω εξειδίκευσης, ενώ άλλες προσεγγίσεις διακρίνουν την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης από την εγγύηση της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και την συναρτούν πρωτίστως με την ποιότητα και την ταχύτητα την προσδιορίζουν δηλαδή με βάση διαφορετικούς άξονες, εκ των οποίων ο πρώτος εξαρτάται από ποικίλους επιμέρους παράγοντες.

Ως προς τη δεύτερη αιτίαση, είναι σκόπιμο να παρατηρηθεί ότι η αποτελεσματικότητα χρησιμοποιείται μεν ευρέως στον σύγχρονο νομικό λόγο, πλην όμως όχι πάντα ως νομική κατηγορία. Η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, όπως και των λοιπών δημοσίων θεσμών ως φορέων παροχής δημοσίων υπηρεσιών, εξετάζεται και από την οπτική της πολιτικής, της διοικητικής ή και της οικονομικής επιστήμης. Πορίσματα των εν λόγω επιστημών, τα οποία προκύπτουν κατόπιν της εφαρμογής των οικείων μεθόδων έρευνας, είναι δυνατόν να γίνουν αντικείμενο νομικής επίκλησης, όταν για παράδειγμα αξιοποιούνται σε αιτιολογικές εκθέσεις νόμων που σκοπούν στην υλοποίηση ορισμένης δημόσιας πολιτικής με τη θέσπιση νέων ρυθμίσεων, σε δικαστικές αποφάσεις για τις ανάγκες του δικανικού συλλογισμού ή στη θεωρία προς στήριξη κάποιας θέσης. Εμπειρικά δεδομένα, δείκτες και πρότυπα αποτελεσματικότητας άλλης επιστημονικής προέλευσης εντάσσονται τότε στη νομική συζήτηση και μετατρέπονται σε νομικά εργαλεία που προσφέρουν επιχειρήματα για την εφαρμογή, την ερμηνεία, την τροποποίηση ή την αξιολόγηση των κανόνων που διέπουν τη δικαιοσύνη.

Σε αυτή τη λογική, πολλές από τις προτάσεις κανονιστικών μεταρρυθμίσεων που διατυπώνονται για την ελληνική δικαιοσύνη με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς της βασίζονται στην προηγούμενη μελέτη εμπειρικών στοιχείων, όπως η χωροταξία των δικαστηρίων, η κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού τους και ο ρυθμός διεκπεραίωσης των υποθέσεων⁶. Ομοίως, οι πολιτικές της ΕΕ για την εμπέδωση του κράτους δικαίου, τις οποίες χρησιμοποιεί η Επιτροπή για την παρακολούθηση και εφαρμογή των μεταρρυθμιστικών

⁵Βλ. π.χ., για το 2019, Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΚΤ, την ΕΟΚΕ και την Επιτροπή των Περιφερειών, 26.4.2019, COM(2019) 198 τελικό, σημείο 1.

⁶Μ. Πικραμένο, Χωροταξική οργάνωση και διαχείριση χρόνου των δικών στα διοικητικά δικαστήρια. Ευρωπαϊκές δημόσιες πολιτικές για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού συστήματος, Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2017

πρωτοβουλιών, που επιχειρούν τα κράτη μέλη στον τομέα της δικαιοσύνης, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων και τον προαναφερθέντα ετήσιο πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, ο οποίος καταρτίζεται με βάση συγκριτικούς ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες αντλούμενους από τα εθνικά δικαστικά συστήματα⁷. Στην πραγματικότητα, στις ανωτέρω περιπτώσεις, το μέγεθος «αποτελεσματικότητα» διασταυρώνεται με το δίκαιο στο πλαίσιο της εκφοράς διεπιστημονικού λόγου.

Άλλοτε όμως η αποτελεσματικότητα εμφανίζεται ως αμιγώς νομική κατηγορία, δηλαδή ως έννοια που αξιώνει κανονιστικότητα και άρα συμμόρφωση εκ μέρους των υποκειμένων του δικαίου. Αυτό συμβαίνει όταν ο νομοθέτης έχει επιλέξει, όχι απλώς να αξιοποιήσει γνώση άλλων επιστημών σχετικά με την αποτελεσματικότητα στο δικαιοπαραγωγικό έργο του, αλλά να καταστήσει την αποτελεσματικότητα δικαιική επιταγή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα παρέχει συναφώς ο πρόσφατος ν. 4622/2019⁸ «*Επιτελικό κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης*», ο οποίος καθιερώνει ρητώς την αποτελεσματικότητα αφενός ως μία από τις αρχές της καλής και χρηστής διοίκησης και διακυβέρνησης και που δεσμεύουν την κεντρική δημόσια διοίκηση κατά την εκπλήρωση της αποστολής της (άρθρο 19 § 1), και αφετέρου ως μία από τις αρχές της καλής νομοθέτησης, τις οποίες πρέπει να τηρούν τα όργανα που ασκούν κανονιστική εξουσία προκειμένου να διασφαλίζεται η ποιότητα των θεσπιζόμενων ρυθμίσεων (άρθρο 58 § 1). Σημειωτέον ότι ο νομοθέτης φρόντισε εν προκειμένω να δώσει και ορισμό της αποτελεσματικότητας ως μίας εκ των αρχών της καλής και χρηστής διοίκησης, ενώ συγχρόνως παρέπεμψε ευθέως, για την οριοθέτηση των τελευταίων αυτών αρχών, στη «διεθνή επιστημονική ανάλυση και πρακτική» (άρθρο 19 § 1). Εξάλλου, πέρα από τις περιπτώσεις ρητής κατοχύρωσής της σε κανονιστικές ρυθμίσεις, η αποτελεσματικότητα ενδέχεται να συνάγεται από την κείμενη νομοθεσία ως γενική αρχή, οπότε και πάλι κατανοείται ως νομική κατηγορία. Τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η αρχή της αποτελεσματικότητας της διοίκησης, στην οποία αποδίδονται διάφορα συνταγματικά ερείσματα⁹. Η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης μπορεί

⁷Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Συμβούλιο, με τίτλο «Περαιτέρω ενδυνάμωση του κράτους δικαίου εντός της Ένωσης – Τρέχουσα κατάσταση και πιθανά επόμενα βήματα», 3.4.2019, COM(2019) 163 τελικό, σημείο II.3

⁸ΦΕΚ 133/Α/7-8-2019

⁹Κατά τον Π. Λαζαράτο, «Αποτελεσματικότητα της Διοίκησης: ένα νομικό επιχείρημα με συνταγματική θεμελίωση», ΤοΣ 4/1991, σ. 522-524, η εν λόγω αρχή θεμελιώνεται στις συνταγματικές αρχές της νομιμότητας, της ισότητας ενώπιον του νόμου και της αναλογικότητας

αναμφίβολα να αποτελέσει, και αυτή, νομική έννοια κατά τα ανωτέρω. Συνιστά μάλιστα, όπως είναι γνωστό, επιταγή υπερνομοθετικής ισχύος απορρέουσα από το ευρωπαϊκό δίκαιο, το οποίο προβλέπει πολλαπλώς τον αποτελεσματικό (ή πραγματικό) χαρακτήρα της δικαστικής προστασίας ως ρητή εγγύηση. Στη νομολογία του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ έχει αναλυθεί εκτενώς το κανονιστικό περιεχόμενο της εγγύησης αυτής, η οποία έχει συμβάλει ουσιωδώς στη βελτίωση του συστήματος λειτουργίας των ελληνικών δικαστηρίων και στην ενδυνάμωση της παρεχόμενης από αυτά προστασίας, εντός βεβαίως των ορίων που υπαγορεύονται από το πεδίο εφαρμογής των συναφών ευρωπαϊκών διατάξεων. Η τήρηση της εύλογης διάρκειας της δίκης ή, εσχάτως, η διασφάλιση της συνοχής της νομολογίας ενόψει της ασφάλειας δικαίου, μπορούν να μνημονευθούν ενδεικτικά ως απαιτήσεις αποτελεσματικότητας στις οποίες η ελληνική δικονομία κλήθηκε να ανταποκριθεί με βάση την ΕΣΔΑ.

Ως νομική κατηγορία, η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης έχει προ καιρού εισδύσει και στον συνταγματικό διάλογο, χωρίς όμως να έχει τύχει συστηματικής επεξεργασίας αντίστοιχης με εκείνη που της επιφυλάσσεται στον χώρο του ευρωπαϊκού δικαίου. Είναι βεβαίως αληθές ότι ο όρος «αποτελεσματικός» εισήχθη στο ελληνικό συνταγματικό κείμενο μόλις με την αναθεώρηση του 2001 και απαντά μόνο μία φορά, στη γενική διάταξη του άρθρου 25 § 1 του Συντάγματος, κατά το οποίο «όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων» στα δε τελευταία συγκαταλέγεται προφανώς και το δικαίωμα δικαστικής προστασίας, το οποίο κατοχυρώνεται και αναπτύσσεται στο άρθρο 20 § 1 του Συντάγματος. Είναι όμως επίσης γεγονός ότι τα δικαστήρια δεν περίμεναν τη ρητή αυτή μνεία, προκειμένου να συνδέσουν την ιδέα της αποτελεσματικότητας με τον θεσμό της δικαιοσύνης, και ειδικότερα της διοικητικής δικαιοσύνης, κατά τρόπο που να υποδηλώνει ότι πρόκειται για συνταγματική επιταγή. Με βάση τη διαπίστωση ότι η αποτελεσματικότητα της διοικητικής δικαιοσύνης εμφανίζεται ποικιλοτρόπως στη νομολογία ως επιχείρημα συνταγματικής τάξης, είναι δυνατόν να συναχθούν ορισμένα συμπεράσματα σχετικά με τη φύση και το κανονιστικό περιεχόμενο της εν λόγω έννοιας στην ελληνική έννομη τάξη.

1.2.Η Δικαστική Ανεξαρτησία

«Η δε δικαστική εξουσία εφαρμόττουσα τους υπό της νομοθετικής ψηφισθέντας νόμους ..., ει μη ην διακεκριμένη των άλλων εξουσία και από πάσης άλλης παντελώς ανεξάρτητος, ετελετούργει δε τα καθ' εαυτήν υπό αλλοτρίας επιδράσεις και διεσπάτο υπό ζένων αντιδράσεων, παρείχεν αν ούτως οικτρώτατοναφορήτου τυραννίας θέαμα». Με την παραπάνω διατύπωση, ο πατέρας του ελληνικού συνταγματικού δικαίου Ν.Ι. Σαρίπολος¹⁰ τονίζει, στην *«Πραγματεία του Συνταγματικού Δικαίου»* το ακριβές διακύβευμα που συνδέεται με την κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας, ότι δηλαδή η έλλειψη της μπορεί να οδηγήσει σε τυραννία.

Η δικαστική ανεξαρτησία αποτελεί τμήμα της αρχής της διάκρισης των εξουσιών, αυτής της οργανωτικής βάσης του πολιτεύματός μας, που αποσκοπεί στην εξασφάλιση και την προστασία της ελευθερίας των πολιτών μέσω της αμοιβαίας εξισορρόπησης και του αμοιβαίου ελέγχου που επέρχεται όταν η μια εξουσία περιστέλλει και περιορίζει την άλλη¹¹. Εκτός από θεμέλιο του κράτους δικαίου, δεν πρέπει να παραβλέπουμε ότι, τα τελευταία χρόνια, έχει αναδειχθεί η σύνδεση της δικαστικής ανεξαρτησίας και αμεροληψίας, και γενικώς του ποιοτικού δικαστικού συστήματος, με την οικονομική ανάπτυξη¹².

Πιο συγκεκριμένα, δικαστική ανεξαρτησία είναι η ελευθερία του δικαστή να αποφαινεται αποκλειστικά με βάση το σκεπτικό του, στηριζόμενος στον νόμο, χωρίς να υπόκειται σε πιέσεις, εκφοβισμό ή επιρροή, από οποιαδήποτε κατεύθυνση και αν προέρχονται¹³. Ουσιαστικά η λειτουργική ανεξαρτησία του δικαστή, προστατεύει τη δικαστική ανεξαρτησία από τις παρεμβάσεις των δυο άλλων λειτουργιών, της νομοθετικής και της εκτελεστικής, ώστε να παραμένει ανεπηρέαστος από εξωτερικές παρεμβάσεις και παρεμβολές. Όπως δε επισημαίνεται, η δικαστική ανεξαρτησία δεν είναι προνόμιο των δικαστών, δηλαδή δεν στοχεύει στην

¹⁰Βλ. Ν. Ι. Σαρίπολος, *«Πραγματεία του Συνταγματικού Δικαίου»*, τ. πρώτος, Αθήνησι εκ του τυπογραφείου Μιχαήλ Ν. Αγγελίδου, 1874, σελ. 158.

¹¹Για την διάκριση των εξουσιών, μεταξύ πολλών, βλ. Α. Μανιτάκης, *Κράτος δικαίου και δικαστικός έλεγχος της συνταγματικότητας*, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1994, σελ. 310 επ.. Ομοίως, βλ. και Φ. Σπυρόπουλος, *Εισαγωγή στο Συνταγματικό Δίκαιο*, εκδόσεις Α.Ν.Σάκκουλα, 2006, σελ. 40 επ.

¹²Βλ. Δ. Ράικος, *Οικονομική ανάπτυξη και δικαστική αμεροληψία*, Διδικ 2013, 20 επΒλ. και την ετήσια έκθεση (από το 2013) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο *«Πίνακας Αποτελεσμάτων της Δικαιοσύνης»* (European Justice Scoreboard / Tableau de Bord de la Justice dans l' Union Européenne), η οποία επιχειρεί ακριβώς αυτή την σύνδεση.

¹³Βλ. Δ. Ράικος, *Δικαστική ανεξαρτησία και αμεροληψία. Πειθαρχικός έλεγχος των δικαστικών λειτουργιών για «σφάλματα» της δικαστικής κρίσης*, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 21.

προστασία του συγκεκριμένου υποκειμένου, αλλά αποτελεί εγγύηση υπέρ των πολιτών για την εμπέδωση του κράτους δικαίου και των ατομικών ελευθεριών και δικαιωμάτων του¹⁴, αλλά και για την προστασία του θεσμού γενικότερα. Εξ άλλου, η προσωπική ανεξαρτησία του δικαστή αφορά την υπηρεσιακή του κατάσταση και προστατεύεται στο σύνταγμα με μια σειρά από εγγυήσεις που προφυλάσσουν το δικαστή από δυσμενείς παρεμβάσεις του νομοθέτη που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τόσο την προσωπική του κρίση όσο και την αμεροληψία του.

Όπως γνωρίζουμε, το Συνταγματικό μας πλαίσιο ορίζει ότι η διάταξη της παραγράφου 3 στο άρθρο 26 που ορίζει ότι δικαιοσύνη απονέμεται από τα δικαστήρια, συμπληρώνει το άρθρο 87 παρ. 1, το οποίο αποτελεί θεμέλιο για την άσκηση της δικαστικής λειτουργίας και προβλέπει ότι η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια που αποτελούνται από τακτικούς δικαστές που απολαύουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία. Περαιτέρω, ο νομοθέτης, ιδίως με τον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Καταστάσεως Δικαστικών Λειτουργιών (Ν 1756/1988¹⁵ όπως έχει τροποποιηθεί πολλές φορές), εξειδικεύει τις σχετικές συνταγματικές διατάξεις.

Εκτός, όμως, από τον καταστατικό μας χάρτη, την ανεξαρτησία, σε συνδυασμό με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, αλλά και ως άρρηκτο στοιχείο του συγκεκριμένου δικαιώματος, κατοχυρώνεται και σε διεθνή κείμενα, άλλοτε του ήπιου δικαίου και άλλοτε κατά του λεγόμενο αυστηρό δίκαιο. Έτσι, τελείως ενδεικτικά, αναφορά στη δικαστική ανεξαρτησία γίνεται και στη Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που εγκρίθηκε το 1948 από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ¹⁶, το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ το 1966 και κυρώθηκε με τον Ν 2462/1997¹⁷¹⁸. Το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Δικαστών (Conseil Consultatif des Judges Européens), με αρμοδιότητες στο πλαίσιο του Συμβουλίου της Ευρώπης, αφιέρωσε πρόσφατη έκθεσή του (2017) στο θέμα της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστών στα κράτη-μέλη του

¹⁴Βλ. Α. Μανιτάκης, Κράτος δικαίου..., ο.π., σελ. 331.

¹⁵ΦΕΚ Α 35/25-02-1988

¹⁶Άρθρο 10: «Καθένας έχει δικαίωμα, με πλήρη ισότητα, να εκδικάζεται η υπόθεσή του δίκαια και δημόσια, από δικαστήριο ανεξάρτητο και αμερόληπτο, που θα αποφασίσει είτε για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του είτε, σε περίπτωση ποινικής διαδικασίας, για το βάσιμο της κατηγορίας που στρέφεται εναντίον του».

¹⁷ΦΕΚ 25/Α/26-2-1997

¹⁸Άρθρο 14: «1. Όλοι είναι ίσοι ενώπιον των δικαστηρίων. Κάθε πρόσωπο έχει το δικαίωμα η υπόθεσή του να δικαστεί δίκαια και δημόσια από αρμόδιο, ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει συσταθεί με νόμο, το οποίο θα αποφασίσει για το βάσιμο κάθε κατηγορίας σχετικά με ποινικό αδίκημα, η οποία έχει απαγγελθεί εναντίον του, καθώς και για αμφισβητήσεις δικαιωμάτων και υποχρεώσεων αστικού χαρακτήρα ...».

Συμβουλίου της Ευρώπης.¹⁹ Επίσης, το Συμβούλιο Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης έχει υιοθετήσει σχετική Σύσταση από το έτος 2010 (CM/Rec (2010) 12)²⁰. Τα σημαντικότερα, ίσως, κείμενα που αφορούν το ζήτημα που μας απασχολεί είναι η ΕΣΔΑ, που στο άρθρο 6 κατοχυρώνει το δικαίωμα της δίκαιης δίκης, και ο Χάρτης Θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ, που στο άρθρο 47 κατοχυρώνει το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο. Έτσι, δεν μπορούμε να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε πλήρως τις διατάξεις του εσωτερικού δικαίου χωρίς να συμπεριλάβουμε τα διεθνή κείμενα που επεξεργάζονται το ζήτημα και, κυρίως, τη νομολογία των δύο ευρωπαϊκών δικαστηρίων, του Στρασβούργου και του Λουξεμβούργου²¹.

Η ανεξαρτησία του δικαστή, αποτελεί μια συνταγματική αρχή που τίθεται πρωταρχικά προς όφελος της πολιτείας, και δευτερευόντως προς προστασία των δικαστικών λειτουργιών. Είναι προσανατολισμένη στην ερμηνεία και εφαρμογή των κανόνων χωρίς να παρεμβαίνει στους πολιτικούς σκοπούς. Για την καλή λειτουργία της, δεν αρκεί η θεσμική κατοχύρωσή της απέναντι στις άλλες πολιτειακές εξουσίες (εξωτερική), καθόσον υποθάλπεται και από τα μέσα, και συνεπώς απαιτείται ο αποκλεισμός σχέσεων ιεραρχικής εξάρτησης μεταξύ των δικαστών (εσωτερική ή ενδοδικαστική ανεξαρτησία)²². Σε σχετική συζήτηση υπερτονίζεται συνήθως η εξωτερική της διάσταση σε βάρος της εσωτερικής²³. Η τελευταία είναι σημαντική στα δικαστικά συστήματα της ηπειρωτικής Ευρώπης (civil law), που ακολουθούν το γραφειοκρατικό πρότυπο και χαρακτηρίζονται από μια ιεραρχική δομή, στο πλαίσιο της οποίας σταδιοδρομούν και προάγονται οι δικαστές²⁴. Κάθε δικαστικός λειτουργός κατά τη διάρκεια της σταδιοδρομίας του

¹⁹<https://rm.coe.int/2017-rapport-situation-juges-etats-membres/1680786ae2>.

²⁰ <https://rm.coe.int/16807096c2>

²¹Βλ. Α. Σισιλιάνος, Ερμηνεία του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ σε in: Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Ερμηνεία κατ' άρθρο, εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη 2013, σελ. 220

²²Βλ. Δ. Ράικος, Δικαστική ανεξαρτησία και αμεροληψία, 2008, σελ. 30, ο οποίος επιπλέον επισημαίνει ότι οι επεμβάσεις στην κρίση του δικαστή, όταν προέρχονται από το εσωτερικό της δικαιοσύνης, είναι και οι πλέον επικίνδυνες για την ανεξαρτησία του

²³Βλ. Χρυσόγονος, Έλλειμα Δικαιοσύνης, Δ 2009, σελ. 6 επ. Ομοίως, βλ. και Πλαγιανάκος, Παρέμβαση στη συζήτηση για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, ΕλλΔνη 1986, σελ. 59.

²⁴Ο σπουδαίος ιταλικός δικονομολόγος Calamandrei, *Processo e democrazia*, 1954, σ. 63, ανέφερε χαρακτηριστικά ότι ο μεγαλύτερος κίνδυνος σε ένα δημοκρατικό καθεστώς που απειλεί τους δικαστές και γενικά όλους τους δημοσίους λειτουργούς είναι ο κίνδυνος της ρουτίνας, της γραφειοκρατικής αδιαφορίας και της ανώνυμης ανευθυνότητας. Για το γραφειοκράτη, οι άνθρωποι παύουν να είναι άτομα ζωντανά και γίνονται αριθμοί, ετικέτες, δικογραφίες, φάκελοι που περικλείουν πολλά πρωτοκολλημένα έγγραφα και ανάμεσα σε αυτά ένα άτομο στεγνό. Το ασυμβίβαστο της δικαστικής ανεξαρτησίας με τη δημιουργία δημοσιοϋπαλληλικής νοοτροπίας τονίζουν οι Χορομίδης, Η δικαστική λειτουργία, Δ 1982, σελ. 442 επ. Μανιώτης, Η συμβολή των

καταλαμβάνει μια σειρά από θέσεις διαφόρων καθηκόντων, υφιστάμενος συνεχείς ελέγχους και αξιολογήσεις του έργου του, από τους βαθμολογικά ανώτερους δικαστικούς λειτουργούς. Η ανάγκη για επαγγελματική καταξίωση τον κάνει ευάλωτο στις επιρροές των αρμοδίων παραγόντων, από τους οποίους εξαρτάται η υλοποίηση των φιλοδοξιών του²⁵, που ενθαρρύνονται με το σύστημα των προαγωγών.

Αντίθετα τα αγγλοσαξονικά συστήματα, που ακολουθούν τον τύπο του επαγγελματικού δικαστικού σώματος, απέδειξαν ότι αποδίδουν μεγάλη σημασία στη διασφάλιση της εσωτερικής ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργών. Οι αγγλοσάξονες δικαστές, προσωπικότητες αδιαμφισβήτητου κύρους που έχουν ήδη καταξιωθεί επαγγελματικά (κυρίως στη δικηγορία), δεν εντάσσονται σε κάποια ιεραρχική πυραμίδα, αλλά αναλαμβάνουν μια συγκεκριμένη δικαστική θέση εξειδικευμένων καθηκόντων. Έτσι, δεν διακατέχονται από το άγχος της ιεραρχικής ανέλιξης με την προαγωγή τους και δεν υποβάλλονται σε συνεχείς εσωτερικές κρίσεις και αξιολογήσεις, με συνέπεια να είναι περιορισμένη η σημασία του ελέγχου τους²⁶.

Ενώ στις χώρες του κοινοδικαίου, η πολιτική σκοπιμότητα παίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή των δικαστών, στις χώρες του ηπειρωτικού δικαίου, που ο διορισμός των δικαστών προϋποθέτει επιτυχή δοκιμασία σε δημόσιο ειδικό διαγωνισμό, δεν προσφέρεται χώρος για παρείσφρηση πολιτικών κριτηρίων και η εκάστοτε πολιτική εξουσία δεν έχει καμία ανάμιξη²⁷. Στις τελευταίες χώρες όμως, η επιρροή της εκτελεστικής εξουσίας, ασκείται κυρίως μέσω των ανώτατων δικαστικών λειτουργών, που συνήθως διορίζονται από την Κυβέρνηση, και οι οποίοι, μέσω της ιεραρχικής δομής, διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη σταδιοδρομία των συναδέλφων των κατώτερων βαθμίδων.

Όπως χαρακτηριστικά έχει τονίσει ο καθηγητής του συνταγματικού συγκριτικού δικαίου Giuseppe Maranini: όταν η δικαιοσύνη απονέμεται από ένα σώμα οργανωμένο σε ιεραρχική και γραφειοκρατική πυραμίδα, αρκεί ένας τριγμός της ηγεσίας του δικαστικού σώματος, ώστε όχι

συστημάτων διορισμού και ελέγχου των δικαστικών λειτουργών στην κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας, 1989, σελ. 101.

²⁵Βλ. Σημίτης, Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης (μύθος και πραγματικότητα), Δ 1979, σελ. 801

²⁶Βλ. αναλυτική παρουσίαση του γραφειοκρατικού και επαγγελματικού δικαστικού σώματος σε Τίτσια/Κοσμίδη, σε τόμο: Συμβολή για την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, 2015, σελ. 114

²⁷Μανιώτης, Η συμβολή των συστημάτων διορισμού και ελέγχου των δικαστικών λειτουργών στην κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας, 1989, σελ. 61.

μόνο ειδικές διατάξεις, αλλά ολόκληρες θεμελιώδεις αρχές και κανόνες, απότομα, να ποδοπατηθούν.

Για τους λόγους αυτούς, αναπτύχθηκε στο διεθνή χώρο μια νέα έννοια, εκείνη της διακυβέρνησης (governance) της δικαιοσύνης, στην οποία εμφανίζονται μορφές διοίκησης και σύμπραξης, διαφορετικές από τη συμπαγή ιεραρχική δομή.

Κατά το ευρωπαϊκό πρότυπο διακυβέρνησης της δικαιοσύνης μπορούμε να προβούμε στις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Στο ευρωπαϊκό πεδίο, όπως αναφέρεται σε πηγές του ελληνικού κοινοβουλίου, το μοντέλο της διοίκησης της δικαιοσύνης, αποτελείται από τα δικαστικά Συμβούλια για τη Δικαιοσύνη (Councils for the Judiciary), που έχουν αναγνωριστεί ως απαραίτητη προϋπόθεση για τη θεσμική κατοχύρωση της δικαστικής ανεξαρτησίας. Αυτά τα Συμβούλια για τη Δικαιοσύνη, μεταμόρφωσαν ουσιαστικά την παραδοσιακή μορφή των γραφειοκρατικών δικαστικών συστημάτων, κυρίως λόγω του ότι οι φορείς αυτοί συγκροτούνται κατά μεγάλο μέρος από δικαστές που εκλέγονται από τους συναδέλφους τους. Υποβαθμίζεται έτσι ο παραδοσιακά ισχυρός ρόλος των ανώτατων δικαστικών λειτουργών στο εσωτερικό τους και ενισχύεται η εσωτερικά η διάσταση της δικαστικής ανεξαρτησίας έναντι της ιεραρχίας των δικαστών, μέσω της εκπροσώπησης όλων των δικαστικών βαθμίδων. Από την άλλη πλευρά, άλλοι εξωτερικοί παράγοντες, απέκτησαν μια νέα σπουδαιότητα, όπως οι πολιτικές παρατάξεις που προσπαθούν να επηρεάσουν τις επιλογές των εξωδικαστικών μελών του συμβουλίου καθώς και οι ενώσεις του δικαστικού συνδικαλισμού, από τη στιγμή που αρκετές φορές οργανώνουν την εκλογική προετοιμασία των τακτικών δικαστών – υποψήφιων μελών του οργάνου αυτού²⁸.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης, έχοντας πρωτοποριακό ρόλο στον εκσυγχρονισμό των δικαστικών συστημάτων, τον Ιούλιο του 1998 υιοθέτησε τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για το Νομικό Καθεστώς των Δικαστών (European Charter on the statute for Judges), που προέβλεψε την ίδρυση ενός αρμόδιου φορέα για τη σταδιοδρομία των δικαστών, ανεξάρτητου από την εκτελεστική και νομοθετική εξουσία, αποτελούμενου τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο μέρος από δικαστές εκλεγμένους από άλλους συναδέλφους τους. Εξάλλου η σύσταση CM/Rec (2010) 12 της Επιτροπής Υπουργών για τους δικαστές με τίτλο: «ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα,

²⁸Βλ. Κατρούγκαλο, Προβλήματα ανεξαρτησίας και νομιμοποίησης της δικαστικής εξουσίας, ΕΔΔΔ 2008, σελ. 593

ευθύνες»²⁹, που αντικατέστησε την προηγούμενη R (1994) 12³⁰, επικεντρώνεται σε ένα ολόκληρο κεφάλαιο (IV) στη λειτουργία και δομή των Συμβουλίων για τη Δικαιοσύνη. Τα τελευταία συνιστούν όργανα ανεξάρτητα, που έχουν ιδρυθεί με βάση το νόμο ή το σύνταγμα, με σκοπό την δικαστική και λειτουργική ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, και πρέπει να αποτελούνται τουλάχιστον κατά το μεγαλύτερο μέρος από δικαστές επιλεγμένους από τους συναδέλφους, όλων των βαθμίδων του δικαστικού σώματος και με σεβασμό της πολυφωνίας στο εσωτερικό του. Επίσης, σύμφωνα με τη δικαστική χάρτα (magnacarta) των ευρωπαϊών δικαστών, που ψήφισε την ίδια ημερομηνία (17-11-2010) το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Δικαστών (Consultative Council of European Judges - CCJE), το Συμβούλιο για τη Δικαιοσύνη, πρέπει να αποτελείται αποκλειστικά ή σε συντριπτική πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς, που επιλέγονται από ομοιόβαθμους τους. Το όργανο αυτό πρέπει να έχει ευρείες αρμοδιότητες για κάθε ζήτημα που αφορά το υπηρεσιακό καθεστώς τους, την οργάνωση, τη λειτουργία και το κύρος των δικαστικών αρχών³¹.

Η σύνθεση, λοιπόν, του Συμβουλίου αποτελεί ένα ζήτημα που άπτεται της (εσωτερικής) ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης³². Η κυρίαρχη τάση είναι η μικτή φύση των Συμβουλίων³³, τα οποία συγκροτούνται από δικαστικούς λειτουργούς και εξωδικαστικά μέλη. Κατά κανόνα υπάρχει μια υπερίσχυση των δικαστικών λειτουργών³⁴. Η υπεροχή αυτή είναι απαραίτητη, προκειμένου το όργανο να διεξάγει τη θεμελιώδη λειτουργία της διαφύλαξης της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Η συμμετοχή των εξωδικαστικών μελών προτείνεται για να αποφευχθεί το Συμβούλιο να αποτελέσει μια κλειστή κάστα και να εγγυηθεί ότι η δικαστική λειτουργία αποδίδει λογαριασμό στην κοινωνία. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων οι δικαστικοί

²⁹ Προηγήθηκε η έκθεση της Επιτροπής της Βενετίας (Venice Commission) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με τίτλο: «European Standards as regards the Independence of the Judicial System: Part I – The Independence of judges», 12-13 Μαρτίου 2010.

³⁰ Βλ. το κείμενο της σύστασης R (1994) 12 σε Καραμιχαλέλη, Διεθνή κείμενα για την ανεξαρτησία των δικαστών, ΔιΔικ 1995, 1329 επ.

³¹ Βλ. Παπαδημητρίου, Συνταγματικές Μελέτες, Τόμος Ι, 2007, σελ. 433 επ.

³² Βλ. Παπαδημητρίου, ο.π., σελ. 433 επ.

³³ Βλ. Πλαγιανάκο, Δικαστές και Δικαιοσύνη, 2009, σελ. 592 επ. Ομοίως βλ. και Μίχο, Το Ανώτατον Δικαστικόν Συμβούλιον, ΕΕΝ 1972, σελ. 9-10.

³⁴ Σε ένα μικρό αριθμό Συμβουλίων υπάρχει μια ισότητα στον αριθμό των δικαστικών και εξωδικαστικών μελών. Στη Γαλλία, μάλιστα με τη συνταγματική μεταρρύθμιση του Ιουλίου του 2008, ανετράπη η προηγούμενη ελαφρά αριθμητική υπεροχή των δικαστών, καθόσον προβλέπεται ότι οι τελευταίοι ανέρχονται σε 7 από τα 15 μέλη σε κάθε μια από τις δυο διαφορετικές συνθέσεις του Συμβουλίου (μια για τους δικαστές και μια για τους εισαγγελείς αντίστοιχα), και μόνο στην πειθαρχική αρμοδιότητα του συλλογικού αυτού οργάνου προστίθεται επιπλέον και ένας άλλος δικαστικός λειτουργός, με συνέπεια να υπάρχει αριθμητική ισότητα μεταξύ τους.

λειτουργοί εκλέγονται από το εσωτερικό του δικαστικού σώματος και περιλαμβάνει (για λόγους διαφύλαξης της εσωτερικής ανεξαρτησίας) δικαστές από όλες τις βαθμίδες. Αυτός ο τρόπος εκλογής επικυρώνει τη δημοκρατική και αντιπροσωπευτική φύση του θεσμού³⁵, που δεν επηρεάζεται από τον περιορισμένο αριθμό των μόνιμων δικαστικών μελών (Ως επί το πλείστον ο Πρόεδρος ή σπανιότερα ο Εισαγγελέας του Ακυρωτικού). Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, πρόεδρος του Συμβουλίου είναι ο πρόεδρος του οικείου ανώτατου δικαστηρίου ή εκλέγεται μεταξύ των μελών του Συμβουλίου³⁶.

Η επιλογή των εξωδικαστικών μελών γίνεται συνήθως από το Κοινοβούλιο. Ο κίνδυνος για πολιτικοποίηση του Συμβουλίου, αντιμετωπίζεται με διάφορους τρόπους. Σε αρκετές περιπτώσεις ενισχύεται η ευρεία αποδοχή των εξωδικαστικών μελών, καθόσον εκλέγονται με τη διακεκριμένη πλειοψηφία των 2/3 ή 3/5 του Κοινοβουλίου, γεγονός που προϋποθέτει μια συμφωνία μεταξύ πλειοψηφίας και αντιπολίτευσης, με συνέπεια να αποφεύγονται οι μονομερείς κομματικές επιλογές. Τα εξωδικαστικά μέλη συνήθως είναι καθηγητές των νομικών σχολών ή δικηγόροι με κάποια σημαντική προϋπηρεσία. Σε μερικές έννομες τάξεις ζητούνται εξειδικευμένα προσόντα, οπότε γίνεται λόγος για σημαντικές προσωπικότητες.

Αναφορικά με τις λειτουργίες που επιτελούν τα Συμβούλια για τη Δικαιοσύνη, πρέπει να επισημανθεί ότι η σπουδαιότητα του ρόλου τους δεν εξαρτάται από τις αρμοδιότητές τους, αλλά από την αναγνώριση μιας οικονομικής αυτοτέλειας και ενός ανεξάρτητου προσωπικού. Αυτό συμβαίνει στις περισσότερες των περιπτώσεων, καθόσον τα Συμβούλια διαχειρίζονται τους δικούς τους πόρους, που εντάσσονται στο γενικό προϋπολογισμό του Κράτους. Η πιο σημαντική αρμοδιότητα είναι η σχετική με την υπηρεσιακή εξέλιξη των δικαστικών λειτουργών, και έχει ως σκοπό τη διαφύλαξη της εσωτερικής και εξωτερικής ανεξαρτησίας τους. Συνήθως, οι διορισμοί

³⁵Οι εκλογές, ωστόσο, δεν είναι πάντοτε ελεύθερες και δημοκρατικές. Στην Τουρκία, χώρα που οι δικαστές - μέλη του Συμβουλίου, αποτελούν την πλειοψηφία και εκλέγονται από τους συναδέλφους τους, η κυβέρνηση αλλοίωσε το φθινόπωρο του 2014 την εκλογική διαδικασία, με συνέπεια να εκλεγούν στο Συμβούλιο δικαστές προσκείμενοι προς αυτή. Αυτό πραγματοποιήθηκε με την ενίσχυση των υποψηφίων αυτών κατά την προεκλογική τους εκστρατεία (συνέδρια και συναντήσεις με μεταφορά από πούλμαν, διάθεση ηλεκτρονικών διευθύνσεων και κινητών) σε συνδυασμό με τις εξαγγελίες της κυβέρνησης για αύξηση του μισθού των δικαστών.

³⁶Μάλιστα στην Ισπανία, το Συμβούλιο εκλέγει τον πρόεδρο του Ακυρωτικού Δικαστηρίου, που καθίσταται και ο πρόεδρος του. Ιδιαίτερη περίπτωση αποτελεί το παράδειγμα της Ιταλίας και της Αλβανίας, στις οποίες ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ορίζεται και πρόεδρος του Συμβουλίου, με την ιδιότητα του εγγυητή της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Παρόμοια ρύθμιση υπήρχε και στο Γαλλικό Σύνταγμα που καταργήθηκε το έτος 2008, οπότε καθαιρέθηκε επιπλέον και η επικριτέα συμμετοχή του Υπουργού Δικαιοσύνης στο Συμβούλιο. Εξακολουθεί όμως να ισχύει το άρθρο 64 του Γαλλ.Συντ., σύμφωνα με το οποίο, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είναι εγγυητής της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας.

και οι αποφάσεις που αφορούν την υπηρεσιακή εξέλιξη των δικαστών ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα ή με υπουργική απόφαση που εκδίδεται ύστερα από απόφαση του δικαστικού Συμβουλίου. Πολλές είναι οι έννομες τάξεις, που τα Συμβούλια για τη Δικαιοσύνη προβαίνουν σε αξιολογήσεις της επαγγελματικής απόδοσης των δικαστικών λειτουργών κατά τη διάρκεια της επαγγελματικής τους ανέλιξης και εκδίδουν οδηγίες και συμβουλές για την οργάνωση και κατανομή του δικαστικού έργου, με σκοπό την ομαλή λειτουργία των δικαστηρίων. Εξάλλου και η πειθαρχική εξουσία συχνά ανατίθεται στα Συμβούλια ή σε πιο μικρά όργανα από το εσωτερικό τους, ενώ είναι σπάνιες οι περιπτώσεις που ο πειθαρχικός έλεγχος δεν ανήκει στην αρμοδιότητά τους. Επιπλέον έχουν συμβουλευτική και νομοθετική αρμοδιότητα, καθόσον συχνά εκφράζουν γνώμη και προβαίνουν σε πρόταση και επεξεργασία νομοσχεδίων για την απονομή της δικαιοσύνης.

Συνεπώς, μπορεί να υποστηριχθεί ότι βρίσκεται υπό διαμόρφωση ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πρότυπο για τα Συμβούλια που αφορούν τη Δικαιοσύνη και που ανταποκρίνεται στις κατευθυντήριες αρχές του Συμβουλίου της Ευρώπης. Αυτά έχουν συνταγματική θεμελίωση και όχι απλώς διοικητική φύση, τελούν υπό την προεδρεία συνήθως δικαστικών μελών και έχουν μικτή σύνθεση, με πλειονότητα των τακτικών δικαστών. Η δικαστική εκπροσώπηση είναι συνήθως αιρετή και αντιπροσωπευτική όλων των κλάδων των δικαστών, ενώ τα εξωδικαστικά μέλη διορίζονται ιδίως από το Κοινοβούλιο, με κριτήρια και προϋποθέσεις που μειώνουν τον πολιτικό τους χαρακτήρα. Διαθέτουν ιδίους πόρους και προσωπικό και έχουν εξουσία για θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή εξέλιξη, πειθαρχική ευθύνη και ανέλιξη των δικαστικών λειτουργών καθώς και συμβουλευτική αρμοδιότητα.

Φυσικά ανάμεσα στα Συμβούλια υπάρχουν σημαντικές διαφορές που τα καθιστούν περισσότερο ή λιγότερο κοντά προς το περιγραφόμενο θεσμικό πρότυπο, το οποίο βρίσκεται σε αντιστοιχία με τον εκσυγχρονισμό του ρόλου της δικαιοσύνης των δημοκρατικών κρατών, με την ανάδειξη του εγγυητικού και δικαιοπλαστικού ρόλου του δικαστή και την ανατροπή της παραδοσιακής αντίληψης για το ρόλο του ως απλού εφαρμοστή του νόμου (bouchedelaloi, κατά την αντίληψη του Montesquieu)³⁷.

³⁷Βλ. Κασιμάτης, Η λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών, Κράτος, Νόμος, Διοίκηση, Σύμμεκτα Σπηλιωτόπουλου, 2000 σελ. 178 επ.

1.3.Η Δικαστική Αμεροληψία

Σε δικαστή βασικού πρωτοδικείου καταλογίστηκε, κατά τη διάρκεια της επιθεώρησής του, το γεγονός ότι απείχε από τα βασικά του καθήκοντα —κατά την έκδοση αποφάσεων του— σε συναφή απόφαση της Ολομελείας του ΑΠ. Λόγω του ως άνω θεωρηθέντος πειθαρχικού παραπτώματος, ζητήθηκε η άσκηση της πειθαρχικής του δίωξης. Ουσιαστικά διά της δίωξης εις βάρος του υποδηλώνονταν η υποχρέωση του Δικαστή να ευθυγραμμισθεί αναγκαστικά (στη δόμηση της νομικής σκέψης του και στην απόφαση του γενικότερα), με τη νομολογία του ΑΠ. Στον δικαστή αποδόθηκε η τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος, το οποίο και προβλέπεται στον Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίου και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών (εφεξής ΚΟΔΚαΔΛ), στο άρθρο 91, το οποίο μεταξύ των πειθαρχικών παραπτωμάτων ενός δικαστικού λειτουργού συγκαταλέγει οποιαδήποτε παράβαση που άπτεται των διατάξεων αναφορικά με τον τρόπο λειτουργίας και οργάνωσης των δικαστηρίων, την απονομή δικαιοσύνης καθώς και την κατάσταση που χαρακτηρίζει έναν δικαστικό λειτουργό.

Σύμφωνα με το άρθρο 26 του Συντ. θεμελιώνεται η αρχή της διάκρισης των τριών εξουσιών, ενώ στην παρ. 3 ορίζεται συγκεκριμένα ότι: «... Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού». Συγχρόνως, ο συνταγματικός νομοθέτης όχι μόνο θεσπίζει αλλά και διασφαλίζει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, στο άρθρο 87 του Συντάγματος. Συγκεκριμένα, στο άρθρο αυτό προβλέπεται ότι η απονομή της δικαιοσύνης γίνεται στα δικαστήρια, τα οποία συγκροτούνται από τακτικούς δικαστές, οι οποίοι χαίρουν προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας. Επίσης, στο άρθρο τονίζεται ότι οι δικαστές, όταν ασκούν τα καθήκοντά τους, είναι υποχρεωμένοι να τηρούν τους νόμους και το Σύνταγμα, ενώ σε κάθε περίπτωση αποτρέπεται η συμμόρφωση του με νομικές διατάξεις οι οποίες έχουν τεθεί σε ισχύ σε μία περίοδο κατάλυσης του Συντάγματος.

Ο οργανικός διαχωρισμός της δικαιοσύνης από τις δύο άλλες κρατικές λειτουργίες, -την εκτελεστική και τη νομοθετική-, είναι θεμελιώδους σημασίας για τη δικαστική λειτουργία, και ιδίως τη διοικητική δικαιοσύνη, λόγω της ιστορικής καταγωγής της τελευταίας από την ενεργό διοίκηση. Ο εν λόγω δε διαχωρισμός, δηλαδή η ανάθεση των δικαστικών καθηκόντων σε ιδιαίτερα κρατικά όργανα –τα δικαστήρια-(άρθρ. 26 παρ. 3 Σ., Art.20 Abs. 2 του γερμανικού GG), αποτελεί τη βάση της ανεξαρτησίας των τελευταίων και των αποφάσεών τους από

επεμβάσεις της νομοθετικής εξουσίας. Αυτό το θεμελιώδες συνταγματικό σχήμα συμπληρώνεται βέβαια, με άλλες επιταγές του συντακτικού νομοθέτη, μεταξύ των οποίων και η υποχρέωση υποταγής των δικαστηρίων στα κελεύσματα του νόμου, που συνιστά αξιωματικό όρο της δικαιοδοτικής λειτουργίας τους και συγχρόνως έκφραση της αμεροληψίας τους. Η συνταγματική κατοχύρωση της προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας του δικαστή, και ιδίως της τελευταίας υπό την ευρεία έννοια αυτής, που πλαισιώνουν την παραπάνω οργανική ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, διαμορφώνουν την τελική εικόνα της δικαιοσύνης και συναπαρτίζουν, κατά την αντίληψη της θεωρίας και της νομολογίας, τα συστατικά στοιχεία της έννοιας του «δικαστή» και του «δικαστηρίου», ενώ, περαιτέρω, εγγυώνται σε συνταγματικό επίπεδο την αρχή της δικαστικής αμεροληψίας.³⁸

Η αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας καθιερωνόταν ανέκαθεν στα ελληνικά Συντάγματα. Το Σύνταγμα του 1911 περιελάμβανε σημαντικές ρυθμίσεις σχετικά με την προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών. Το Σύνταγμα του 1927 προέβλεπε την λειτουργική τους ανεξαρτησία, ενώ το Σύνταγμα του 1952 επανέρχεται στην παρωχημένη αντίληψη για τη θωράκιση της δικαστικής ανεξαρτησίας, ενσωματώνοντας μόνο τις προσωπικές εγγυήσεις³⁹. Το ισχύον Σύνταγμα του 1975/1986/2001 εμφανίζει ένα ολοκληρωμένο σύστημα ρυθμίσεων για την οργανωτική λειτουργία της δικαιοσύνης αναφορικά με τις εγγυήσεις της δικαστικής ανεξαρτησίας⁴⁰. Επισημαίνεται πως στο Σύνταγμα η λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών προβλέπεται από τα άρθρα 87 παρ. 2 και 93 παρ. 4, ενώ η προσωπική ανεξαρτησία από τα άρθρα 88 παρ. 1 (ισοβιότητα, κτήση της ιδιότητας του δικαστή), 88 παρ. 2(οικονομική ανεξαρτησία), 88 παρ. 5 (αποχώρηση με τη συμπλήρωση ορισμένου ορίου ηλικίας), 89 (καθιέρωση ασυμβιβάστων), 90 (καθιέρωση ανωτάτου δικαστικού συμβουλίου για τις υπηρεσιακές μεταβολές των δικαστών), 91 (άσκηση πειθαρχικής εξουσίας από τα πειθαρχικά συμβούλια).

³⁸Δ. Ράικος, Δικαστική ανεξαρτησία και αμεροληψία, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 112-113.

³⁹Μ. Πικραμένος «Κλασικές εγγυήσεις και αθέατες όψεις της δικαστικής ανεξαρτησίας», ΕΛΛΔνη 2005, 1611.

⁴⁰Γ. Παπαδημητρίου/Μ. Πικραμένος άρθρο στο «Τεύχος Εταιρίας Δικαστικών Μελετών», ανωτ. Σ. 1615

Κατά τον ορισμό του Χ. Φραγκίστα⁴¹ «ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης υπάρχει εις μίαν χώραν, όταν οι δικασταί κατά των άσκηση των δικαστικών των καθηκόντων διατηρούσιν απόλυτον αυτοτέλειαν κρίσεως και πλήρη ελευθερία ενεργείας, υπείκοντες μόνον εις τους νόμους και την φωνή της συνειδήσεώς των και ουδεμίαν ουδαμόθεν υποχρεούμενοι να δεχθώσιν οδηγίαν». Η αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας θεσμοθετήθηκε για την προστασία των ανθρώπων από καταχρήσεις της εξουσίας και όχι για ίδιον όφελος των δικαστών. Η γερμανική επιστήμη έχει θέσει ορισμένες βασικές αρχές για την κατανόηση του θεσμού της δικαστικής ανεξαρτησίας: 1) Η πρώτη αρχή διευκρινίζει τον τύπο του σύγχρονου δικαστή. Ο δικαστής δεν είναι πια «το στόμα του νόμου», ένα όργανον άνευ βουλήσεως, το εκτελεστικό όργανο της νομοθετικής εξουσίας. Ο σημερινός τύπος του δικαστή παράγεται από τις γενικές ρήτρες της νομοθεσίας, τις αόριστες έννοιες, την πλήρωση των κενών της νομοθεσίας σε συνδυασμό προς το θεσμό της ανεξαρτησίας. Ο δικαστής αυτός έχει την ιδιότητα του διοικητικού υπαλλήλου, 2) Η δεύτερη αρχή συνίσταται στο αίτημα, να υπάρχει δημοκρατία και στη Δικαιοσύνη, καθώς η τελευταία δεν είναι ιεραρχικώς οργανωμένη όπως η Διοίκηση, αλλά διαφοροποιείται 3) Η τρίτη αρχή ορίζει ότι ο δικαστής απολαμβάνει ανεξαρτησία όχι μόνο έναντι οργάνων των άλλων λειτουργιών και των πιέσεων διαφόρων κοινωνικών ομάδων, αλλά και έναντι άλλων οργάνων της δικαστικής εξουσίας. Έτσι, αποτρέπεται πιθανές πιέσεις των δικαστών από τους λεγόμενους «ανωτέρους» τους. 4) Κατά την τέταρτη αρχή η δικαστική ανεξαρτησία ανακηρύσσεται σε δημόσιο εξ υποκειμένου δικαίωμα του δικαστή, δυνάμενο να προστατεύσει τη θέση του, ένα ειδικό οιονεί ατομικό δικαίωμα των δικαστών 5) Τέλος, διαπιστώνεται ότι ο θεσμός αυτός μπορεί να εκπληρώσει την αποστολή του μόνο εάν και ο πολίτης είναι πεπεισμένος ότι η δικαστική λειτουργία ασκείται ανεξάρτητα, διαφορετικά η δικαστική απόφαση δε μπορεί να γίνει εσωτερικά αποδεκτή από αυτόν. Αναμφισβήτητα, το έργο του δικαστικού λειτουργού είναι πολύ σημαντικό, καθώς η προσφορά της δικαιοσύνης από το Κράτος είναι απαραίτητος όρος για την εξασφάλιση κοινωνικής ειρήνης, αλλά και της επίλυσης των τυχόν διαφορών που προκύπτουν ανάμεσα στους πολίτες ή μεταξύ των πολιτών και της δημόσιας εξουσίας. Ο βασικός ρόλος του δικαστικού είναι εκείνος του εγγυητή των συνταγματικών ελευθεριών. Ο ρόλος του δικαστικού λειτουργού είναι πολύ σημαντικός, καθώς η λειτουργία του έναντι του πολίτη είναι εγγυητική και προστατευτική.

⁴¹Χ., Φραγκίστα, Δικαστική Ανεξαρτησία, Θεσσαλονίκη 1940, σελ. 9 (αναφορά στο Μανωλεδάκη Ι., Σκέψεις για την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, στο: Προβλήματα ανεξαρτησίας της Δικαιοσύνης, Ι' 1988, σελ. 51).

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί πως «η δικαιοσύνη αντανακλά τον βαθμόν του πολιτισμού μίας Χώρας. Ο καλός δικαστής καθιστά καλλίτερον τον άνθρωπον και την κοινωνίαν. Ο κακός δικαστής δια της πλάνης και της αδικίας, δημιουργεί το πνεύμα της ανταρσίας, επιζήμιον εις την Κοινωνίαν. Η χρεωκοπία του Δικαστού είναι η αρχή της κοινωνικής αποσυνθέσεως και διαλύσεως»⁴².

Το Σύνταγμα 1975/86 καθιέρωσε την αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας. Η εν λόγω αρχή συνιστά ειδική έκφραση της θεμελιώδους και μη αναθεωρήσιμης αρχής της διάκρισης των λειτουργιών, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 26 του Συντάγματος 1975/86. Επομένως, η δικαστική ανεξαρτησία περιλαμβάνεται στις μη αναθεωρήσιμες συνταγματικές διατάξεις, καθώς αποτελεί την αποτύπωση της διάκρισης των λειτουργιών στο χώρο της δικαιοσύνης. Επίσης εκτός από την λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών, το Σύνταγμα 1975/86 καθιερώνει την κομματική ουδετερότητα, σε συνδυασμό με τη δικαστική ανεξαρτησία. Συγκεκριμένα, η κομματική ουδετερότητα υπαγορεύεται στα άρθρα 29 παρ. 3, 56 παρ. 1 και 89 παρ. 4, τα οποία δεν επιτρέπουν την εκδήλωση δικαστικών λειτουργιών υπέρ πολιτικών κομμάτων, την υποβολή υποψηφιότητας για την εκλογή τους ως βουλευτών ή ακόμα και τη συμμετοχή τους σε κυβερνήσεις⁴³.

Οι αρχές της ανεξαρτησίας και της αμεροληψίας συνιστούν τη σταθερή βάση του σύγχρονου κράτους δικαίου και της ποιοτικής απονομής πλήρους και αποτελεσματικής δικαιοσύνης στους πολίτες, η οποία αποκλείει την αυτοδύναμη πραγμάτωση των επιταγών του δικαίου και την αυθαίρετη βία, στα πλαίσια της διαλεκτικής λειτουργίας εξισορρόπησης της κρατικής δύναμης καταναγκασμού και της συναίνεσης από τους κοινωνούς του δικαίου. Σημειώνεται, επίσης, ότι ο εκάστοτε δικαστής θα πρέπει να διατηρεί μία στάση η οποία θα εναρμονίζεται όχι μόνο με την υφιστάμενη νομοθεσία, αλλά και με την ηθική διάσταση του δικαστικού λειτουργήματος. Επιπρόσθετα, σε περιπτώσεις όπου προκύπτει κάποια ευλογεί ανησυχία σχετικά με την πιθανότητα μεροληψίας του δικαστή, τότε αυτός θα πρέπει να τελεί υπό εξαίρεση. Αναφορικά με την έννοια της αμεροληψίας, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων υποστηρίζει ότι η εν λόγω έννοια περιέχει τόσο το υποκειμενικό, όσο και το

⁴²Α. Φλώρος, Ο Δικαστής, σελ. 454

⁴³Γ. Δρόσος,, Η νομική θέση των πολιτικών κομμάτων στην Ελλάδα, 1982, σελ. 240 επ., Κανελλόπουλος, Ν., Η κομματική δραστηριότητα των δημοσίων υπαλλήλων, 1990, σελ. 53 επ., Ε. Σπηλιωτόπουλος, Βασικοί θεσμοί δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, 1984, σελ. 69 επ., Α. Τάχος, Δημόσιο - υπαλληλικό Δίκαιο, 1985, σελ. 109 επ.

αντικειμενικό στοιχείο, καθώς «τα μέλη του δικαστηρίου δεν πρέπει να κατέχουν οποιαδήποτε προσωπική προκατάληψη ή μεροληψία», όπως επίσης οφείλουν «να προσφέρουν εγγυήσεις για να αποκλείσουν κάθε νόμιμη αμφιβολία ως προς αυτό». ⁴⁴

Επιπλέον, το άρθρο 14 παρ. 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα (International Covenant on Civil and Political Rights), το οποίο υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη στις 16-12-1966 και κυρώθηκε με το Ν. 2462/1997⁴⁵ αναφέρεται στις εγγυήσεις της δικαστικής ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Εκτός από τα προαναφερθέντα, είναι σκόπιμο και να αναφερθούμε και στις βασικές αρχές για την ανεξαρτησία των δικαστηρίων (Basic Principles on the Independence of the Judiciary), οι οποίες υιοθετήθηκαν στο έβδομο Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη του εγκλήματος και την μεταχείριση των δραστών, που έλαβε χώρα στο Μιλάνο στις 26 Αυγούστου-6 Σεπτεμβρίου 1985 και εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών με τις υπ' αριθ. 40/32 της 29 Νοεμβρίου 1985 και 40/146 της 13 Δεκεμβρίου 1985 αποφάσεις αυτής.

⁴⁴Χ. Αργυρόπουλος, Η αρχή της δίκαιης δίκης στην οικουμενική διακήρυξη του ΟΗΕ, Νο Β, 1988, σελ. 1557 επ.

⁴⁵ΦΕΚ 25/Α/26-2-1997

Κεφάλαιο 2^ο

Το δικαστικό σύστημα στον ελλαδικό χώρο

2.1. Η απονομή της δικαιοσύνης στην Ελλάδα

Η απονομή της δικαιοσύνης στην Ελλάδα διακρίνει τις έννοιες του δίκαιου (ius) και της Δικαιοσύνης (iustitia), δίνοντας στην πρώτη το τεχνικό (φορμαλιστικό) νόημα ενός συνόλου

Σύμφωνα με το Σταθόπουλο⁴⁶, δίκαιο είναι το σύνολο των υποχρεωτικών κανόνων που ρυθμίζουν τις κοινωνικές σχέσεις και στη δεύτερη, δικαιοσύνη, είναι το ουσιαστικό περιεχόμενο με αρχές και αξίες, προς τις οποίες υποστηρίζεται ότι πρέπει να κατατείνει το δίκαιο. Με άλλα λόγια η Δικαιοσύνη, η ιδέα της Δικαιοσύνης, είναι ο ουσιαστικός σκοπός του δικαίου. Η θεμελίωσή της, ο ακριβέστερος προσδιορισμός του νοήματός της και το ποιες είναι οι βασικές αρχές που πηγάζουν απ' αυτήν, προβληματίζουν νομικούς και φιλοσόφους (και όχι μόνο) από την αρχαιότητα έως σήμερα.

Από τους αρχαίους φιλοσόφους, ο Πλάτων ανέπτυξε, πρώτος αυτός, ένα πλήρες σύστημα φιλοσοφίας του δικαίου με θέσεις για τη δίκαιη οργάνωση της κοινωνίας σε πολιτεία και εξηγεί με τον λόγο και την έλλογη φύση του ανθρώπου την ιδέα του αγαθού ως αιτία της ορθής και δίκαιης συμπεριφοράς στην ιδιωτική ή στη δημόσια ζωή, έχοντας πάντως μια μεταφυσική διαισθητική αφετηρία για την αρχική άμεση σύλληψή της. Στο έργο του “Πολιτεία”, ζητούμενο της έρευνας του, είναι η Δικαιοσύνη. Γράφει χαρακτηριστικά: «...αν δοκιμάζαμε να ανιχνεύσουμε την Δικαιοσύνη, πρώτα σε κάποιο μεγαλύτερο πράγμα, ανάμεσα σ' αυτά που την κατέχουν, θα μας ήταν έπειτα ευκολότερο να δούμε ποια είναι η φύση της μέσα σε ένα άτομο. Και σκεφθήκαμε ότι ένα τέτοιο πράγμα είναι η πόλη...»⁴⁷. Αρχίζει λοιπόν την αναζήτηση της Δικαιοσύνης μέσα στην ιδανική πολιτεία. Η συλλογιστική μέθοδος που ακολουθεί είναι η εξής: Η πολιτεία αυτή είναι απολύτως καλή. Αυτό σημαίνει ότι έχει το

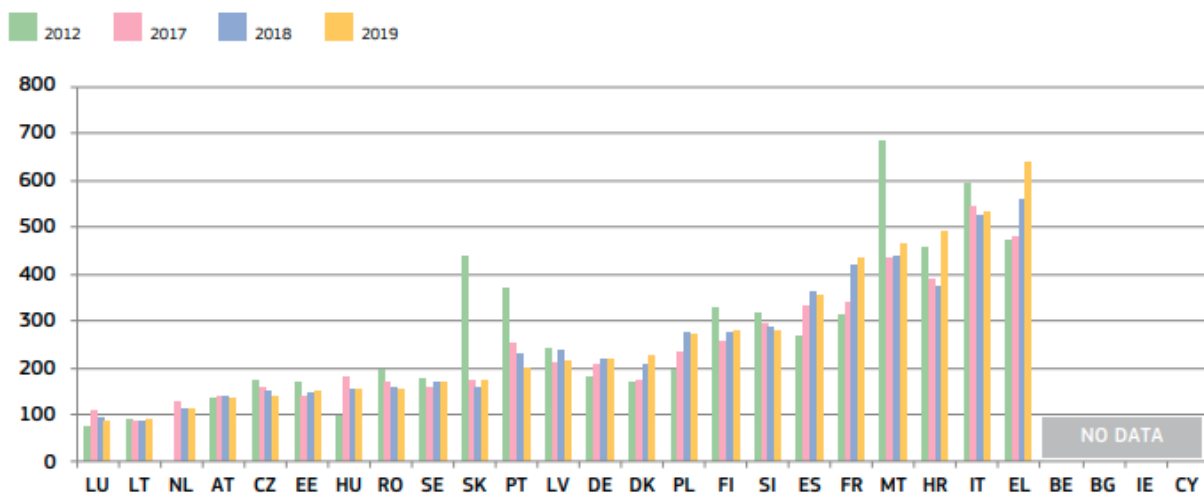
⁴⁶Βλ. Μ. Σταθόπουλος, Δικαιοσύνη, Ενόραση και Λόγος, Ομιλία στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Κομοτηνή, 11.12.2001), αφιερωμένη στη Νομική του Σχολή. Περιοδικό Δίκη, Ιανουάριος 2002.

⁴⁷Βλ. Ν. Παππάς, Πολιτεία του Πλάτωνα. Ένας Οδηγός ανάγνωσης, μτφρ Δ. Παναγιαννάκος, επιστ. Επιμ. Ι. Πατσιώτη, Εκδόσεις Οκτώ, Αθήνα 2006, σελ. 83.

πλήρωμα και των τεσσάρων αρετών. Δηλαδή ότι χαρακτηρίζεται από σοφία, ανδρεία, σωφροσύνη και Δικαιοσύνη.

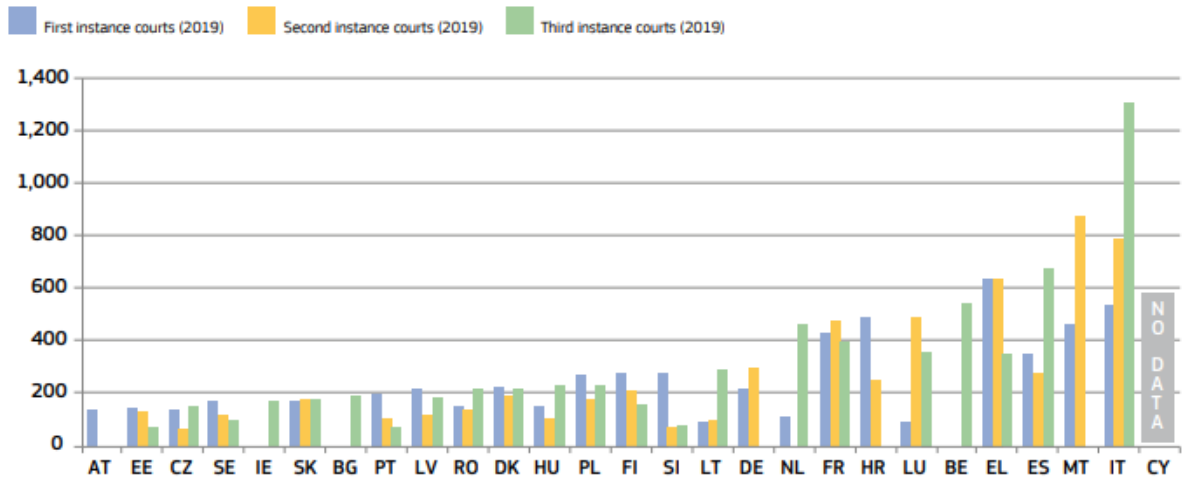
Παρά το γεγονός ότι ο τομέας της δικαιοσύνης είναι από τους πιο σημαντικούς τομείς της δημόσιας διοίκησης, τα αποτελέσματα αυτής είναι αποθαρρυντικά. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τον πίνακα αποτελεσμάτων για τον τομέα της δικαιοσύνης κατά το έτος 2021. Αυτός ο πίνακας δίνει σημασία στην ψηφιοποίηση της δικαιοσύνης, καθώς και άλλες πτυχές όπως η φιλικότητα της δικαιοσύνης σε σχέση με τις ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες, όπως για παράδειγμα τα παιδιά. Σύμφωνα με τους πίνακες αυτούς, η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει έναν από τους υψηλότερους χρόνους διαπεραίωσης των υποθέσεων (αστικές/ εμπορικές/διοικητικές).

Figure 7 Estimated time needed to resolve litigious civil and commercial cases at first instance in 2012, 2017 – 2019 (*) (1st instance/in days) (source: CEPEJ study)

(*) Under the CEPEJ methodology, litigious civil/commercial cases concern disputes between parties, e.g. disputes about contracts. Non-litigious civil/commercial cases concern uncontested proceedings, e.g. uncontested payment orders. Methodology changes in EL and SK. Pending cases include all instances in CZ and, until 2016, in SK. Data for NL include non-litigious cases.

Figure 8 Estimated time needed to resolve litigious civil and commercial cases at all court instances in 2019 (*)
(1st, 2nd and 3rd instance/in days) (source: CEPEJ study)

Υψηλός είναι και ο αριθμός των υποθέσεων που εκκρεμούν ενώπιον των Ελληνικών Δικαστηρίων, όπως φαίνεται στον κατωτέρω πίνακα:

Figure 15 Number of pending litigious civil and commercial cases in 2012, 2017 – 2019 (*) (1st instance/per 100 inhabitants) (source: CEPEJ study)

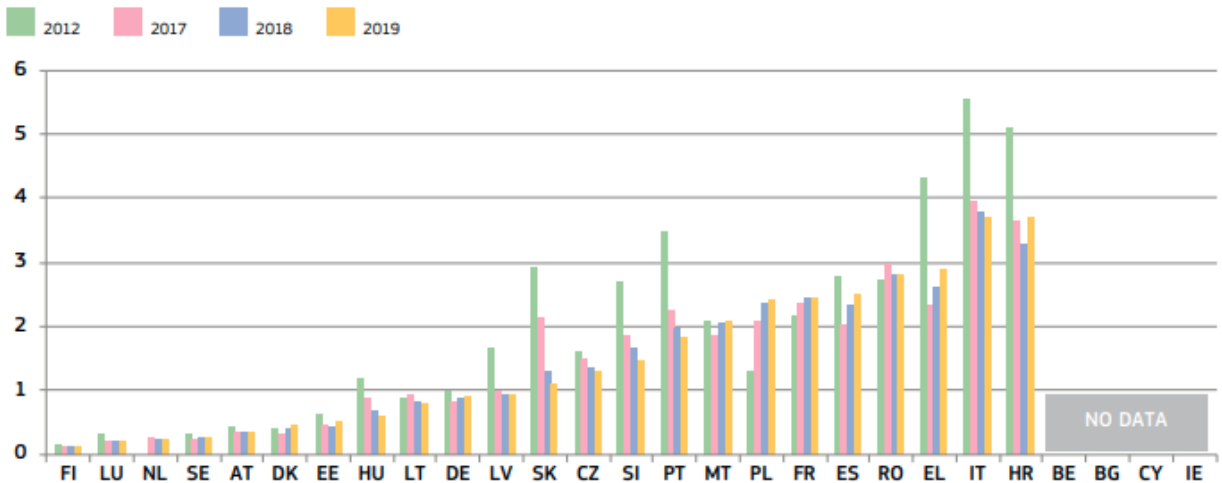
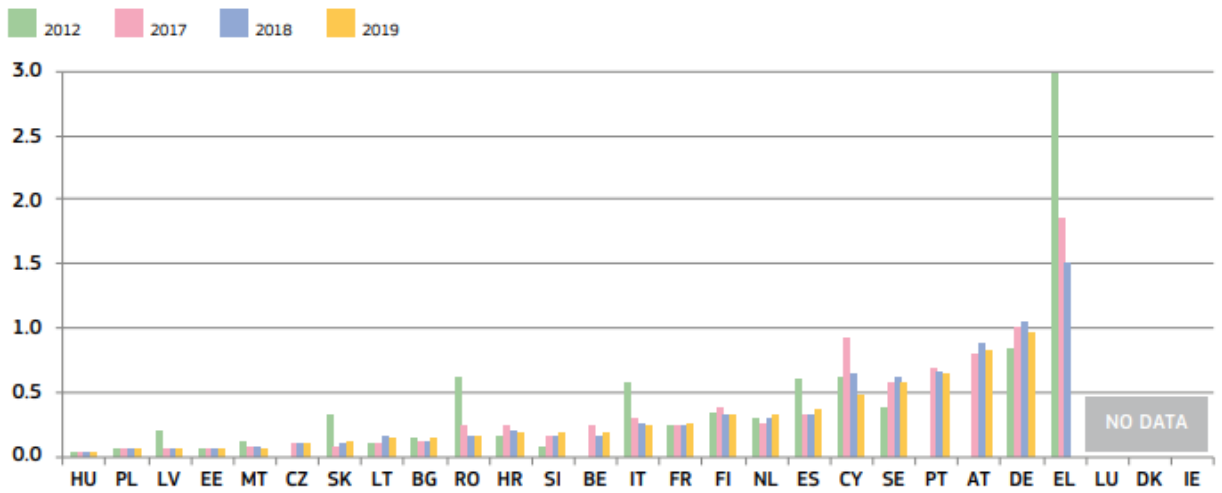
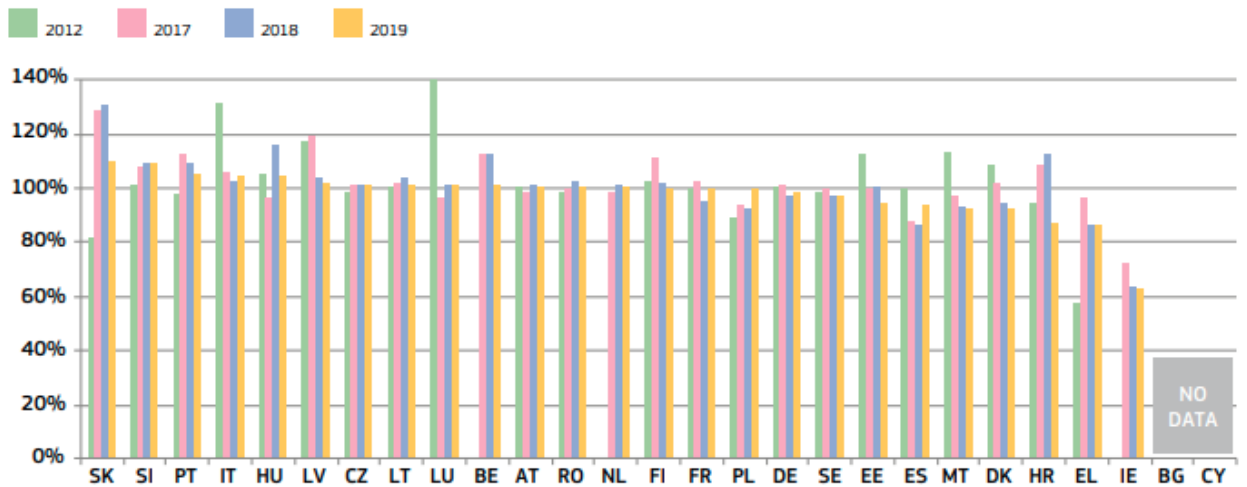

Figure 16 Number of pending administrative cases in 2012, 2017 – 2019 (*) (1st instance/per 100 inhabitants)
 (source: CEPEJ study)

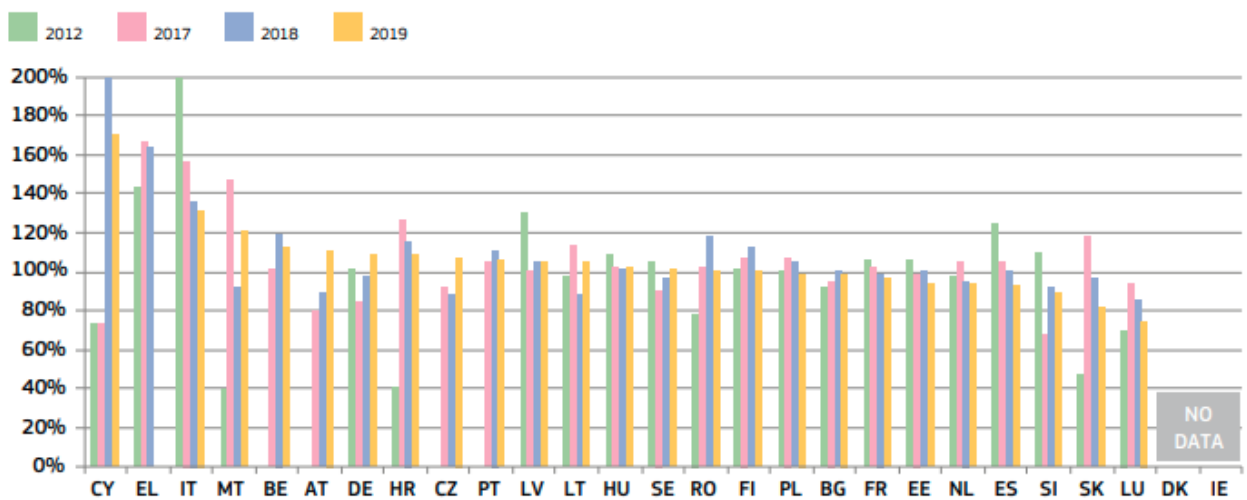
Αυτό δεν φαίνεται στις διοικητικές υποθέσεις, όπου εκεί παρατηρείται μια μεγαλύτερη ταχύτητα διαπεραίωσης σε σχέση με τις αστικές/ποινικές υποθέσεις

Figure 12 Rate of resolving litigious civil and commercial cases in 2012, 2017 – 2019 (*) (1st instance/in %) (source: CEPEJ study)

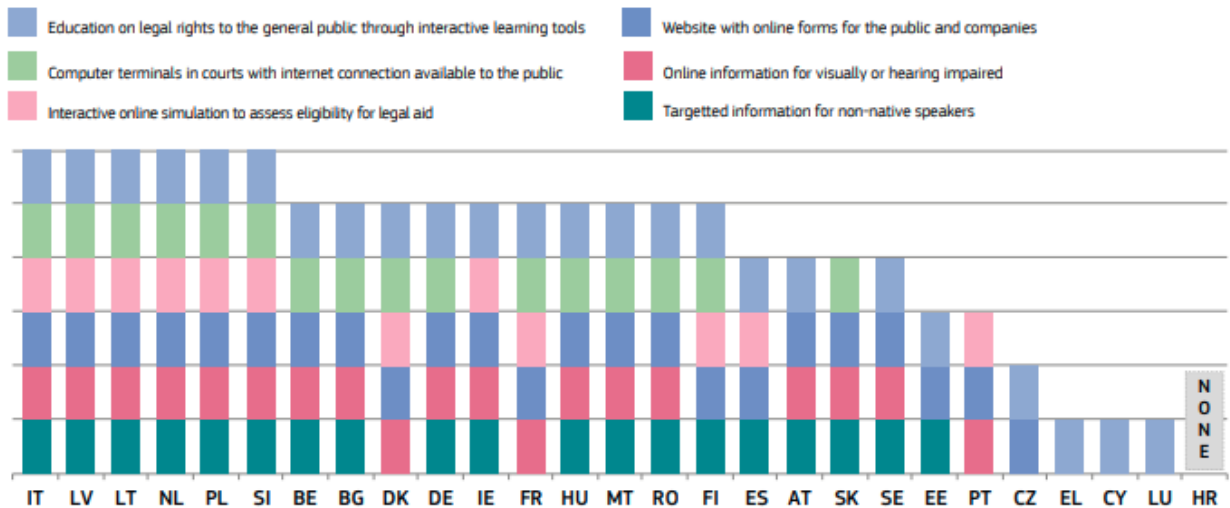
(*) Methodology changes in **EL** and **SK**. **IE**: the number of resolved cases is expected to be underreported due to the methodology. **IT**: different classification of civil cases introduced in 2013. Data for **NL** include non-litigious cases.

Figure 13 Rate of resolving administrative cases in 2012, 2017 – 2019 (*) (1st instance/in %) (source: CEPEJ study)

Ωστόσο, το δικαστικό σύστημα δεν είναι διαφανές, καθώς, όπως παρατηρήθηκε παρέχει τις λιγότερες πληροφορίες στο κοινό, όπως και το δικαστικό σύστημα της Κύπρου.

Figure 39 Availability of online information about the judicial system for the general public, 2020(*) (source: European Commission ⁽⁷²⁾)

2.2. Προβλήματα απονομής της δικαιοσύνης

2.2.1. Κακονομία – Πολυνομία

Η υπερνομοθετική παραγωγή των σύγχρονων κρατών, χωρίς την απαραίτητη μελέτη της ανάλυσης επιπτώσεων, καθιστά δυσχερή την εμβριθή γνώση των κανόνων σε επιμέρους κλάδους δικαίου, παρά την αναμφίβολη βοήθεια που τους παρέχουν οι τράπεζες νομικής πληροφόρησης. Για το λόγο αυτό, στρέφονται προς τον εξειδικευμένο δικαστή, ο οποίος μέσω μιας ειδικής επιστημονικής κατάρτισης και εξοικείωσης σε ένα συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο, παρέχει τα εχέγγυα έγκυρης και ταχείας κρίσης.

Εξειδικευμένος δικαστής είναι ο τακτικός δικαστής που έχει αποκτήσει γνώσεις σε επιμέρους κλάδους του δικαίου που εμφανίζουν σοβαρές νομικές και τεχνικές ιδιαιτερότητες, οι οποίες απαιτούν ένα ειδικό χειρισμό σε σχέση με τις λοιπές δικαστικές υποθέσεις, με σκοπό την αποτελεσματική απονομή της δικαιοσύνης.

Στη χώρα μας υποστηρίζεται ότι γενικά έχουμε δικαιοσύνη χαμηλής ειδίκευσης⁴⁸. Η ελληνική δικαιοσύνη έχει επικριθεί ότι, δεν εκμεταλλεύεται επαρκώς, την κατάρτιση και τις δεξιότητες των δικαστικών λειτουργών, οι περισσότεροι των οποίων διαθέτουν μεταπτυχιακές

⁴⁸Βλ. Μειδάνη, Ορισμένες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στην πολιτική δικονομία, Καθημερινή της 25-7-2015. Βλ. επίσης και τη σχετική επισήμανση του Κτιστάκη, Ζητήματα ορθολογισμού του ποινικού δικαίου, ΠοινΧρ 1998, σελ. 1025, σύμφωνα με τον οποίο σε όλους τους τομείς αναζητάμε τους ειδικούς, τους επαγγελματίες, εκτός από το Δίκαιο (όπως για τις αξιόποινες πράξεις αρμοδιότητας ΜΟΔ), που αναχρονιστικά αναζητάμε τους μη ειδικούς

σπουδές. Η εξειδίκευση του δικαστή, είναι απαραίτητη όταν αυξάνονται ραγδαία οι υποθέσεις μεγάλης νομικής και τεχνικής πολυπλοκότητας, με συνέπεια να καθίσταται δυσχερής η αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαφορών που καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα του αστικού, εμπορικού και ποινικού δικαίου. Όπως υφίστανται και λειτουργούν δικηγορικά γραφεία με εξειδίκευση σε συγκεκριμένες κατηγορίες υποθέσεων, αντίστοιχα απαραίτητη είναι η δημιουργία ειδικών τμημάτων στελεχωμένων με ειδικευμένους δικαστικούς και εισαγγελικούς λειτουργούς⁴⁹.

Πέραν αυτών, ένα από τα βασικά προβλήματα αφορά το ζήτημα της πολυνομίας, το οποίο και αντιπροσωπεύει μία από τις παθογένειες κατά την άσκηση της δημόσιας πολιτικής, η οποία και υποβαθμίζει του κράτους δικαίου, τόσο ως προς το περιεχόμενό του όσο και ως προς την λειτουργία του. Αυτή η στρέβλωση της πολυνομίας αποτελεί σε μεγάλο βαθμό ένα διαχρονικό στοιχείο της πολιτειακής οργάνωσης της Ελλάδος ήδη από την ίδρυση του νεοελληνικού κράτους. Πρόκειται για ένα ζήτημα σύνθετο, με εξαιρετικό νομικό, πολιτικό και κοινωνικό ενδιαφέρον για δύο λόγους: πρώτον, η εμφάνιση του δεν είναι πρόσφατη, ούτε βεβαίως αμιγώς ελληνική ιδιαιτερότητα και δεύτερον οι συνέπειες του είναι ιδιαίτερος αισθητές. Η ποιότητα και η ποσότητα του νομοθετικού έργου επηρεάζει αναπόδραστα όχι μόνο την εύρυθμη και ομαλή λειτουργία και άσκηση της κρατικής εξουσίας, αλλά και την καθημερινή σχέση που διαμορφώνεται ανάμεσα στο κράτος και τους πολίτες. Στο πλαίσιο αυτό, τόσο οι εμπλεκόμενοι στον νομικό κόσμο της χώρας, όσο και οι πολίτες, επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό, από το φαινόμενο της πολυνομοθεσίας, που επικρατεί και μέσα στον κυκεώνα των πολλαπλών νομοθετικών ρυθμίσεων, χωρίς μάλιστα ρητή κατάργηση ή τροποποίηση της συγκεκριμένης διάταξης, και της πληθώρας των εγκυκλίων, των αυθεντικών ερμηνειών και της νομολογιακής ερμηνείας των νόμων, της έλλειψης συνέχειας που χαρακτηρίζει το θεσμικό πλαίσιο, καλείται ο νομικός κόσμος, ο δικαστής και ο απλός πολίτης να ανιχνεύσει ποια διάταξη ισχύει., συνήθως με την συνεισφορά δικηγόρων η τη συνδρομή των δημοσίων υπηρεσιών. Η λειτουργία της χώρας στηρίζεται σε ένα νομοθετικό λαβύρινθο, με αποτέλεσμα να προκαλεί δυσφορία, στο μέσο πολίτη, στον άνθρωπο της καθημερινότητας, στους δικαστές που αδυνατούν να αντιμετωπίσουν την πολυπλοκότητα και την εύκολη μεταβλητότητα των νομοθετικών διατάξεων και να ξεκαθαρίσουν κάθε φορά ποια διάταξη ισχύει και να διαγνώσουν τις συνέπειες από την εφαρμογή τους.

⁴⁹Βλ. Ε. Καστανίδου, Η ποινική διαπραγμάτευση (pleabargaining), ΠοινΔνη 2016, σελ. 645

Ως πολυνομία γίνεται αντιληπτό το φαινόμενο της ύπαρξης πολυάριθμων νόμων οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις χαρακτηρίζονται από αντιφατικότητα, η οποία και οδηγεί σε μία ανταγωνιστική σχέση και σύγκρουση ανάμεσα στις ποικίλες νομοθετικές διατάξεις που βρίσκονται σε ισχύ, λ.χ. προεδρικό διάταγμα, νόμος, πράξεις της δημόσιας διοίκησης, υπουργικές αποφάσεις κλπ, ενώ ως κακονομία αποκαλούμε το πρόβλημα της κακής και χαμηλής ποιότητας νομοθετημάτων, δηλαδή νομοθετημάτων που περιέχουν ασαφείς ή κακογραμμένους νόμους. Κακός νόμος είναι ο νόμος που περιέχει κενά, που μπορεί και εσκεμμένα να μην είναι πλήρης, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται διλήμματα, ως προς την εφαρμογή του σε σχέση με την έννομη σχέση, την οποία ρυθμίζει. Η προσπάθεια του νομοθέτη να δημιουργήσει και να θεσπίσει έναν νόμο χωρίς κενά, ώστε να καλύψει οποιαδήποτε μελλοντική περίπτωση και κατάσταση, πληθωρίζοντας τον με δεκάδες λεπτομερείς διατάξεις, αναπόφευκτα θα οδηγηθεί σε αδιέξοδο και θα θεσπισθεί πάλι ένας κακός, μη άρτιος νόμος με κενά, καθώς και ένας νόμος που αργά ή γρήγορα είτε θα περιπέσει σε αχρησία είτε θα παραμείνει ανεφάρμοστος. Οι διάφορες νομοθετικές διατάξεις, δεδομένου του γεγονότος ότι είναι ιδιαίτερα σύνθετες και λεπτομερειακές ως προς το περιεχόμενό τους, καθίστανται ανελαστικές και δεν μπορούν να προσαρμοστούν εύκολα στις εκάστοτε περιστάσεις με αποτέλεσμα να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις καινοφανείς οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές συνθήκες που εμφανίζονται. Όση επιμέλεια και να επιδείξει ο νομοθέτης είναι αδύνατον να προβλεφθεί και να συλλάβει η φαντασία του κατά τρόπο εξονυχιστικό και ακριβή τι θα παρουσιάσει η μελλοντική ανθρώπινη ζωή, με αποτέλεσμα να παρουσιάζονται κενά, και τα κενά αυτά δεν μπορούν να καλυφθούν παρά μόνο με μια νέα και μεταγενέστερη νομοθετική παρέμβαση.

Τα κριτήρια βάσει των οποίων αποδίδουμε το χαρακτηρισμό της κακονομίας είναι α) η αντιφατικότητα των κανονιστικών πεδίων, β) η αποσπασματικότητα των ρυθμίσεων, γ) η έλλειψη νομοθεσίας σε καίρια ζητήματα, δ) η εσφαλμένη χρήση της νομικής ορολογίας ή ε) η ολοφάνερη αντίφαση με τις διατάξεις του Συντάγματος. Σημειώνεται στο σημείο αυτό ότι, σύμφωνα με τον κανονισμό της Βουλής, όταν κατατίθεται κάποιο νομοσχέδιο στην Βουλή, ή κάποια πρόταση νόμου, τότε αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται από αιτιολογική έκθεση, καθώς και από συναφείς εκθέσεις και γνωμοδοτήσεις. Ειδικότερα, η κατάθεση νομοσχεδίου ή πρότασης νόμου θα πρέπει, σύμφωνα με παραγράφους των άρθρων 73, 74 και 75 του Συντάγματος, να συνοδεύεται από τα εξής: αιτιολογική έκθεση, που να τεκμηριώνει την σκοπιμότητα μιας νομοθετικής αλλαγής, έκθεση που να αφορά τις διατάξεις που

τροποποιούνται, έκθεση από το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους το οποίο θα διευθετεί τα ανακύπτοντα ζητήματα του κρατικού προϋπολογισμού, έκθεση του εκάστοτε αρμόδιου υπουργού η οποία αφορά τον τρόπο κάλυψης της προβλεπόμενης δαπάνης, αλλά και γνωμοδότηση από το Ελεγκτικό Συνέδριο στην περίπτωση οι νομοθετικές ρυθμίσεις αφορούν σε συνταξιοδοτικά ζητήματα. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον νόμο 4048/2012 (άρθρο 7) κάθε νομοσχέδιο, ή οποιαδήποτε νέα τροπολογία και προσθήκη, θα πρέπει να συνοδεύονται από έκθεση που θα αναλύει τις συνέπειες της υπό ψήφιση νομοθετικής ρύθμισης, η οποία θα πρέπει επίσης νέα τεκμηριώνει ότι τηρούνται οι αρχές περί καλής νομοθέτησης. Ενδεικτικό των αρχών αυτών, παρά την συχνή παραβίαση τους, είναι το άρθρο 74 παρ. 5 του Συντάγματος, το οποίο επιβάλλει την απαγόρευση της κατάθεσης σχεδίου νόμου στην περίπτωση όπου εμπεριέχει διατάξεις οι οποίες δεν συνδέονται με τον νομοθετικό πυρήνα του νομοσχεδίου.

Με βάση τα παραπάνω σημειώνεται ότι τα φαινόμενα της πολυνομίας και κακονομίας συνδέονται μεταξύ τους και το ένα ουσιαστικά τροφοδοτεί το άλλο. Τα δύο αυτά φαινόμενα ωστόσο δεν ταυτίζονται, ενώ η διερεύνηση της σχέσης που τα συνδέει συνιστά ένα δύσκολο εγχείρημα, καθώς είναι πιθανόν, σε ένα κράτος δικαίου, ένας νόμος να εμφανίζει τα χαρακτηριστικά της κακονομίας και ως εκ τούτου να οδηγεί προς την δημιουργία κενών ωστόσο όμως να μην υπάρχει πολυνομία. Επίσης είναι δυνατόν σε μια χώρα ή σε έναν τομέα δημόσιας πολιτικής να υπάρχουν πολλοί νόμοι, πληθώρα διατάξεων χωρίς όμως ταυτόχρονα να σημαίνει ότι χαρακτηρίζονται από τα ποιοτικά γνωρίσματα της κακονομίας.

Κεφάλαιο 3^ο

Η στελέχωση των δικαστηρίων: ειδικότητες και μετατάξεις

3.1. Το ευρύτερο Θεσμικό Πλαίσιο και οι Ενισχυμένες Συνταγματικές Εγγυήσεις υπέρ των Δικαστικών Υπαλλήλων

Σύμφωνα με τον κλασικό ορισμό της οργάνωσης, η οργάνωση είναι ένα σύνολο ανθρώπων που ενώνονται με κάποιο τυπικό δεσμό, με σκοπό να επιτευχθούν οι κοινοί τους στόχοι. Το προϊόν της δικαιοσύνης είναι οι δικαστικές αποφάσεις και γενικός σκοπός της είναι η εφαρμογή του δικαίου, ως ο συστημικός τρόπος απονομής δικαιοσύνης. Οι δικαστικοί λειτουργοί αποτελούν δρώντα υποκείμενα μίας οργάνωσης, όπως αυτή αποτυπώνεται στον «Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και κατάστασης Δικαστικών Λειτουργιών» και υπόκεινται σε περιορισμούς, όπως όλα τα μέλη των οργανώσεων. Ο όρος «οργάνωση στη Δικαιοσύνη» αναφέρεται στην οργάνωση των δικαστηρίων, ως αυτόνομες διοικητικές μονάδες προσδιοριζόμενες από τις αρμοδιότητες και τη γεωγραφική τους θέση, σύμφωνα με το νομικό πλέγμα που παρέχει ο ΚΟΔΚαΔΔ, αλλά και στην οργάνωση των δικαστικών λειτουργιών εντός των δικαστικών μεγάρων, βάσει των άρθρων 33 επ. ΚΟΔΚαΔΔ⁵⁰. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, τόσο τα δικαστήρια όσο και οι δικαστές, είναι οργανωμένοι ιεραρχικά, βασικό χαρακτηριστικό της γραφειοκρατικής οργάνωσης, η οποία συνηγορεί υπέρ της συνολικής θεώρησης των δικαστηρίων και των δικαστών ως οργάνωσης με διάφορα τμήματα που απολαμβάνουν σχετικής ανεξαρτησίας το ένα από το άλλο, αλλά εντάσσονται σε οργανωσιακό επίπεδο στη γραφειοκρατική ιεραρχία.⁵¹ Η φύση των εγγυήσεων της προσωπικής ανεξαρτησίας του δικαστή, η «πανοπλία των εγγυήσεων» διαφοροποιούν το ρόλο και τη λειτουργία των δικαστικών λειτουργιών έναντι των λοιπών δημοσίων υπαλλήλων.

Στους δικαστικούς υπαλλήλους καθώς και στους υποθηκοφύλακες και στους συμβολαιογράφους αναφέρεται το άρθρο 92 Σ.: «1. Οι υπάλληλοι της γραμματείας όλων των δικαστηρίων και των εισαγγελιών είναι μόνιμοι. Μπορεί να παυθούν μόνο με δικαστική απόφαση εξαιτίας ποινικής καταδίκης, ή με απόφαση δικαστικού συμβουλίου για βαρύ πειθαρχικό

⁵⁰Ι. Γιαννίδης, Δικαιοσύνη ως θεσμός και ως οργάνωση, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2012 σελ. 35.

⁵¹Ι. Γιαννίδης, ο.π., σελ. 36.

παράπτωμα, ασθένεια ή αναπηρία ή υπηρεσιακή ανεπάρκεια που βεβαιώνονται, όπως νόμος ορίζει. 2. Νόμος ορίζει τα προσόντα των υπαλλήλων της γραμματείας όλων των δικαστηρίων και των εισαγγελιών, καθώς και τα σχετικά με την κατάστασή τους γενικά. 3. Οι προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις των δικαστικών υπαλλήλων ενεργούνται ύστερα από σύμφωνη γνώμη υπηρεσιακών συμβουλίων που συγκροτούνται κατά πλειοψηφία από δικαστικούς λειτουργούς και δικαστικούς υπαλλήλους, όπως νόμος ορίζει. Η πειθαρχική εξουσία στους δικαστικούς υπαλλήλους ασκείται από τους ιεραρχικά προϊσταμένους τους δικαστές ή εισαγγελείς ή επιτρόπους ή υπαλλήλους, καθώς και από υπηρεσιακό συμβούλιο, όπως νόμος ορίζει. Κατά των αποφάσεων που αφορούν μεταβολές της υπηρεσιακής κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων, καθώς και κατά των πειθαρχικών αποφάσεων των υπηρεσιακών συμβουλίων επιτρέπεται προσφυγή, όπως νόμος ορίζει. 4. Οι υπάλληλοι των υποθηκοφυλακείων είναι δικαστικοί υπάλληλοι. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών είναι μόνιμοι, εφόσον υπάρχουν οι σχετικές υπηρεσίες ή θέσεις. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου έχουν αναλογική [ενν. «ανάλογη»] εφαρμογή και σε αυτούς. 5. Οι συμβολαιογράφοι και οι άμισθοι φύλακες υποθηκών και μεταγραφών αποχωρούν υποχρεωτικά από την υπηρεσία μόλις συμπληρώσουν το εβδομηκοστό έτος της ηλικίας τους και οι λοιποί μόλις συμπληρώσουν το όριο που προβλέπει ο νόμος».

Οι συνταγματικές εγγυήσεις υπέρ των δικαστικών υπαλλήλων είναι παρεμφερείς με τις συνταγματικές εγγυήσεις υπέρ των δημοσίων υπαλλήλων και των δικαστών. Οι δικαστικοί υπάλληλοι είναι μόνιμοι. Οι μεταβολές της υπηρεσιακής τους κατάστασης γίνονται από συμβούλια, στα οποία μετέχουν δικαστικοί λειτουργοί και δικαστικοί υπάλληλοι (δικαστικά συμβούλια). Την πλειοψηφία των συμβουλίων σχηματίζουν οι δικαστικοί λειτουργοί. Τα ήσσονος σημασίας πειθαρχικά παραπτώματα των δικαστικών υπαλλήλων τιμωρούνται με τις ποινές της επίπληξης και του προστίμου από μονομελή πειθαρχικά όργανα, που έχουν την ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού, τα δε μείζονος σημασίας πειθαρχικά παραπτώματα από πειθαρχικά συμβούλια που απαρτίζονται είτε μόνον από δικαστικούς λειτουργούς είτε και από δικαστικούς λειτουργούς, αλλά και από δικαστικούς υπαλλήλους.

Ο σχετικός νόμος, αντίστοιχος του Υ.Κ., είναι ο Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 2812/2000⁵²). Ο Κώδικας τροποποιήθηκε με τον ν. 2993/2002⁵³. Η τροποποίηση κρίθηκε

⁵²ΦΕΚ 67/Α/10-3-2000

απαραίτητη μετά την Αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, η οποία κατέλαβε και τη διάταξη του άρθρου 92 Σ. Η μείζων συνταγματική τροποποίηση έγκειται στη συγκρότηση των υπηρεσιακών και πειθαρχικών συμβουλίων. Έως την Αναθεώρηση του 2001 τα συμβούλια αυτά ήταν αμιγώς δικαστικά συμβούλια, απαρτιζόμενα μόνον από δικαστικούς λειτουργούς. Οι αποφάσεις τους, αν και κατά φύση διοικητικές πράξεις, δεν προσβάλλονταν στο Συμβούλιο της Επικρατείας, δοθέντος ότι τα δικαστικά συμβούλια δεν είναι διοικητικές αλλά δικαστικές αρχές και εξακολουθούν να μην προσβάλλονται, παρά τη συμμετοχή σ' αυτά και δικαστικών υπαλλήλων⁵⁴. Ο Κώδικας Δικαστικών Υπαλλήλων έχει δομή αντίστοιχη με τον Υ.Κ. Περιλαμβάνει αναλυτικές διατάξεις για τον διορισμό και τις υπηρεσιακές μεταβολές των δικαστικών υπαλλήλων, για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους, για το πειθαρχικό δίκαιο τους κλπ.⁵⁵.

Ειδικά, όσον αφορά τους δικαστικούς υπαλλήλους στα διοικητικά δικαστήρια επαγόμεθα τα ακόλουθα:

Σύμφωνα με τη διάταξη της περ. α' της § 1 του άρθρου 1 του ν. 702/1977⁵⁶, στην αρμοδιότητα του τριμελούς διοικητικού εφετείου υπάγονται σε πρώτο βαθμό η εκδίκαση των αιτήσεων ακυρώσεως ατομικών διοικητικών πράξεων, που αφορούν «εις τον διορισμό και την εν γένει υπηρεσιακήν κατάστασιν των υπαλλήλων (πολιτικών στρατιωτικών) του Δημοσίου, των Δήμων και Κοινοτήτων και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου».

Η νομολογία του Σ.τ.Ε είχε δεχθεί, ότι στους «πολιτικούς» υπαλλήλους δεν περιλαμβάνοντουσαν και οι δικαστικοί υπάλληλοι, αλλά μόνο οι υπάλληλοι της Διοικήσεως, δηλαδή οι δημόσιοι υπάλληλοι. Η πιο πάνω διάταξη αντικαταστάθηκε με την παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 2721/1999⁵⁷ και, τελικά, με την όμοια διάταξη του ν. 2944/2001⁵⁸, με τις οποίες εντάχθηκαν στη δικαιοδοσία των διοικητικών εφετείων οι ακυρωτικές διαφορές που προκαλούνται από την προσβολή, με αίτηση ακυρώσεως, αλλά και πράξεων που αφορούν το διορισμό και την εν γένει υπηρεσιακή κατάσταση και των δικαστικών υπαλλήλων. Μέχρι, όμως, την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, οι δικαστικοί υπάλληλοι προάγονταν

⁵³ΦΕΚ 58/Α/26-3-2002

⁵⁴ΣτΕ 3034/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁵⁵Φ.Θ. Βεγλήρης, Η διοικητική δικαιοσύνη υπό το Σύνταγμα, 19

⁵⁶ΦΕΚ Α 268/19-9-1977

⁵⁷ΦΕΚ 112/Α/3-6-1999

⁵⁸ΦΕΚ 222/Α/8-10-2001

τοποθετούνταν, μετατίθενται, αποσπούνταν και μετατάσσονταν σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 92 του Συντάγματος, υπό την προϋπόθεση ότι υπήρχε σύμφωνη γνώμη εκ μέρους των δικαστικών συμβουλίων, η σύνθεση των οποίων αφορούσε μόνο δικαστικούς λειτουργούς. Γι' αυτό μέχρι την αναθεώρηση του Συντάγματος, οι προσβαλλόμενες με αίτηση ακυρώσεως σχετικές διοικητικές πράξεις ήταν ελάχιστες (πράξη διορισμού κλπ) και όχι ουσιαστικού περιεχομένου, αφού οι γνωματεύσεις των δικαστικών συμβουλίων δεν μπορούν να προσβληθούν οι ίδιες, όπου αυτό επιτρέπεται η νομιμότητά τους παρεμπιπτόντως κατά την προσβολή των διοικητικών πράξεων, οι οποίες στηριζόντουσαν στις γνωμοδοτήσεις, γιατί, σε κάθε περίπτωση, επρόκειτο για δικαστικές πράξεις. Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001, όμως, στο άρθρο 92 παρ. 3 αυτού προβλέπεται ότι οι πιο πάνω υπηρεσιακές μεταβολές των δικαστικών υπαλλήλων ενεργούνται ύστερα από σύμφωνη γνώμη «υπηρεσιακών» συμβουλίων, που συγκροτούνται και από δικαστικούς λειτουργούς αλλά και από δικαστικούς υπαλλήλους, όπως ο νόμος ορίζει.

Σε εφαρμογή της πιο πάνω συνταγματικής διατάξεως εκδόθηκε ο ν. 2993/2002⁵⁹ και με το άρθρο 9 του οποίου αντικαθίστανται, εν όλω ή εν μέρει, τα άρθρα 21-23 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων (ν. 2812/2000⁶⁰), και σύμφωνα με το οποίο όλα τα υπηρεσιακά συμβούλια (πενταμελή και επταμελή) συγκροτούνται με τη συμμετοχή δύο δικαστικών υπαλλήλων από οικείο κλάδο της δικαιοσύνης.

Μετά την πιο πάνω μεταβολή του χαρακτήρα των εν λόγω συμβουλίων από δικαστικά σε υπηρεσιακά, με τη συμμετοχή στη συγκρότηση αυτών και δικαστικών υπαλλήλων, τα συμβούλια αυτά είναι, πλέον, διοικητικά όργανα και, κατ' επέκταση, οι γνωμοδοτήσεις τους που αποτελούν διοικητικές πράξεις, εξειδικεύονται από την αυξημένη συμμετοχή δικαστικών υπαλλήλων. Αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι μπορούν να ληφθούν αποφάσεις κατά πλειοψηφία, όπως συμβαίνει στα πενταμελή, η πλειοψηφία των οποίων αποτελείται από τουλάχιστον δύο δικαστικούς υπαλλήλους.

Κατόπιν των ανωτέρω και εν όψει της πιο πάνω δικαιοδοτικής διατάξεως, οι γνωμοδοτήσεις των υπηρεσιακών συμβουλίων, εφόσον είναι τελικές (δηλαδή έχουν εκδοθεί επί των προβλεπομένων ενδικοφανών προσφυγών), μπορούν να προσβληθούν ενώπιον των

⁵⁹ΦΕΚ 58/Α/26-3-2002

⁶⁰ΦΕΚ 67/Α/10-3-2000

Διοικητικών Εφετείων -εφόσον δεν αφορούν δικαστικούς υπαλλήλους με ανώτατο βαθμό - με αίτηση ακυρώσεως, αυτοτελώς μεν όταν είναι αρνητικές και, επομένως, εμποδίζουν το αρμόδιο διοικητικό όργανο (π.χ. υπουργό) να εκδώσει τη σχετική ατομική διοικητική πράξη, η οποία θα ήταν και η μόνη εκτελεστή που θα μπορούσε να προσβληθεί, παρεμπιπτόντως δε, με την προσβολή της οικείας διοικητικής πράξεως, κατά τον έλεγχο της οποίας εξετάζονται και οι πλημμέλειες της γνωμοδότησης, στην οποία στηρίχτηκε αυτή⁶¹.

Πέραν των ανωτέρω, θα μπορούσε, ίσως, να διατυπώσει κανείς την απορία: Μπορεί το Εφετείο να κρίνει πράξεις π.χ. του επταμελούς Υπηρεσιακού Συμβουλίου, στο οποίο συμμετέχουν ένας αντιπρόεδρος ανώτατου δικαστηρίου και τέσσαρες ανώτατοι δικαστές αυτού; Η απάντηση είναι ότι, εφόσον πρόκειται για διοικητικό όργανο και διοικητική πράξη, κατά τα ανωτέρω, δεν παίζουν κανένα ρόλο, η ιδιότητα, ο βαθμός και αριθμός ορισμένης κατηγορίας των μελών του. Εξάλλου, όπως είναι γνωστό, στα περισσότερα υπηρεσιακά συμβούλια των δημοσίων υπαλλήλων μετέχουν ανώτατοι και ανώτεροι δικαστές. Επίσης, στα περισσότερα πειθαρχικά συμβούλια των επιστημονικών συλλόγων και επαγγελματικών ενώσεων προεδρεύει ανώτατος ή ανώτερος δικαστής και οι σχετικές πράξεις προσβάλλονται με προσφυγή ενώπιον του Διοικητικού Πρωτοδικείου (άρθρο 29 παρ. 3 περ. δ' του ν. 2721/1999⁶²) και κατά συνέπεια, μπορούν να ελεγχθούν και από ένα πάρεδρο πρωτοδικών (εισηγητή). Συνεπώς, νομίζουμε, ότι μετά την πιο πάνω συνταγματική μεταρρύθμιση, τα παραπάνω θέματα των δικαστικών υπαλλήλων υπάγονται, χωρίς κανένα ενδοιασμό και μακράν κάθε σκοπιμότητας, στη δικαιοδοσία των Διοικητικών Εφετείων, όπως αποδεικνύεται και από την έκδοση αποφάσεων που αφορούν διάφορες ατομικές περιπτώσεις υπηρεσιακών μεταβολών υπαλλήλων, σχετιζόμενες, με μετάταξη, απόσπαση και άλλα θέματα υπηρεσιακής φύσεως.

⁶¹Γ. Σκουρλέτος, Οι δικαστικοί υπάλληλοι στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, Διοικητική Δίκη, 4 (2003), σελ. 875-6.

⁶²ΦΕΚ 112/Α/3-6-1999

3.2. Η στελέχωση των δικαστηρίων

Η απονομή της δικαιοσύνης διεκπεραιώνεται από τα δικαστήρια (Συντ 26 III), που είναι κρατικά όργανα και τα συγκροτούνται από τακτικούς δικαστές και τόσο η λειτουργία τους όσο και η δικαιοδοσία τους ρυθμίζονται από το Σύνταγμα. Αναλόγως του τομέα δικαιοδοτικής δράσεως, τα δικαστήρια αυτά διακρίνονται σε πολιτικά, ποινικά, διοικητικά, εκκλησιαστικά κ.ο.κ. Ο κρατικός χαρακτήρας της δικαστικής λειτουργίας διασπάται όμως, κατ' εξαίρεση, στο επίπεδο των πολιτικών δικαστηρίων. Πράγματι· εκτός από τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια δικάζουν σήμερα ιδιωτικές διαφορές: τα ειδικά δικαστήρια, που διατηρήθηκαν σε ισχύ δυνάμει του άρθρ. 7 I ΕισΝ, δηλαδή α) α) οι μουφτήδες, που κρίνουν διαφορές οικογενειακού και κληρονομικού δικαίου ελλήνων μουσουλμάνων και β) τα ειδικά διαιτητικά δικαστήρια, που κρίνουν ιδιωτικές διαφορές προερχόμενες από διατάξεις συμβάσεων κυρωμένων με νόμο (ΕισΝ 46). Τα ποινικά δικαστήρια, όταν επιλαμβάνονται της πολιτικής αγωγής (Κ.Ποιν.Δ. 63-74)· και κυρίως οι συνήθεις διαιτητές, όταν επιλαμβάνονται, ύστερα από σχετική συμφωνία των διαδίκων, περιουσιακών διαφορών υποκειμένων σε ελεύθερη διάθεση (867-903).⁶³

Ο όρος δικαστήριο χρησιμοποιείται υπό διπλή έννοια, υπό διοικητική (οργανωτική), που εκφράζει τη δημόσια υπηρεσία στο πλαίσιο της διοικητικής λειτουργίας και τη δικονομική, που υποδηλώνει τα πρόσωπα απονομής της δικαιοσύνης. Εύρυθμη απονομή της δικαιοσύνης σημαίνει πάντως και άρτια οργάνωση της δικαιοσύνης. Η οργανωτική δομή αφορά κυρίως τη συγκρότηση και στελέχωση των δικαστηρίων (Συντ. 87), τον διορισμό, την εξέλιξη και το νομικό status (Συντ. 88-91) των δικαστών και του υπόλοιπου προσωπικού (εισαγγελείς, υπάλληλοι δικαστηρίων· Συντ. 92) την επιθεώρηση των δικαστηρίων κ.ο.κ.. Η διάκριση της διοικήσεως της δικαιοσύνης από την ίδια την απονομή της δικαιοσύνης αποκτά σημασία κατά την επιθεώρηση των δικαστών (Συντ. 87 III). Στο πλαίσιο της διοικήσεως της δικαιοσύνης ο δικαστής οφείλει να δίνει τη δέουσα προσοχή, στις εντολές και υποδείξεις του προϊσταμένου του, αυτό όμως δεν συμβαίνει όταν ασκεί δικαιοδοτικό έργο. Εδώ οφείλει να υπακούει στο Σύνταγμα μόνον και στους νόμους του κράτους (Συντ 87 II). Τη βασική νομοθετική πηγή οργάνωσης των δικαστηρίων πέρα από τις συνταγματικές διατάξεις (Συντ 87 επ.) αποτελεί σήμερα ο ν. 1756/1988 «Κώδικας οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών

⁶³N. Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη – Αθήνα, 2018, σελ. 21-22.

λειτουργιών», που αντικατέστησε τον «Οργανισμό των Δικαστηρίων και συμβολαιογράφων» της 21ης Ιανουαρίου 1834 του Maurer και τους μετέπειτα νόμους.

3.3. Η έλλειψη κινητικότητας του δικαστικού προσωπικού

Η κινητικότητα των δημοσίων υπαλλήλων και το νομοθετικό καθεστώς με το οποίο διέπεται είναι αποτέλεσμα της εκάστοτε δημοσιονομικής πολιτικής. Σε κάθε περίπτωση, αποτελεί κοινό συμπέρασμα ότι το ανθρώπινο δυναμικό είναι ο πιο αποφασιστικός παραγωγικός συντελεστής, για την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, καθώς συνιστά το «μεγαλύτερο άυλο κεφάλαιο» κάθε δημόσιου και μη οργανισμού.

Η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού υπό συνθήκες κρίσης μπορεί να κρύβει διάφορους κινδύνους, στο μέτρο που συνδέεται κυρίως με τον ουσιαστικό περιορισμό δημοσίων δαπανών, όπως συνέβη κατά τη δεκαετή οικονομική κρίση, ταυτόχρονα όμως αποτελεί μία μεγάλη ευκαιρία για τη δημόσια διοίκηση. Αναμφίβολα, η δημοσιονομική εξυγίανση αποτελεί μια αναγκαία προϋπόθεση για την έξοδο από την κρίση και η επιρροή που ασκεί στην πολιτική για τη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού του δημόσιου τομέα μοιάζει αναπόφευκτη. Έτσι ως συνέπεια των «μνημονιακών» υποχρεώσεων της χώρας, ξεκίνησε μια σειρά μεταρρυθμίσεων στη διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης. Ο υπερβολικά μεγάλος αριθμός του προσωπικού, κάθε είδους και κατηγορίας, που απασχολείτο στο Δημόσιο ήταν, ομολογουμένως, όπως αποδεικνύουν μελέτες της ΤΤΕ, μία από τις αιτίες της δημοσιονομικής κρίσης στη χώρα μας, που έγινε και μνημονιακή δέσμευση, της ανάληψης πρωτοβουλίας σχετιζόμενη με τη δραστική μείωση των δημοσίων υπαλλήλων. Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαίο, μεταξύ των ετών 2010-2015, να επιδιωχθεί αναπόφευκτα η μείωση του τακτικού και έκτακτου προσωπικού, τουλάχιστον κατά 150.000 χιλιάδες, σύμφωνα με τις τότε επιταγές της τρόικα. Ο στόχος αυτός αποδείχθηκε ρεαλιστικός και επιτεύξιμος, λόγω των αθρόων και μαζικών συνταξιοδοτήσεων που επακολούθησαν, αλλά και των αυστηρών και σκληρών περιορισμών στις προσλήψεις υπαλλήλων (αναλογία 1:1 μια πρόσληψη να αναλογεί σε μια αποχώρηση), που εγγράφηκαν στα μνημόνια και τηρήθηκαν με ευλάβεια από τις εκάστοτε κυβερνήσεις κατά την περίοδο της κρίσης.

Το εγχείρημα όμως αυτό είχε δυσμενείς συνέπειες: Ενώ, δηλαδή, η εφαρμογή μιας περιοριστικής οικονομικής πολιτικής συνέβαλε βραχυπρόθεσμα στη δημοσιονομική προσαρμογή, μακροπρόθεσμα έθεσε σε κίνδυνο, την ίδια την αποτελεσματικότητα της

διοίκησης. Συγκεκριμένα, η κρίση επιδείνωσε την οικονομική κατάσταση και την ποιότητα του βιοτικού επιπέδου των δημοσίων υπαλλήλων με την επερχόμενη μείωση του μέσου μισθού αλλά και του αριθμού των μισθοδοτούμενων από τον κρατικό προϋπολογισμό. Εξάλλου, δεν θα πρέπει να παραγνωρίζεται ότι το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Προσαρμογής επικύρωσε τον κανόνα αναπλήρωσης προσωπικού στο Δημόσιο σε μία πρόσληψη προς πέντε αποχωρήσεις⁶⁴. Ταυτόχρονα, η μείωση του ύψους των αποδοχών κατέστησε μη ελκυστικό πια το δημόσιο τομέα ως προς τη διατήρηση υφιστάμενων ή την προσέλκυση νέων και ικανών στελεχών. Η ευρύτερη άλλωστε απαξίωση του ανθρώπινου δυναμικού, οδήγησε αναπόφευκτα σε πτώση του ηθικού, μείωση της παραγωγικότητας των υπαλλήλων, ενώ συχνά συνδέθηκε και με αύξηση κρουσμάτων διαφθοράς στο δημόσιο⁶⁵.

Αυτό έρχεται σε αντίθεση με το βασικό χαρακτηριστικό της πρόσληψης των δημοσίων υπαλλήλων είναι η μονιμότητα. Ο θεσμός της μονιμότητας, καταλαμβάνει κεντρική θέση στην ελληνική δημοσιοϋπαλληλία. Πρόκειται για μια δέσμη εγγυήσεων, οι οποίες προστατεύουν τους δημοσίους υπαλλήλους από αυθαίρετες υπηρεσιακές μεταβολές, ιδίως όσον αφορά την αυθαίρετη απόλυσή τους από την εκτελεστική λειτουργία⁶⁶. Ακολουθώντας την διάκριση της μονιμότητας σε απλή και αυξημένη, ανάλογα με το εάν για την απόλυση του υπαλλήλου αρκεί η κατάργηση της οργανικής θέσης, που αυτός κατέχει (απλή) ή προσαπαιτείται συνολική κατάργηση της υπηρεσίας, στην οποία αυτός εντάσσεται (αυξημένη) το ισχύον Σύνταγμα -σε αντίθεση με το Σύνταγμα του 1952 εγγυάται στο άρθρ. 103 παρ. 4 εδ. α την απλή μονιμότητα των υπαλλήλων που ορίζει ότι : Οι δημόσιοι υπάλληλοι είναι μόνιμοι, εφόσον οι οργανικές θέσεις, που κατέχουν, υπάρχουν. Για την άρση της μονιμότητας αρκεί η κατάργηση της οργανικής θέσης, που κατέχει ο υπάλληλος, όχι όμως της υπηρεσιακής μονάδας, στην οποία εντάσσεται. Λέγεται, λοιπόν, ότι, σε αντίθεση με την δικαστική ισοβιότητα, η δημοσιοϋπαλληλική

⁶⁴Βλ. Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Προσαρμογής 2015-2018, Αθήνα, Απρίλιος 2014, <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/2f026f42-950c-4efc-b950-340c4f>

⁶⁵Τ. Γιαννίση, Η Ελλάδα στην κρίση, εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2013, σελ. 23 επ.

⁶⁶ΣτΕ 2789/2009: «στο άρθρο 103 του Συντάγματος θεσπίζεται σύνολο εγγυήσεων κατά των αυθαίρετων υπηρεσιακών μεταβολών των δημοσίων υπαλλήλων (μονιμότητα)»· για «εγγυήσεις μονιμότητας» κάνει λόγο, κατ' επανάληψη, η νομολογία του ΣτΕΟΛ 956/2011, 1081/2011, 2051/2010 κ.α. Από τη θεωρία, Α. Τάχος/Ι. Συμεωνίδης, ΕρμΥΚ, γ' έκδ., Αθήνα - Θεσσαλονίκη 2007, σελ. 468.

μονιμότητα παρέχει εξασφάλιση έναντι αυθαιρεσιών της εκτελεστικής λειτουργίας, όχι, όμως, και έναντι της νομοθετικής πολιτειακής λειτουργίας.⁶⁷

Γενικότερα, η διαχείριση των ανθρώπινων πόρων αποσκοπεί στην αύξηση της παραγωγικότητας. Υποστηρίζεται ότι το περιεχόμενο της διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού βασίζεται σε διαδικασίες που αφορούν τον σχεδιασμό ποικίλων μέτρων και ενεργειών για το προσωπικό, με σκοπό να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα ενός οργανισμού. Ουσιαστικά, η σωστή διαχείριση του προσωπικού συνίσταται στην οργάνωση και στην κατανομή του ανθρώπινου δυναμικού μέσα από ενέργειες, όπως είναι ο σχεδιασμός των απαιτούμενων θέσεων εργασίας και η κινητικότητα του προσωπικού, όταν υπάρχει ανάγκη. Ωστόσο, τα βασικά χαρακτηριστικά της δυσλειτουργίας του ανθρώπινου δυναμικού της δημόσιας διοίκησης εν γένει είναι η ύπαρξη μη εξειδικευμένου προσωπικού, η μειωμένη ή η ελλιπής κινητικότητα, καθώς και η μη ανταπόκριση στις πραγματικές ανάγκες της κάθε υπηρεσίας. Αυτά τα αρνητικά στοιχεία της δημόσιας διοίκησης καθιστούν τη διοίκηση αναποτελεσματική και δυσλειτουργική. Σε αυτό συμβάλλουν και οι πελατειακές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των ανωτέρων ιεραρχικών βαθμίδων με τα πολιτικά κόμματα, οι οποίες διαστρεβλώνουν την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία της διοίκησης. Οιαδήποτε παρέμβαση των πολιτικών κομμάτων, θα έπρεπε να αποσκοπεί στην οικονομική ενίσχυση και βιωσιμότητα των δημόσιων οργανισμών και την παροχή των υψηλότερων δυνατών ποιοτικά υπηρεσιών προς το καταναλωτικό κοινό. Αντ' αυτού αυτές οι πολιτικές παρεμβάσεις αποσκοπούν στην αποκόμιση του υψηλότερου οικονομικού οφέλους. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι μία από τις παθογένειες της δημόσιας διοίκησης, η οποία και δημιουργεί προσκόμματα στην ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία της, αφορά την απουσία μιας επιστημονικής προσέγγισης της διοίκησης, η οποία συνεπάγεται ανεπαρκή τεχνογνωσία τροφοδοτώντας έτσι φαινόμενα όπως αυτό της διαφθοράς και της κακοδιοίκησης⁶⁸.

Το πρόβλημα στον τομέα της δικαιοσύνης είναι ότι το δικαστικό προσωπικό είναι ελλιπές. Στο πλαίσιο αυτό σημειώνεται ότι ο νόμος 4509/2017⁶⁹, και συγκεκριμένα το άρθρο 35 ανακατένειμαν τις οργανικές θέσεις των δικαστικών υπαλλήλων σε όλους τους κλάδους με

⁶⁷Α. Μαρίνος, Τα βασικά του δημοσιούπαλληλικού δικαίου, Αθήνα - Κομοτηνή 1996, σελ. 17.

⁶⁸Φ. Ρωσσίδης, Εφαρμογές του Επιχειρησιακού Μάνατζμεντ στην Ελληνική Δημόσια Διοίκηση,

⁶⁹ΦΕΚ Α 201/22-12-2017

⁶⁹α Μελέτη του ερευνητικού κέντρου «διανέοσις»

εξαιρέση εκείνων που αφορούν τα ανώτατα δικαστήρια. Έτσι, οι οργανικές θέσεις των δικαστικών υπαλλήλων πλέον κατανέμονται κατά τον εξής τρόπο: 694 θέσεις δικαστικών υπαλλήλων διοικητικών πρωτοδικείων, 311 θέσεις διοικητικών εφετείων, 19 θέσεις για τα τακτικά διοικητικά δικαστήρια, 410 θέσεις δικαστικών υπαλλήλων πταισματοδικείων, 1.441 θέσεις ειρηνοδικείων, 1.942 θέσεις για τις εισαγγελίες πρωτοδικών και 410 θέσεις για τις εισαγγελίες εφετών, 2.605 θέσεις πολιτικών πρωτοδικείων καθώς και 642 θέσεις πολιτικών εφετείων. Μετά και την πρόσφατη ανακατανομή οργανικών θέσεων δικαστικών υπαλλήλων, η οποία έγινε με του Ν. οι προβλεπόμενες οργανικές θέσεις δικαστικών υπαλλήλων όλων των κλάδων, πλην των ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας, ανέρχονται σε 642 για τα 19 πολιτικά εφετεία, 2.605 για τα 63 πολιτικά πρωτοδικεία, 410 για τις 19 εισαγγελίες εφετών, 1.942 για τις 63 εισαγγελίες πρωτοδικών, 1.441 για τα 154 ειρηνοδικεία, 410 για τα 41 πταισματοδικεία, 19 για τη Γενική Επιτροπεία της Επικρατείας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, 311 για τα 9 διοικητικά εφετεία και 694 για τα 30 διοικητικά πρωτοδικεία^{69α}. Ένας αριθμός υπαλλήλων προήλθε από σχετικούς διαγωνισμούς που προκηρύχθηκαν δυνάμει των υπ' αριθμ. 1Κ/2017 και 2Κ/2017 προκηρύξεων, ενώ ένας άλλος αριθμός υπαλλήλων προήλθε μέσα από την κινητικότητα βάσει των νομοθετημάτων 4093/2012⁷⁰ και 4172/2013. Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 3178/2014 απόφασης του ΣτΕ⁷¹ κρίθηκε ότι σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις, αλλά και τις διατάξεις που αφορούν τον κυρωμένο με τον νόμο 2812/2000 κώδικα δικαστικών υπαλλήλων, καθώς και τον κυρωμένο με τον νόμο 1756/1988 κώδικα οργανισμού δικαστηρίων και κατάστασης δικαστικών λειτουργών, το ανθρώπινο δυναμικό το οποίο θα στελεχώνει τις γραμματείες των εισαγγελιών και των δικαστηρίων θα αποτελείται από δικαστικούς υπαλλήλους. Σημειώνεται ότι οι δικαστικοί υπάλληλοι συνιστούν μία ειδική κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων, η οποία απολαμβάνει εγγυήσεις που αφορούν την υπηρεσιακή τους κατάσταση, όπως είναι λ.χ. η μονιμότητα τους. Ωστόσο, η υφιστάμενη νομοθεσία δεν αποκλείει το ενδεχόμενο με ειδική νομοθετική πρόβλεψη οι εν λόγω γραμματείες να στελεχωθούν και με υπαλλήλους με διαφορετική σχέση εργασίας και συγκεκριμένα ΙΔΑΧ(ιδιωτικού δικαίου αορίστου χρόνου), υπό την προϋπόθεση α) ότι δεν υπάρχει αναίρεση της υποχρέωσης στελέχωσης των γραμματιών αυτών με μόνιμους δικαστικούς υπαλλήλους, β) ότι οι υπάλληλοι με σχέση εργασίας ΙΔΑΧ αναλαμβάνουν μόνο τεχνικά και ειδικά επιστημονικά καθήκοντα που

⁷⁰ΦΕΚ Α 222/12-11-2012

⁷¹ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

^{71α} Μελέτη του ερευνητικού κέντρου «διανέοσις»

συνδέονται με την φύση και τη σχέση εργασίας τους και γ) ότι τα βασικά καθήκοντα συνεχίζουν να ασκούνται από τους μόνιμους δικαστικούς υπαλλήλους, όπως είναι για παράδειγμα η συμμετοχή των μόνιμων αυτών υπαλλήλων στις συνεδριάσεις και στη συγκρότηση των δικαστηρίων, οι αρμοδιότητες να συντάσσουν τα πρακτικά, η αρμοδιότητα να συμμετέχουν στα δικαστικά συμβούλια κ.α. Περαιτέρω, διευκρινίζεται ότι το υπηρεσιακό καθεστώς των δικαστικών υπαλλήλων σύμφωνα με το Σύνταγμα εντάσσεται στο τμήμα Ε και υπό τον τίτλο Δικαστική εξουσία, και όχι στο τμήμα ΣΤ υπό τον τίτλο Διοίκηση. Επιπρόσθετα, οι δικαστικοί υπάλληλοι απολαμβάνουν μονιμότητας, ενώ οι υπηρεσιακές τους μεταβολές, λ.χ. όταν ένας δικαστικός υπάλληλος προάγεται ή μετατάσσεται κτλ., θα πρέπει να διενεργείται υπό την προϋπόθεση της σύμφωνης γνώμης υπηρεσιακών συμβουλίων, η σύνθεση των οποίων αποτελείται από δικαστικούς λειτουργούς κατά πλειοψηφία, αλλά και κατά μειοψηφία από δικαστικούς υπαλλήλους. Οι εγγυήσεις αυτές που παρέχει το σύνταγμα έχουν στόχο να προστατέψουν την λειτουργία των δικαστικών υπαλλήλων και πρωτίστως να εξασφαλίσουν ότι τα δικαστήρια λειτουργούν ανεξάρτητα. Μάλιστα, παρά το γεγονός ότι το Σύνταγμα επιτρέπει την δημιουργία ειδικών θέσεων για επιστημονικό και τεχνικό ή βοηθητικό προσωπικό, απαγορεύεται οι οργανικές θέσεις των δικαστικών υπαλλήλων να καλυφθούν από οποιοδήποτε άλλο προσωπικό πέρα από αυτό που υπάγεται στο καθεστώς του δικαστικού υπαλλήλου. Συγκεντρωτικά λοιπόν, σύμφωνα με το Σύνταγμα και την υφιστάμενη νομοθεσία, οι δικαστικοί υπάλληλοι δεν εντάσσονται στην κατηγορία των κρατικών υπαλλήλων.

Παρόλα τις ανωτέρω εναλλακτικές, δηλαδή πρόσληψη νέου προσωπικού ή μεταθέσεις, το προσωπικό που απασχολείται στα δικαστήρια της χώρας είναι ελλιπές, με αποτέλεσμα οι υπηρεσίες που παρέχονται να στερούνται της απαιτούμενης ταχύτητας και ποιότητας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι στα δικαστήρια της Κατερίνης, δεν υπάρχει προσωπικό που αναλαμβάνει την κατάθεση των δικογράφων στην τακτική διαδικασία, όπως αποδεικνύεται από την αποτύπωση των καθηκόντων του Ειρηνοδικείου Κατερίνης (βλ. Παράρτημα). Το προσωπικό για την ειδική και την τακτική διαδικασία είναι κοινό. Αυτό προκαλεί μεγάλη συμφόρηση, ενώ παράλληλα υπάρχει και μεγάλος κίνδυνος λάθους. Βέβαια, ακόμα και οι ίδιοι οι υπάλληλοι δεν επιθυμούν να μεταβούν από τη μια υπηρεσία στην άλλη είτε γιατί έχουν συνηθίσει στο αντικείμενο επί του οποίου απασχολούνταν και δεν είναι διατεθειμένοι να μπουν στη διαδικασία να μάθουν κάτι άλλο, είτε γιατί στον τόπο που υπηρετούν έχουν διαμορφώσει την προσωπική τους ζωή σε τέτοιο βαθμό που δεν τους επιτρέπεται η κινητικότητα σε μια άλλη υπηρεσία.

3.4. Τα προβλήματα στην κατανομή του προσωπικού σε σύγκριση με την αρμοδιότητα του κάθε δικαστηρίου

Θα ήταν ωφέλιμο στο σημείο αυτό, να τονίσουμε και να υπενθυμίσουμε ορισμένες διαπιστώσεις σχετικά με την διαμόρφωση του ελληνικού κρατικού μηχανισμού, έτσι όπως έχουν διατυπωθεί στο ερευνητικό έργο των πολιτικών και κοινωνικών επιστήμων. Ειδικότερα, παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα μετά την ίδρυση του σύγχρονου ελληνικού κράτους υιοθέτησε το μοντέλο της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας ως προς τους θεσμούς που διέπνεαν την πολιτειακή της οργάνωση, η δημόσια διοίκηση οργανώθηκε και συγκροτήθηκε κατά τρόπο που παραβίαζε τις βασικές αρχές του βεμπεριανού γραφειοκρατικού μοντέλου, με αποτέλεσμα οι δημόσιες υπηρεσίες να διαρθρώνονται και να στελεχώνονται με βάση, όχι ορθολογικά κριτήρια, αλλά με βάση κομματικά και συντεχνιακά κριτήρια. Έτσι, σταδιακά διαμορφώθηκε μία παράδοση που αφορούσε την ελληνική δημόσια διοίκηση και η οποία αφορούσε κατακερματισμένες διοικητικές δομές, οι οποίες υπαγορεύονταν από μία προσπάθεια αποκέντρωσης της διοίκησης, αλλά παράλληλα και με ιεραρχικές δομές η κορυφή των οποίων ήταν ιδιαίτερα διογκωμένη σε σύγκριση με τις κατώτερες βαθμίδες της. Κατά συνέπεια σε όλη την ελληνική επικράτεια διαμορφώθηκαν δημόσιες υπηρεσίες, οι οποίες ουσιαστικά ήταν αδύναμες διοικητικά, και όπου η αναλογία των ανώτερων διοικητικών υπαλλήλων ήταν μεγαλύτερη από αυτή των κατώτερων. Επίσης, ήδη από τις αρχές του νεοελληνικού κράτους, οι δημόσιοι υπάλληλοι προέβαλαν αντίσταση στην προσπάθεια εισαγωγής ενός περισσότερο ορθολογικού προτύπου για τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης. Η αντίσταση αυτή μάλιστα γινόταν όλο και εντονότερη στο βαθμό που οι δημόσιοι υπάλληλοι αποκτούσαν ιδιαίτερα συντεχνιακά συμφέροντα συγκροτώντας μία αυτόνομη κατηγορία υπαλλήλων⁷². Παράλληλα, ο τρόπος αυτός λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού οδήγησε και στην ύπαρξη ενός πολυάριθμου σώματος δικηγόρων, οι οποίοι και αναλάμβαναν να διαμεσολαβήσουν μεταξύ του κράτους και των πολιτών διαδραματίζοντας έναν ιδιότυπο ρολό⁷³.

⁷²Κ. Τσουκαλά, Κοινωνική ανάπτυξη και κράτος. Η συγκρότηση του δημοσίου χώρου στην Ελλάδα, εκδόσεις Θεμέλιο, 1986, σελ. 23 επ.

⁷²α έρευνα μελέτης του κέντρου «διανέοσις»

⁷³Μ. Πικραμένος, Ο δικαστής, το δικαστικό σύστημα και τρεις συνταγματικές αρχές, ΕφημΔΔ 1/2019, σελ 82.

Η παραπάνω σύντομη ιστορική ανάλυση είναι χρήσιμη ως προς την ερμηνεία ορισμένων εκ των στρεβλώσεων που παρατηρούνται σήμερα στο δικαστικό σύστημα. Ειδικότερα, τυπικές στρεβλώσεις αποτελούν για παράδειγμα η δημιουργία ενός μεγάλου αριθμού δικαστηρίων μικρής κλίμακας που βρίσκονται στην περιφέρεια, η δημιουργία πολύ μεγάλων δικαστηρίων στην πρωτεύουσα της χώρας δηλαδή στην Αθήνα, ο τρόπος κάλυψης των θέσεων που αφορούν τους δικαστικούς λειτουργούς, η απουσία επαρκούς αριθμού διοικητικού προσωπικού, μία πολύ μεγάλη αναλογία δικαστών προς υπαλλήλους που δυσκολεύει το έργο των πρώτων, η απουσία επαρκών τεχνολογικών υποδομών, η ανεπάρκεια των κτιριακών εγκαταστάσεων των δικαστηρίων κ.α. Οι στρεβλώσεις αυτές υποδεικνύουν ότι το ελληνικό κράτος δείχνει μία ροπή στην ίδρυση δικαστηρίων και στην γρήγορη τοποθέτηση δικαστών μέσω του πολλαπλασιασμού των θέσεων τους, αλλά την ίδια στιγμή ο κρατικός μηχανισμός δεν εκδηλώνει την ίδια θέρμη ως προς το ζήτημα των δικαστικών υπαλλήλων αλλά ούτε και ως προς το ζήτημα γενικά των κτιριακών και τεχνολογικών υποδομών⁷⁴. Στο πλαίσιο αυτό σημειώνεται ότι καθήκον του κράτους θα πρέπει να είναι η οργάνωση του δικαστικού συστήματος κατά τρόπο που να εξυπηρετεί τους πολίτες και όχι τα ιδιοτελή συντεχνιακά συμφέροντα που συναρθρώνονται στο σώμα των δικαστών καθώς και στο σώμα των δικηγόρων, αλλά ούτε και να εξυπηρετεί με πελατειακό τρόπο τα αιτήματα των τοπικών κοινωνιών. Πιο συγκεκριμένα, μία σύγχρονη προσέγγιση σχετικά με την δημόσια πολιτική που αφορά το δικαστικό σύστημα αναδεικνύει μία σειρά από παραμέτρους: την διαμόρφωση ενός δικαστικού χάρτη που θα προσδιορίζει τον αριθμό και την θέση ανά την επικράτεια των δικαστηρίων, τον προσδιορισμό του αριθμού των δικαστών, την βελτίωση των κτιριακών και τεχνολογικών υποδομών, την εφαρμογή ενός αντικειμενικού συστήματος αξιολόγησης για το προσωπικό και τους δικαστές, καθώς την υιοθέτηση ενός κώδικα δεοντολογίας που θα διαπνέει το δικαστικό λειτούργημα και θα ωθεί τους πολίτες να εμπιστεύονται περισσότερο την δικαστική εξουσία. Σημειώνεται μάλιστα ότι σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την έρευνα της σχετικά με την αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης, η πλειοψηφία του σχετικού προϋπολογισμού διοχετεύεται για την κάλυψη του μισθολογικού κόστους των δικαστών και των δικαστικών υπάλληλων(86%), ενώ ευρωπαϊκός μέσος όρος είναι πολύ χαμηλότερος και φτάνει στο 70%. Έτσι λοιπόν, ένα μικρότερο μέρος του

⁷⁴Μ. Πικραμένος, ο.π., σελ. 82 επ.

⁷⁴α μελέτη του ερευνητικού κέντρου «διανέοσις»

σχετικού προϋπολογισμού σε σύγκριση και με τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης διατίθεται για άλλες δαπάνες όπως είναι η μηχανοργάνωση, οι κτιριακές εγκαταστάσεις κ.α.^{74α} Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την έρευνα αυτή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ο αριθμός των δικαστών στην Ελλάδα υπερβαίνει το ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ στα μέσα της δεκαετίας του 2010 παρατηρήθηκε μία σημαντική αύξηση της τάξης του 25% ως προς τον αριθμό τους, με μία παράλληλη μείωση του προσωπικού που αφορά τους δικαστικούς υπαλλήλους κατά 38%. Έτσι λοιπόν, η αναλογία των δικαστών ανά 100.000 κατοίκους στην Ελλάδα είναι πολύ υψηλότερη σε σχέση με Ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ η αναλογία του αριθμού των δικαστών προς τους δικαστικούς υπαλλήλους επίσης πολύ υψηλότερη. Οι εξελίξεις αυτές, οι οποίες και αποτυπώνουν σημαντικές στρεβλώσεις του δικαστικού συστήματος στην Ελλάδα, αποδίδονται στον ευκαιριακό χαρακτήρα που χαρακτηρίζει την λειτουργία των δικαστηρίων αλλά και τη δημιουργία θέσεων δικαστών. Προκαλεί εντύπωση μάλιστα το γεγονός ότι παρά τον πολύ μεγάλο αριθμό δικαστών σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση, η αποδοτικότητα του δικαστικού συστήματος είναι ανεπαρκής, καθώς παραβλέπονται οι βασικοί κανόνες για μία αποδοτική και αποτελεσματική δικαστική οργάνωση. Το Συμβούλιο της Ευρώπης μάλιστα είχε διατυπώσει προτάσεις που έχουν υιοθετηθεί από αρκετά κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και οι οποίες υπογραμμίζουν τη σημασία δικαστηρίων μεσαίας κλίμακας και μεσαίου αριθμού δικαστών (20-80), καθώς και τη σημασία υψηλής ποιότητας κτιριακών και τεχνολογικών υποδομών σε συνδυασμό με καταρτισμένο ανθρώπινο δυναμικό. Αντίθετα, στην Ελλάδα παρατηρείται μία ανισοκατανομή καθώς από τη μία πλευρά υπάρχουν τεράστια δικαστήρια στην Αθήνα, ενώ την ίδια στιγμή στην περιφέρεια της χώρας τα δικαστήρια λειτουργούν με σαφώς πολύ μικρότερο αριθμό δικαστών και υπαλλήλων με αποτέλεσμα την αδυναμία έγκαιρης εκδίκασης των δικαστικών υποθέσεων και τη δημιουργία εκκρεμοτήτων. Κατά κανόνα μάλιστα στα περιφερειακά δικαστήρια οι δικαστές διαμένουν σε άλλες περιοχές, επιδιώκοντας διαρκώς την μετάθεση τους και δημιουργώντας επιπλέον προβλήματα στην λειτουργία των εν λόγω δικαστηρίων επιφορτίζοντας δυσανάλογα τους ολιγάριθμους δικαστικούς υπαλλήλους.

Γενικότερα, οι οργανικές θέσεις των δικαστικών υπαλλήλων στο δικαστικό σύστημα της χώρας κατανέμονται ή ανακατανέμονται από την ομάδα εργασίας κατανομής προσωπικού του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Συνήθως, αυτό που προτείνει η ομάδα εργασίας είναι μια ήπια ανακατανομή των θέσεων των δικαστικών υπαλλήλων ανά δικαστήριο και κυρίως στον ίδιο τομέα ενασχόλησης, εκτός και αν καταργηθεί κάποια θέση, όπως ίσχυε παλιά με τη θέση των

δακτυλογράφων, η οποία αντικαταστάθηκε από τη θέση του κλάδου των Γραμματέων. Αρχικά, η ομάδα εργασίας καταγράφει τις δικαστικές υπηρεσίες και αναζητά στοιχεία, ώστε να έχει πλήρη εικόνα του συνόλου των αντικειμένων που διαπεραιώνει η κάθε δικαστηριακή μονάδα. Στη συνέχεια, η ομάδα χωρίζεται σε δύο υπό-ομάδες που αντιστοιχούν στους δύο βασικούς δικαιοδοτικούς κλάδους, δηλαδή στον κλάδο της πολιτικής – ποινικής δικαιοσύνης και στον κλάδο της διοικητικής δικαιοσύνης, συντάσσοντας παράλληλα αναλυτικούς πίνακες με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Οι πίνακες αυτοί συνοδεύονται και από έναν συγκεντρωτικό πίνακα, με τον αριθμό των προτεινόμενων και των προβλεπόμενων οργανικών θέσεων και στους δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, ενώ παράλληλα καταγράφονται και οι προσθαφαιρούμενες ανά ειδικότερο κλάδο και βαθμό δικαιοσύνης οργανικές θέσεις⁷⁵.

⁷⁵<https://www.lawspot.gr/nomika-nea/anakatanomi-organikon-theseon-dikastikon-ypallilon-se-dikastiria-kai-dikastikes-ypiresies>

Κεφάλαιο 4^ο

4.1. Ο νέος κώδικας των δικαστικών υπαλλήλων και η προσπάθεια ταχύτερης απονομής της δικαιοσύνης

Οι δικαστικοί υπάλληλοι έχουν τον δικό τους Κώδικα Δικαστικών υπαλλήλων, διότι αποτελούν μια ιδιαίτερη συνταγματικά αναγνωρισμένη κατηγορία δημοσίων υπαλλήλων (άρθρο 92 του Συντ.), η οποία διέπεται τόσο από το Σύνταγμα όσο και από τον Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων. Ο συγκεκριμένος Κώδικας εισήχθη αρχικά με το Ν. 2812/2000⁷⁶ και στη συνέχεια τροποποιήθηκε με το Ν. 3472/2006⁷⁷. Η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων προβλέπει ότι «Δικαστικοί υπάλληλοι είναι οι μόνιμοι υπάλληλοι του Συμβουλίου της Επικρατείας, των πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων και των εισαγγελιών, των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, του Ελεγκτικού Συνεδρίου και της υπηρεσίας του Γενικού Επιτρόπου της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο». Στην έννοια των δικαστικών υπαλλήλων υπάγονται και οι υπάλληλοι των έμμισθων υποθηκοφυλακείων, καθώς και οι υπάλληλοι των Κτηματολογικών Γραφείων Ρόδου και Κώ, ενώ οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι, οι υπάλληλοι που βρίσκονται στις ιατροδικαστικές υπηρεσίες της χώρας και οι υπάλληλοι στο Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν θεωρούνται δικαστικοί υπάλληλοι.

Πρόσφατα, έγιναν δύο τροποποιήσεις των Κωδίκων σχετικά με τους δικαστικούς υπαλλήλους και τη λειτουργία των οργανισμών των δικαστηρίων στην ελληνική επικράτεια . Αρχικά, έχουμε τον νέο Κώδικα δικαστικών υπαλλήλων (λοιπές επείγουσες διατάξεις), ο οποίος δημοσιεύτηκε δια του Ν. 4798/2021⁷⁸. Στη διάταξη του άρθρου 1 του κώδικα, υπενθυμίζεται ότι στόχος είναι η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός της κατάστασης των δικαστικών υπαλλήλων, έτσι ώστε οι τελευταίοι να ασκούν τα καθήκοντά τους αξιοπρεπώς και αποτελεσματικά, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στον αποτελεσματικό τρόπο άσκησης και απονομής της δικαιοσύνης. Επίσης, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο «η πρόσληψη και η υπηρεσιακή εν γένει

⁷⁶ΦΕΚ 67/Α/10-3-2000

⁷⁷ΦΕΚ 135/Α/4-7-2006

⁷⁸ΦΕΚ 68/Α/24-4-2021

κατάσταση των δικαστικών υπαλλήλων διέπεται ιδίως από τις αρχές της ισότητας και της αξιοκρατίας». Ο νέος Κώδικας αποτελείται από 234 άρθρα, ενώ παράλληλα δημιουργούνται δύο νέοι κλάδοι υπαλλήλων, δηλαδή ο κλάδος ΠΕ Τεκμηρίωσης και Επικουρίας Δικαστικού Έργου και ο κλάδος ΠΕ Δικαστικής Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων (άρθρα 23-82), όπως θα δούμε και παρακάτω.

Οι δικαστικοί υπάλληλοι κατανέμονται σε θέσεις ανάλογα με το εάν είναι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, Τεχνολογικής Εκπαίδευσης, Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και Υποχρεωτικής Εκπαίδευση. Ανάλογα δε με την εκπαίδευσή τους κατατάσσονται σε πέντε (5) βαθμούς (Βαθμός Α', Βαθμός Β', Βαθμός Γ', Βαθμός Δ' και Βαθμός Ε'). Από τις σημαντικότερες καινοτομίες του νέου Κώδικα είναι η δημιουργία δύο καινούργιων κλάδων δικαστικών υπαλλήλων, έτσι ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της δικαιοσύνης. Ειδικότερα, πρόκειται για τον κλάδο ΠΕ Τεκμηρίωσης και Επικουρίας Δικαστικού Έργου και για τον κλάδο ΠΕ Δικαστικής Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων. Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, δηλαδή τον κλάδο ΠΕ Τεκμηρίωσης και Επικουρίας Δικαστικού Έργου, αυτός δημιουργήθηκε για την υποστήριξη των δικαστικών και εισαγγελικών λειτουργιών στην άσκηση των καθηκόντων τους. Τα βασικά καθήκοντα αυτής της κατηγορίας των δικαστικών υπαλλήλων είναι η ταξινόμηση και προκαταρκτική επεξεργασία των υποθέσεων, η επεξεργασία της νομολογίας του δικαστηρίου, καθώς και η σύνταξη ευρετηρίων δελτίων νομολογίας εθνικών, ενωσιακών, διεθνών και αλλοδαπών δικαστηρίων, καθώς και νομοθεσίας, βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας. Αυτός ο κλάδος έχει χαρακτηριστεί και ως βοηθός δικαστή. Ομοίως, ως βοηθός δικαστή θεωρείται και ο δεύτερος τύπος δικαστικού υπαλλήλου, δηλαδή οι υπάλληλοι που υπάγονται στον κλάδο ΠΕ Δικαστικής Επικοινωνίας και Διεθνών Σχέσεων. Με αυτόν τον τύπο τονίζεται η ανάγκη διαχείρισης της πληροφορίας από και προς τη δικαιοσύνη, ανασκευής των ανακριβών δημοσιευμάτων, την ευρύτερη ενημέρωση του κοινού σχετικά με όλα τα ζητήματα της δικαιοσύνης καθώς και την ενημέρωση του κοινού σχετικά με τη συμμετοχή των δικαστηρίων και των αποφάσεων αυτών στο δημόσιο λόγο. Ειδικά, η τελευταία κατηγορία υπαλλήλων, φαντάζει ιδιαιτέρως επίκαιρη στην εποχή της τεχνολογίας και πληροφόρησης για τον τομέα της δικαιοσύνης⁷⁹.

⁷⁹<https://www.lawspot.gr/nomika-nea/voithoi-dikaston-ta-prosonta-oi-theseis-kai-ta-kathikonta-toys-aytes-einai-oi>

Αμφότερες οι δύο κατηγορίες των υπαλλήλων δεν είναι άγνωστες στην Ευρώπη, αφού τις συναντάμε σε χώρες όπως η Γαλλία και η Αγγλία, αλλά και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο βασικός στόχος είναι η καθοδήγηση του δικαστή και η σωστή προετοιμασία του φακέλου, προκειμένου να διευκολυνθεί το έργο των δικαστικών λειτουργών αλλά και για να απονεμηθεί ταχύτερα και αποτελεσματικότερα η δικαιοσύνη. Το έργο της νέας κατηγορίας είναι να συμβάλει στη διαμόρφωση της δικονομικής του κρίσης. Όμως, το έργο του επιτυγχάνεται, με την μελέτη των δικογραφιών και τον έλεγχο της ορθότητας και της νομιμότητας των προσκομιζόμενων εγγράφων, κάτι το οποίο απαιτεί πολύτιμο χρόνο. Για αυτό ακριβώς το λόγο, θεσπίστηκε ο θεσμός του βοηθού δικαστή, έτσι ώστε να αναβαθμιστεί ποιοτικά και ποσοτικά ο θεσμός της δικαιοσύνης.

Αναφορικά με την επιμόρφωση αυτών των δύο κλάδων υπαλλήλων υπάρχουν δύο στάδια: α) αρχικά θα λαμβάνουν ενημέρωση σχετικά με τη λειτουργία των δικαστηρίων και θα συμβάλλουν στο έργο των δικαστών μέσα από τη μελέτη διαχείρισης δικογραφιών και νομολογίας (άρθρο 35), και β) μετά τη θεωρητική εκπαίδευση, ακολουθεί η πρακτική άσκηση των δόκιμων υπαλλήλων (άρθρο 38). Βέβαια, απέναντι σε αυτήν την κατηγορία διατυπώθηκαν και αντιρρήσεις, οι οποίες στηρίζονταν στο εξής επιχείρημα: Η συγκέντρωση της νομολογίας και της νομοθεσίας για μια συγκεκριμένη υπόθεση συνιστά βασικό έργο των δικαστικών λειτουργών, οι οποίοι έχουν πρόσβαση σε διάφορες πλατφόρμες, σε τράπεζες νομικών πληροφοριών, ενώ παράλληλα μπορούν να έχουν επαφή και με άλλα δικαστήρια της χώρας. Συνεπώς, φαίνεται ότι είναι αδιανόητο δικαστικοί υπάλληλοι να βοηθούν τον δικαστή στην ανεύρεση νομικού υλικού για την ερμηνεία και επίλυση μιας υπόθεσης, πολλώ δε μάλλον να συμβάλλουν στην επίλυση μιας υπόθεσης. Επίσης, από τη στιγμή που υπάρχουν κενές οργανικές θέσεις των δικαστικών υπαλλήλων, και μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις τα κενά αυτά είναι τεράστια, είναι άτοπο να γίνεται προώθηση μια τέτοιας κατηγορίας υπαλλήλων και όχι κάλυψη πιο ουσιαστικών κενών⁸⁰.

Επίσης, οι βοηθοί δικαστών θα είναι δικαστικοί υπάλληλοι, κάτι που δεν συνάδει με τη σπουδαιότητα του νομικού έργου. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να μην έχουν τις γνώσεις, ώστε να

⁸⁰Δ. Αναστασόπουλος, Ασκούμενους στα δικαστήρια έχουμε, γιατί όχι και νέο δικηγόρο ως «βοηθό δικαστή»; Δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα <https://www.metodikigoro.gr/dimitris-anastasopoulos-askoumenous-sta-dikasthria-exoume-giati-oxi-kai-neo-dikhgoro-ws-voitho-dikasth/>

συμβάλλουν στο έργο του δικαστή, κάτι το οποίο μπορεί να δυσχεράνει ακόμα περισσότερο το ρόλο του δικαστή παρά να τη διευκολύνει.

Εν συνεχεία, το δικαστικό προσωπικό θα αξιολογείται βάσει του προσωπικού μητρώου του υπαλλήλου που θα τηρείται σε ειδικό αρχείο, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 54. Στο τέλος κάθε δικαστικού έτους ο προϊστάμενος συντάσσει μια έκθεση αξιολόγησης του ήθους και της ποιοτικής και ποσοτικής απόδοσης του υπαλλήλου, με σχετική πλήρη και αντικειμενική αιτιολογία. Η αξιολόγηση των υπαλλήλων θα πρέπει να είναι αντικειμενική και αξιοκρατική. Θα πρέπει η υπηρεσιακή εικόνα που παρουσιάζεται στην αξιολόγηση να είναι αντικειμενική και να προωθεί το συμφέρον της υπηρεσίας. Δηλαδή να μην παρουσιάζονται μόνο τα καλά ενός υπαλλήλου, αλλά πρέπει να καταγράφονται και οι αδυναμίες ενός υπαλλήλου, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 131 και παράλληλα να λαμβάνονται μέτρα για την βελτίωσή του. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 132 του καινούργιου νόμου, η αξιολόγηση των δικαστικών υπαλλήλων περιλαμβάνει: α) γνώση του αντικειμένου, ενδιαφέρον και δημιουργικότητα, β) υπηρεσιακές σχέσεις και συμπεριφορά, και γ) αποτελεσματικότητα εργασίας, ποσοτική και ποιοτική. Το εύρος της βαθμολογίας κυμαίνεται από το μηδέν (0) έως το εκατό (100), εν αντιθέσει με τον προηγούμενο Κώδικα, όπου η βαθμολογία ήταν δεκάβαθμη. Επίσης, για πρώτη φορά με τον νέο Κώδικα προβλέπεται η αξιολόγηση των προϊσταμένων από τους υφισταμένους τους (άρθρο 133 παρ.14) συμπληρώνοντας ένα ερωτηματολόγιο και μάλιστα ανώνυμα. Τέλος, ο αξιολογούμενος σύμφωνα με το άρθρο 135 πριν από την ολοκλήρωση της αξιολόγησης περνάει υποχρεωτικά από συνέντευξη για να αναδειχθούν πτυχές της υπηρεσιακής καθημερινότητας, αλλά και για να γίνει σωστή αξιολόγηση της προσωπικότητας του αξιολογούμενου.

Επίσης ο Κώδικας Δικαστικών υπαλλήλων συμπληρώνεται με τον καινούργιο Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών και λοιπές διατάξεις, όπως εισήχθη με το Ν. 4938/2022⁸¹. Ο νέος αυτός νόμος έρχεται με τη σειρά του να αντικαταστήσει και να εκσυγχρονίσει τον παλαιότερο Κώδικα, ο οποίος περιλάμβανε αποσπασματικές διατάξεις, οι οποίες ήταν δύσκολα εφαρμόσιμες, αλλά και δυσλειτουργικές. Ο νέος νόμος περιλαμβάνει ποικίλες διατάξεις μεταξύ των οποίων είναι ο επανακαθορισμός του πλαισίου βάσει του οποίου γίνεται η αναδιάρθρωση των δικαστηρίων, όπως η ίδρυση, η συγχώνευση και η κατάργηση των δικαστηρίων, σύμφωνα με τη μέθοδο κόστους-οφέλους, ενώ δίνεται η δυνατότητα να

⁸¹ΦΕΚ Α 109/6-6-2022

μετατραπούν τα δικαστήρια σε δικαστήρια τηλεματικής⁸². Επίσης, προβλέπεται η δυνατότητα αναστολής της λειτουργίας των δικαστηρίων για έκτακτους λόγους και λόγους ανωτέρας βίας, όπως εν προκειμένω είναι ο covid-19⁸³. Επίσης, δίνεται η δυνατότητα στους δικαστικούς υπαλλήλους να συγκαλέσουν την Ολομέλεια των Δικαστηρίων για κρίσιμα νομικά ζητήματα, καθώς και για ζητήματα που άπτονται

Επίσης, στο πλαίσιο της αποτελεσματικής οργάνωσης στη διάταξη του άρθρου 3 του νέου νομοθετήματος προβλέπεται και ανακατανομή των δικαστικών υπαλλήλων και των δικαστικών λειτουργών με βάση τον αριθμό των υποθέσεων, των δικαστικών αναγκών και της δικαστηριακής κίνησης κατόπιν σχετικής απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης κάθε δύο χρόνια. Για τη δε μετακίνηση των δικαστικών λειτουργών λαμβάνεται υπόψη και η γνώμη των υπαλλήλων των ποινικών – πολιτικών δικαστηρίων και των τακτικών δικαστηρίων. Οι ανάγκες των δικαστηρίων για την ορθή και αναλογική κατανομή των υπαλλήλων κατανέμεται και στην περίπτωση συγχώνευσης.

Τέλος, ο καινούργιος νόμος που προβλέπει την οργάνωση και τη λειτουργία των δικαστηρίων θεσπίζει την εφαρμογή νέας στρατηγικής για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη. Ειδικότερα, προβλέπεται η δυνατότητα στο κοινό να ενημερώνεται σχετικά με τις δικαστικές αποφάσεις, εφόσον τηρηθεί η ανωνυμία των εμπλεκόμενων προσώπων – διαδίκων. Επίσης, προβλέπεται η σύσταση τμημάτων πληροφορικής, τα οποία θα απαρτίζονται από εξειδικευμένο προσωπικό, με σκοπό την ορθή χρήση και την ανάπτυξη των συστημάτων καινούργιων τεχνολογιών, πληροφορικής και επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.). Παράλληλα, ο καινούργιος νόμος προβλέπει τη σύσταση Επιτροπών Πληροφοριακών Συστημάτων του Συμβουλίου της Επικρατείας, του Αρχείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου, ενώ το αρχείο κάθε δικαστικού μεγάρου πρέπει να τηρείται και σε ηλεκτρονική μορφή. Αυτό είναι πολύ σημαντικό, δοθέντος ότι κάθε πολίτης ή ο δικηγόρος αυτού, για να πάρει αντίγραφο κάποιου δικογράφου ή κάποιας απόφασης που τον αφορούσε, έπρεπε να ζητήσει το πρωτότυπο και εν συνεχεία να το φωτοτυπήσει, πράγμα το οποίο είναι αρκετά χρονοβόρο και κουραστικό για τους διοικούμενους, ενώ ενέχεται και ο κίνδυνος να χαθεί ακόμα και το πρωτότυπο έγγραφο από το αρχείο των δικαστηρίων. Με την ηλεκτρονικό σύστημα καταχωρήσεων και αποθήκευσης όλων των δικογράφων δεν χάνεται

⁸²Βλ. άρθρο 2

⁸³Βλ. άρθρο 22 παρ. 2

κάποιο πρωτότυπο έγγραφο, καθώς αυτό παραμένει μέσα στο αρχείο των δικαστηρίων και δεν περνάει από «χέρι σε χέρι», με αποτέλεσμα τη διάβρωση ή την καταστροφή του ή την απώλειά του.

4.2. Προτάσεις βελτίωσης της δικαιοσύνης σε σύγκριση με το ειδικευμένο προσωπικό

Αν ανατρέξει κάποιος στους τίτλους των νόμων και στις αιτιολογικές τους εκθέσεις, δια των οποίων εισάγονται μεταβολές για τον εξορθολογισμό της λειτουργίας των δικαστηρίων και της απονομής της δικαιοσύνης, θα διαγνώσει χωρίς δυσκολία ότι οι πλέον συνήθεις όροι που εμφανίζονται είναι «εξορθολογισμός» και «επιτάχυνση» της διαδικασίας και τα παράγωγά τους.⁸⁴ Εντούτοις, αν και ακόμη είναι μάλλον νωρίς για να υπάρχει μια πλήρης αξιολόγηση ορισμένων νομοθετικών παρεμβάσεων των τελευταίων ετών, η φιλόδοξη προοπτική που θέλησε να δώσει ο ιστορικός νομοθέτης σε καμία περίπτωση δεν εκπλήρωσε τη δυναμική της. Ο βασικός, κατά την άποψη μου, λόγος είναι ότι όλες οι ρυθμίσεις που εισήχθησαν θεώρησαν ως δεδομένη την βάση του δικαστικού συστήματος στη χώρα και επιχειρήσαν με αποσπασματικές, αλλά μάλλον εμβλαωματικές λύσεις, να διορθώσουν την υφιστάμενη παθολογία, αντί να επιχειρηθεί μια οριστική ρήξη με ορισμένες από τις δομές εκείνες οι οποίες έχουν εδραιωθεί και διαμορφώνουν ένα στάσιμο δικαστηριακό σύστημα. Με άλλα λόγια, επρόκειτο κατεξοχήν για συντηρητικές –αποσπασματικές και περιπτωσιολογικές– και όχι συστημικές- παρεμβάσεις, στον βαθμό που αποδέχονταν και διαιώνιζαν τη βάση του συστήματος που παράγει την παθολογία. Η συντηρητική παρέμβαση, όπως εξάλλου και η ίδια η σημειολογία του όρου υποδηλώνει, δεν αποσκοπεί να ανατρέψει την καθεστηκυία τάξη πραγμάτων· αντιθέτως δέχεται ως δεδομένη την ύπαρξη του συστήματος και επιχειρεί με θεσμικά μέσα, τα οποία είναι συμβατά με το σύστημα αυτό, να διαχειριστεί συντηρητικά την διαπιστούμενη παθολογία⁸⁵. Από την άλλη, η συστημική πολιτική έχει ως ουσιαστικό σκοπό να επιβάλλει τη ρήξη με την υπάρχουσα δομή και για το

⁸⁴ Η αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου που απέληξε στον νόμο 3900/2010 με τίτλο «Εξορθολογισμός των διαδικασιών και επιτάχυνση της διοικητικής δίκης» περιέχει σε 8 περιπτώσεις τον όρο επιτάχυνση.

⁸⁵Γ. Γεραπετρίτης, Ο απρόσφορος εκσυγχρονισμός της διοικητικής δικαιοσύνης και ο μονόδρομος των ριζικών λύσεων, σε: Ένωση Διοικητικών Δικαστών, Τιμητικός Τόμος για τα 50 χρόνια των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, 2015, σ. 495

λόγο αυτό εισάγει δομικά μέτρα με τα οποία καταπολεμάται η παθολογία με διείσδυση στα πραγματικά αίτια που την δημιουργούν. Ο συντηρητικός χαρακτήρας των παρεμβάσεων ισχύει κατεξοχήν για ρυθμίσεις που εισήχθησαν στο επίπεδο των τακτικών δικαστηρίων εκεί όπου παράγεται η βάση της νομολογίας και όπου παρατηρείται το οξύτερο πρόβλημα καθυστέρησης στην απονομή της δικαιοσύνης.

Η αύξηση της αποδοτικότητας επιβάλλει την κατάργηση των μικρών και τη δημιουργία μεσαίου μεγέθους δικαστηρίων στις μεγαλύτερες πόλεις με κατάλληλες υποδομές και αξιοπρεπή στέγαση. Έτσι, στις μικρότερες πόλεις θα προσφέρονται δικαστικές υπηρεσίες από τοπικά δημόσια καταστήματα με τη χρήση τεχνολογιών (ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων, ηλεκτρονικές κοινοποιήσεις, ηλεκτρονικοί φάκελοι, τηλεσυνεδριάσεις), οι οποίες φέρνουν τη δικαιοσύνη πλησιέστερα στους πολίτες ακόμα και απομακρυσμένων περιοχών, νησιωτικών και ορεινών, καταργώντας τις μετακινήσεις και το χαρτί. Οι ισχυρισμοί των αρνητών της μεταρρύθμισης, ότι στοχεύει στην περικοπή δημοσίων δαπανών σε βάρος των τοπικών κοινωνιών που θα μείνουν χωρίς δικαστήρια, καταρρίπτονται, διότι οι δαπάνες αξιοποιούνται για ισχυρές υποδομές και δεν σπαταλώνονται στη διατήρηση δικαστηρίων-φαντασμάτων, ενώ εξασφαλίζονται σε όλη την επικράτεια οι παροχές του δικαστικού συστήματος. Είναι αυτονόητο ότι επιβάλλεται η κατάτμηση των μεγάλων δικαστηρίων της Αθήνας που δεν συντελούν στην εύρυθμη απονομή δικαιοσύνης. Με την ίδρυση μεσαίου μεγέθους δικαστηρίων τίθεται σε ορθολογική βάση ο αριθμός των δικαστών και παύει η αδιάκοπη σύσταση νέων θέσεων, οι δικαστές κατοικούν ευκολότερα σε δικαστήρια μεγάλων πόλεων με συνέπεια συχνότερη παρουσία στα δικαστικά καταστήματα, μειώνονται οι ανισότητες μεταξύ αυτών στο παραγόμενο έργο, προωθείται η εξειδίκευσή τους σε κατηγορίες υποθέσεων, διευκολύνεται το έργο της αξιολόγησης προς όφελος της αξιοκρατίας, ενώ η χορήγηση γονικών και άλλων αδειών δεν παρακωλύει τη λειτουργία των δικαστηρίων, όπως συμβαίνει σήμερα.

Η κοινωνία διαμαρτύρεται για την αργή απόδοση της δικαιοσύνης στην Ελλάδα, αλλά πρέπει να αντιληφθεί ότι η επιμονή σε τοπικά μικροπολιτικά συμφέροντα, επιβαρύνει τελικά τους ίδιους τους πολίτες και οδηγεί στη διαίωνιση του προβλήματος, ενώ αποτελεί μακροπρόθεσμα τροχοπέδη στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Στην πράξη λοιπόν, η αποτελεσματικότητα που αφορά απονομή της δικαιοσύνης στην Ελλάδα θα συνεχίζει να διατηρεί σημαντικές παθογένειες πλήττοντας τα συμφέροντα των πολιτών, όσο οι πολιτικοί, οι

δικηγόροι και οι δικαστές εμμένουν στο να διατηρούν ξεπερασμένα οργανωτικά μοντέλα και συνεχίζοντας τον ατελέσφορο διορισμό δικαστών χωρίς αυτός να συνοδεύεται από συμπληρωματικές δημόσιες πολιτικές στο πεδίο του δικαστικού συστήματος. Η προσπάθεια υπέρβασης μάλιστα της αναποτελεσματικότητας αυτής επιχειρείται με επίσης προβληματικά μέτρα, τα οποία έχουν ως αποτέλεσμα να αυξάνεται το κόστος πρόσβασης στη δικαιοσύνη, να αυξάνονται τα φίλτρα που αφορούν το σύνολο των ένδικων μέσων, να μειώνονται οι βαθμοί δικαιοδοσίας, αλλά και να αυξάνονται οι μονομελείς συνθέσεις των δικαστηρίων.

Είναι χαρακτηριστικό αυτό που έχει διατυπωθεί από τον καθηγητή Δ. Τσάτσο⁸⁶. Ειδικότερα, ο Δ. Τσάτσος τονίζει ότι το Σύνταγμα διατυπώνεται κατά τρόπο που να συμβάλει στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστών, χωρίς ωστόσο να επιχειρεί το ίδιο και για την δικαιοσύνη ευρύτερα ως κομμάτι της πολιτειακής λειτουργίας του κράτους. Πράγματι, η οργάνωση του δικαστικού συστήματος δεν συνιστά συνταγματική επιταγή, αλλά συνιστά υπόθεση του κράτους. Αν το Σύνταγμα κατοχύρωνε την ανεξαρτησία των δικαστών και την πλήρη αυτονομία τους τότε το δικαστικό σώμα στεγανοποιούνταν και θα διαμορφώνονταν μία αντίληψη της δικαιοσύνης ως κράτος εν κρατεί στο εσωτερικό της πολιτείας. Έτσι λοιπόν, η ευθύνη σχετικά με τη λειτουργία του δικαστικού συστήματος επαφίεται στην πολιτεία και ως εκ τούτου η εκάστοτε κυβέρνηση φέρει την πολιτική ευθύνη, ενώ η εκάστοτε Βουλή την ευθύνη ελέγχου της δικαστικής εξουσίας. Άλλωστε, το δίκαιο διατυπώνει τις προϋποθέσεις που διέπουν την δικαστική ανεξαρτησία. Η ουσιαστική τήρησή τους ωστόσο επαφίεται στη βούληση των δικαστών και στον σεβασμό του συνόλου των πολιτειακών θεσμών στην διάκριση των εξουσιών.

Οι δικαστικοί υπάλληλοι δεν είναι και δεν πρέπει να θεωρούνται ως διεκπεραιωτές της γραφειοκρατικής διαδικασίας στην απονομή της δικαιοσύνης. Συμμετέχουν ουσιαστικά, μάλιστα δε πολλές φορές καθοριστικά, στο δικαιοδοτικό έργο του δικαστή. Από την άποψη αυτή η ποιότητα των υπηρεσιών τους είναι σημαντική. Επομένως, συναρτάται με το επίπεδο της μόρφωσης, το βαθμό κατάρτισης στο αντικείμενο του δικαιοδοτικού έργου του δικαστικού

⁸⁶Δ. Τσάτσου. Συνταγματικό δίκαιο. Οργάνωση και λειτουργία της πολιτείας. Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1992, σελ. 572 επ.

σηματισμού στον οποίο ανήκουν, την επιμόρφωση και τη δυνατότητα προσαρμογής τους στα νέα τεχνολογικά δεδομένα⁸⁷.

1)Πρόσληψη υπαλλήλων σε ένα ποσοστό με γνώση του νομικού αντικειμένου και των νέων τεχνολογιών. 2) Επιμόρφωση των υπηρετούντων υπαλλήλων στα νέα αντικείμενα αρμοδιότητας και τις νέες τεχνολογίες. 3) Εξορθολογισμός της σχέσης των οργανικών θέσεων ανάμεσα στις θέσεις δικαστικών υπαλλήλων και δικαστών με στόχο τουλάχιστον τη σχέση 1,5 προς 1. 4) Άμεση κάλυψη των κενών οργανικών θέσεων και 5) Σύσταση στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης Τμήματος Μηχανοργάνωσης για τη μισθοδοσία δικαστών και υπαλλήλων.

Είναι πολύ σημαντικό να γίνει κατανοητό το εξής: η επιμόρφωση του προσωπικού είναι πάρα πολύ σημαντική, ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε τα ακόλουθα: η νομική επιστήμη δεν είναι σταθερή, αλλά συνεχώς μεταβάλλεται μέσα από την έκδοση συνεχώς καινούργιων νομοθετημάτων και επιμέρους πράξεων. Ευλόγως, κανείς δεν απαιτεί από τους γραμματείς να γνωρίζουν τη νομική επιστήμη σε βάθος. Όμως, θα συνέβαλε πολύ στην αποτελεσματική λειτουργία της δικαιοσύνης να είχαν κάποιες γνώσεις δικονομίας, σχετικά με τον τρόπο κατάθεσης των δικογράφων και γενικά όλων των εισαγωγικών δικογράφων της δίκης. Πέραν τούτου, δοθέντος ότι η τεχνολογία έχει εισέλθει στο χώρο των δικαστηρίων μέσα από μηχανισμούς όπως είναι η μαγνητοφώνηση των συνεδριάσεων και η απομαγνητοφώνηση αυτών ή η ηλεκτρονική κατάθεση δικογράφων και αιτήσεων (σύστημα Solon), απαιτείται να γίνονται συνεχή επιμορφωτικά σεμινάρια, ώστε οι γραμματείς να βρίσκονται σε συνεχή ενημέρωση και εξέλιξη. Ειδικά, όταν το πρόγραμμα του Solon έκανε την εμφάνισή του παρατηρήθηκαν αρκετά λάθη στην εφαρμογή του και δη στην καταχώρηση των δικογράφων, λόγω της ελλιπούς επιμόρφωσης του προσωπικού. Για τη δε ενίσχυση της παραγωγικότητας του προσωπικού, ένα σημαντικό κίνητρο θα ήταν αναγνώριση καταβολής επιπλέον χρημάτων (bonus) προς αυτούς, ως επιβράβευση για την προσπάθειά τους. Η επιβάρυνση του προσωπικού με την ανάγκη επιμόρφωσης, μέσα στο σύνολο των καθηκόντων τους, είναι μεγάλη. Συνεπώς, εκ των πραγμάτων το κράτος θα πρέπει να τους παρέχει κάποιο κίνητρο (συνήθως οικονομικό), ώστε να έχει και το προσωπικό διάθεση να ασχοληθεί ακόμα περισσότερο. Άλλωστε, η αύξηση των κινήτρων στους εργαζομένους για την αύξηση της παραγωγικότητας τους δεν ενισχύει μόνο

⁸⁷Φ. Κατσιγιάννης, Γενικά λειτουργικά προβλήματα των διοικητικών δικαστηρίων, Διδικ 2/2001, σελ. 323 επ.

τους υπαλλήλους, αλλά συμβάλει και στην αποδοτικότητα του κράτους. Σε κάθε περίπτωση η επιμόρφωση του δικαστικού προσωπικού προβλεπόταν ως δικαίωμα ήδη στον παλαιό Κ.Δ.Υ. (ν. 2812/2000) και κυρίως στη διάταξη του άρθρου 36 αρ. 1 σύμφωνα με το οποίο «οι δικαστικοί υπάλληλοι ανεξάρτητα από την κατηγορία, τον κλάδο ή την ειδικότητα τους, έχουν δικαίωμα επιμόρφωσης κατά το διάστημα της σταδιοδρομίας τους, πέρα από τα προγράμματα, τα οποία παρακολουθούν κατά τη δοκιμαστική υπηρεσία». Παράλληλα, στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου υπογραμμίζεται η υποχρεωτικότητα της υπηρεσίας, να φροντίζει για την επιμόρφωση των δικαστικών υπαλλήλων. Υποχρεωτική είναι και η συμμετοχή των υπαλλήλων σε αυτών τα επιμορφωτικά σεμινάρια. Η επιμόρφωση των υπαλλήλων προβλεπόταν και στη διάταξη του άρθρου 34 του ν. 1943/1991, η οποία παρεχόταν από διάφορους εκπαιδευτικούς οργανισμούς, όπως είναι το Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης.

Όμως, το π.δ. 37/1994 τονίζει ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα της διάταξης του άρθρου 34 προς τους δικαστικούς υπαλλήλους περιορίζονται στον τομέα της πληροφορικής. Από αυτό το π.δ. συνάγουμε ότι οι υπάλληλοι των δικαστηρίων, μπορούν να συμμετέχουν μόνο στα προγράμματα σχετικά με την πληροφορική του Ε.Κ.Δ.Δ.Α. και όχι στα υπόλοιπα. Αυτό είναι άδικο για τους δικαστικούς υπαλλήλους, οι οποίοι διαφοροποιήθηκαν σε σχέση με τους υπόλοιπους δημόσιους υπαλλήλους. Γενικά, το Υπουργείο Δικαιοσύνης διαθέτει διάφορους εκπαιδευτικούς φορείς, όπως είναι η Εθνική Σχολή Δικαστών, που ασχολείται με την επιμόρφωση των δικαστικών λειτουργών. Σύμφωνα δε με τον δημοσιονομικό κώδικα, οι δικαστικοί υπάλληλοι έχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης προγραμμάτων από φορείς Δια βίου Εκπαίδευσης και Δια βίου Κατάρτισης. Όμως το Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν έχει μεριμνήσει κάποιον συγκεκριμένο φορέα ειδικά για την εκπαίδευση των δικαστικών υπαλλήλων. Είναι απαραίτητο για τους δικαστικούς υπαλλήλους, να παρακολουθούν προγράμματα συνεχούς επιμόρφωσης και εκπαίδευσης, ώστε να ανταποκρίνονται στις εξελίξεις και ως εκ τούτου στα καθήκοντά τους. Η υπηρεσιακή τους καθημερινότητα θα ενισχυθεί ακόμα περισσότερο και μέσα από την συνεχή παρακολούθηση προγραμμάτων συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού. Οι συνεχείς εξελίξεις και οι συνεχείς κοινωνικές απαιτήσεις, καθιστούν ολοένα και περισσότερο αναγκαία τη διαρκή κατάρτιση των δικαστικών υπαλλήλων, μέσα από νέες θεωρητικές και πρακτικές γνώσεις.

Πέραν αυτού, μια σημαντική πρόταση προς διευκόλυνση των γραμματέων, κυρίως στην περίπτωση των Ειρηνοδικείων των περιφερειών που στερούνται του απαραίτητου προσωπικού είναι πολλές υποθέσεις εκούσιας, όπως για παράδειγμα οι αποποιήσεις, να αφαιρεθούν από τη δικαστηριακή ύλη εντελώς και να δοθούν σε άλλες υπηρεσίες, όπως για παράδειγμα στους Δήμους ή σε Επιμελητήρια. Και τούτο είναι λογικό. Μια πράξη, όπως είναι η αποποίηση, είναι αρκετά τυπική διαδικασία που μπορεί να γίνει και από άλλες υπηρεσίες, χωρίς να χρειάζεται να επιβαρύνονται και με αυτό τα δικαστήρια. Διάφορα δε Ειρηνοδικεία, όπως για παράδειγμα είναι το Ειρηνοδικείο των Σερρών και της Κατερίνης, είναι επιφορτισμένα ακόμα και με τις αποδοχές, ενώ κάτι τέτοιο θα μπορούσε να γίνεται μόνο από τους Συμβολαιογράφους. Επίσης, καλό θα ήταν να ξαναγίνει πάλι μια ανακατανομή της δικαστικής ύλης. Δηλαδή, από της στιγμή που το προσωπικό των Πρωτοδικείων της χώρας είναι περισσότερο σε σχέση με εκείνο του Ειρηνοδικείου, καλό θα ήταν ένα τμήμα της ύλης, να επιστρέψει πάλι στην αρμοδιότητα του Πρωτοδικείου.

Επίσης, παρά την ιδιαίτερη συνταγματική μεταχείριση των δικαστικών υπαλλήλων, οι οποίοι, όπως αναφέρθηκε, περιβάλλονται, επιπλέον, με ειδικές εγγυήσεις ως προς την υπηρεσιακή τους κατάσταση, στοιχείο που θα έπρεπε να συνδέεται άμεσα και με τη διασφάλιση της ποιότητας κατά την παρεχόμενη από το προσωπικό αυτό υπηρεσία, ο κοινός νομοθέτης, με την ανοχή της νομολογίας, διαφοροποιούμενος από το καθεστώς που ίσχυε για τους δημοσίους υπαλλήλους, εξομοίωσε, όπως είδαμε, βαθμολογικά και μισθολογικά, με σειρά παρεμβάσεων του και μετά την ισχύ του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων του 1971 (Ν.Δ. 1025/1971) ο οποίος είχε επιχειρήσει να εντάξει τους υπαλλήλους σε κατηγορίες με βάση τα τυπικά τους προσόντα, τους δικαστικούς υπαλλήλους που δεν είχαν πτυχίο ΑΕΙ προς τους πτυχιούχους συναδέλφους τους, διαμορφώνοντας τη λεγόμενη κατηγορία «ΠΕΘ», αποδυναμώνοντας και απονομιμοποιώντας την παρεχόμενη σε αυτούς συνταγματική μονιμότητα. Οι ελάχιστοι εναπομείναντες της κατηγορίας αυτής δικαιώθηκαν προσφάτως με την 1/2018 απόφαση του επταμελούς Υπηρεσιακού Συμβουλίου του ΣτΕ ως προς το ζήτημα που είχε ανακύψει με τον Ν. 4369/2016 για την ένταξή τους ή μη στην ΔΕ κατηγορία. Με το άρθρο 18 του ισχύοντος Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων 2812/2000), οι θέσεις της κάθε κατηγορίας κατατάσσονται, πλέον, σε διάφορους κλάδους και ειδικότητες, προβλέφθηκε δε ότι με προεδρικό διάταγμα μπορεί να συγχωνεύονται, να μετονομάζονται ή και να συστήνονται νέοι κλάδοι και ειδικότητες.

Το ζήτημα του μη εξειδικευμένου διοικητικού προσωπικού, επισημαίνεται με έμφαση στην από 19.1.2017 έκθεση προκαταρκτικής αξιολόγησης, που συνέταξε αντιπροσωπεία του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία επισκέφθηκε τα τρία μεγαλύτερα διοικητικά δικαστήρια της χώρας μας το 2016, επισημαίνοντας μάλιστα το ρόλο και τα καθήκοντα που θα μπορούσαν να αναλάβουν υπάλληλοι με εξειδικευμένες νομικές γνώσεις, προκειμένου να ανακουφιστεί το έργο του δικαστή^{86α} (πηγή διανέοσις).

Εν συνεχεία, θα ήθελα να τονίσω την ανάγκη ψηφιοποίησης των διαδικασιών και κυρίως την απλοποίηση αυτών. Λόγω της πανδημίας από το Μάρτιο 2020 και της κρίσης που επήλθε εξαιτίας αυτής, επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες ψηφιοποίησης της δικαιοσύνης για την αποφυγή της διασποράς, με την παράλληλη στήριξη της Γενικής Γραμματείας Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Απλούστευσης Διαδικασιών. Η επικοινωνία των διοικουμένων με την υπηρεσία γινόταν ηλεκτρονικά μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), ενώ η κατάθεση των δικογράφων μπορεί να γίνει και ηλεκτρονικά με την απόκτηση ηλεκτρονικής υπογραφής από τους οικείους δικηγορικούς συλλόγους της χώρας. Το βασικό ζητούμενο, όμως, δεν είναι μόνο η ψηφιοποίηση των διαδικασιών, πράγμα το οποίο θα οδηγήσει στην αποφυγή συνωστισμού, αλλά και η απλούστευση αυτών, με στόχο την επιτάχυνσή τους. Και τούτο, διότι εάν δεν απλοποιηθούν οι διαδικασίες θα καταλήξουμε στο ίδιο αποτέλεσμα, απλά αυτή τη φορά θα είναι ψηφιακά και όχι με τη φυσική παρουσία των διοικουμένων. Μια διαδικασία, η οποία είναι απλουστευμένη, χωρίς την απαίτηση κατάθεσης πολλών εγγράφων, χαρτοσήμων και σφραγίδων, σίγουρα επιταχύνει κατά πολύ τις διαδικαστικές πράξεις της δικαστηριακής ύλης.

Τέλος, θα ήθελα να αναφερθώ στην αξιολόγηση των δικαστικών υπαλλήλων, η οποία με το νέο Νόμο θα πρέπει να υλοποιείται αντικειμενικά. Ανάλογα με την πραγματική απόδοση τους στο χώρο εργασίας, θα λαμβάνουν προαγωγή. Αυτό είναι ένα πολύ σημαντικό κίνητρο για τους υπαλλήλους, ώστε να είναι περισσότερο αποδοτικοί. Ήδη στον προγενέστερο Κώδικα Υπαλλήλων και δη στη διάταξη του άρθρου 62 παρ. 1 και 2 προβλεπόταν η υποχρεωτική αξιολόγηση των δικαστικών υπαλλήλων σχετικά με την οργάνωση και την παραγωγικότητα τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ανάλογα με το αντικείμενο της εργασίας του. Η βαθμολόγηση του κάθε υπαλλήλου πρέπει να είναι πλήρως αιτιολογημένη, να κοινοποιείται και σε περίπτωση που ο κάθε υπάλληλος ή οιασδήποτε έχει έννομο συμφέρον, να προβάλλει σχετική ένσταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ : Ειρηνοδικείο Κατερίνης

5.1. Μεθοδολογία έρευνας

Ως οργανική μονάδα μελέτης επιλέχθηκε από τη συγγράφουσα το Ειρηνοδικείο Κατερίνης (του νομού Πιερίας), το οποίο απασχολεί στο έξι (6) μόνιμους υπαλλήλους για το σύνολο της δικαστηριακής ύλης του Ειρηνοδικείου. Το δείγμα να μεν είναι μικρό, όμως, είναι χαρακτηριστική περίπτωση (ενδεικτικό παράδειγμα) Ειρηνοδικείου, όπου οι ανάγκες της υπηρεσίας είναι πολύ μεγαλύτερες και περισσότερες σε σχέση με το προσωπικό που υπάρχει και απασχολείται εντός αυτής.

Κατά τη σύνταξη του ερωτηματολογίου, προσπάθησε η συγγράφουσα να επιλέξει τις ερωτήσεις, ώστε να διατυπώνονται με ευκρίνεια και να μην αλληλοεπικαλύπτονται. Επομένως έπρεπε να γίνει κατανοητή από τον συνεντευξιζόμενο, για να δώσει ειλικρινή και πραγματικά ανταποκρινόμενη των προσωπικών του απόψεων απάντηση. Άλλωστε, έχει υποστηριχθεί ότι: *«Η σειρά των ερωτήσεων θα πρέπει να ακολουθεί μία λογική, φυσική ροή παρακινώντας τον ερωτώμενο να απαντήσει σε όλες τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου με ειλικρίνεια και πληρότητα. Για αυτόν το λόγο οι πρώτες ερωτήσεις, θα πρέπει να είναι απλές και ενδιαφέρουσες παροτρύνοντας τον ερωτώμενο να αρχίσει τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου»*⁸⁸. Το κάθε ερωτηματολόγιο συνοδεύτηκε από κάποιες επεξηγήσεις στον κάθε ερωτώμενο, ώστε να μην υπάρχουν ασάφειες και εν τέλει οι απαντήσεις, να ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα και στην εμπειρία των συμμετεχόντων στη μελέτη. Πέραν, του ερωτηματολογίου πραγματοποιήθηκαν και συνεντεύξεις, ώστε πέραν μιας ξερής απάντησης, να έχουμε και μια εκ βάθρων γνώση της απάντησης και εν τέλει της κατάστασης που επικρατεί στο Ειρηνοδικείο Κατερίνης. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από ερωτήσεις, όπου κάθε ερωτώμενος είχε την δυνατότητα επιλογής μίας ή περισσότερων προκαθορισμένων απαντήσεων. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις βαθμονόμησης (από «καθόλου»/διαφωνώ απόλυτα έως «πάρα πολύ»/συμφωνώ απόλυτα), ερωτήσεις απλής επιλογής, πολλαπλών επιλογών και διχοτομικές, δηλαδή «ναι» και «όχι». Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε στο προσωπικό email του κάθε υπαλλήλου, κατόπιν προσωπικής συνεννόησης της συγγράφουσας μαζί τους. Πέραν του ερωτηματολογίου

⁸⁸Z. Δημητριάδη, Μεθοδολογία Επιχειρηματικής Έρευνας, Interbooks, Αθήνα, 2000, σελ. 95.

ακολούθησε και προφορική συνέντευξη των συμμετεχόντων, κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας μαζί τους.

5.2. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων των συνεντεύξεων

Πέραν του ερωτηματολογίου, ως ανωτέρω εκτέθηκε, δόθηκαν και προφορικές συνεντεύξεις δια τηλεφώνου επί των ίδιων ερωτήσεων, ώστε να εξετασθεί και ο λόγος για τον οποίο απήντησαν με τον τρόπο που απήντησαν εγγράφως. Πιο συγκεκριμένα:

Στο σύνολό τους όλοι οι υπάλληλοι τόνισαν την ανάγκη συνολικής και διαρκούς επιμόρφωσης για όλες τις αλλαγές του κώδικα πολιτικής δικονομίας, στο μέρος που αφορά το αντικείμενο της εργασίας των δικαστικών υπαλλήλων και δη της αρμοδιότητας του Ειρηνοδικείου. Παράλληλα, υπογράμμισαν την ανάγκη ύπαρξης επιμόρφωσης – υπόδειξης σχεδίων αποφάσεων που θα συμμορφώνονται με τον νέο Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, πάνω στα οποία εργάζονται οι υπάλληλοι του τμήματος του Ειρηνοδικείου. Σημείωσαν ότι θα πρέπει να γίνεται ετησίως ένα επιμορφωτικό σεμινάριο, ώστε να υπάρχει βελτίωση των γνώσεων τους και να μπορούν να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις. Αυτή η επιμόρφωση πέραν των διαδικαστικών πράξεων (π.χ. καταθέσεις εισαγωγικών δικογράφων δίκης, καταθέσεις προτάσεων, συλλογή εγγράφων, εκδόσεις κληρονομητηρίων κτλ) θα πρέπει να αφορά και τα ηλεκτρονικά συστήματα. Ειδικά το Ειρηνοδικείο της Κατερίνης δεν έχει μέχρι και σήμερα εκσυγχρονιστεί, όπως τα μεγάλα Ειρηνοδικεία της χώρας (Θεσσαλονίκης - Αθήνας). Ακόμα δεν έχει εισέλθει το σύστημα του Solon, ώστε οι πολίτες, να αιτούνται ηλεκτρονικά πιστοποιητικά, με αποτέλεσμα να είναι ακόμα περισσότερο επιφορτισμένοι οι υπάλληλοι και με αυτό. Είναι ένα μεγάλο μέρος της δικαστηριακής ύλης, από το οποίο οι δικαστικοί υπάλληλοι θα μπορούσαν να αποφορτιστούν, όπως για παράδειγμα οι εκδόσεις πιστοποιητικών ή η παραλαβή δικαστικών αποφάσεων. Οι συνεντευξιαζόμενοι μίλησαν κυρίως για την επιμόρφωσή τους για διαδικαστικές πράξεις και όχι για νομικές γνώσεις, καθώς, όπως υπογράμμισαν είναι δικαστικοί υπάλληλοι και όχι δικαστικοί λειτουργοί, ασχέτως που αρκετές φορές, καλούνται να διαπεραιώσουν και εργασίες του ιδίου του Ειρηνοδίκη. Βέβαια, εννοείται ότι ακόμα και στους δικαστικούς υπαλλήλους η ύπαρξη νομικών γνώσεων είναι απαραίτητη πολλές φορές, όπως για παράδειγμα στην εκτέλεση αποφάσεων, στις προθεσμίες, στην άσκηση ενδίκων μέσων ή στις επιδόσεις.

Στο επίπεδο της συνέντευξης οι υπάλληλοι διεύρυναν την ανάγκη της εκπαίδευσής τους στο εξής: τόνισαν ότι το κράτος θα πρέπει να μεριμνήσει είτε να διοργανώνει κάθε χρόνο σεμινάρια και λοιπά εκπαιδευτικά προγράμματα ή να το κάθε δικαστήριο να έχει έναν εκπαιδευτή, ο οποίος θα εξοπλίζει τους δικαστικούς υπαλλήλους με σύγχρονες μορφές εκπαίδευσης, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη βελτίωση της εκπαίδευσής τους. Ο εν λόγω εκπαιδευτής ή ακόμα και οι καθηγητές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων θα πρέπει να έχουν επικοινωνιακές και οργανωτικές ικανότητες και να είναι απόλυτα καταρτισμένοι σε θέματα εκπαίδευσης ενηλίκων. Άλλωστε, οι περισσότεροι δικαστικοί υπάλληλοι είναι ηλικίας από 45 ετών και άνω. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να προσεγγιστούν με διαφορετικό τρόπο σε σύγκριση με νεότερες ηλικίες. Μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας, θα πρέπει να διευρύνονται οι γνώσεις τους και να βελτιωθεί η απόδοσή τους στην εργασία τους και να αναπτυχθεί η ικανότητά τους να επιλύεται ένα πρόβλημα άμεσα και γρήγορα. Σχεδόν όλοι προτιμούν οι εκπαίδευσή τους να γίνεται δια ζώσης, αλλά λόγω της πανδημίας και μέχρι να ξεπεραστεί ο κίνδυνος θα προτιμούσαν να γίνεται εξ αποστάσεως. Αναφορικά με την ανάγκη συνεχής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, υπογράμμισαν την ανάγκη σχεδιασμού μιας ψηφιακής πλατφόρμας με κατάλληλο ψηφιακό εκπαιδευτικό υλικό.

Όλοι οι ερωτηθέντες έχουν παρακολουθήσει από κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο, αλλά κρίθηκε ως ανεπαρκές. Πολλοί από αυτούς, έχουν ενισχύσει από μόνοι τους τις γνώσεις τους μέσα από άντληση πληροφοριών από νομικές σελίδες (και γενικά μέσα από δική τους προσωπική εργασία), κάτι το οποίο είναι αρκετά ριψοκίνδυνο, καθώς δεν έχουν νομικές γνώσεις και μπορεί να παρερμηνεύσουν κάποιες διατάξεις και να τις εφαρμόσουν λάθος. Μάλιστα, όλοι τόνισαν ότι ειδικά στην αρχή της εργασίας τους ως γραμματείς στα δικαστήρια εκπαιδεύτηκαν όχι από το κράτος, αλλά από παλαιότερους συναδέλφους τους. Αυτό έγινε πριν αρκετά χρόνια, όπου οι απαιτήσεις και οι αλλαγές του συστήματος δεν ήταν τόσες πολλές. Πλέον με τις συνεχείς αλλαγές, η συνεχής εκπαίδευση τους είναι απαραίτητη και ειδικά πάνω στη χρήση/ διαχείριση των εφαρμογών του πληροφοριακού συστήματος, Solon, όταν θα εφαρμοστεί και στα δικαστήρια της Κατερίνης. Η επιμόρφωσή τους θα πρέπει, δηλαδή, να αφορά τόσο σχετικά με τις αλλαγές σχετικά με τη δικαστηριακή ύλη, όσο και τις εξελίξεις της τεχνολογίας και την εφαρμογή των ηλεκτρονικών συστημάτων. Όλοι οι υπάλληλοι στο Ειρηνοδικείο Κατερίνης δείχνουν πρόθυμοι να επιμορφωθούν – εκπαιδευτούν παραπάνω, καθότι το χρειάζονται. Ωστόσο, δεν δίστασαν μέσω της συνέντευξης, οι υπάλληλοι να εκφράσουν τη δυσαρέσκεια τους

και ίσως θα μπορούσαμε να πούμε την απαισιοδοξία τους σχετικά με το ζήτημα της επιμόρφωσης. Το ζήτημα της επιμόρφωσης και της αποτελεσματικής εκπαίδευσης δεν είναι πρόσφατο, αλλά μετράει αρκετά χρόνια με πολλές κινητοποιήσεις από την πλευρά των υπαλλήλων από όλα τα δικαστήρια της χώρας. Η προτίμηση και η προτεραιότητα του κράτους δίνεται στα δικαστήρια των μεγάλων αστικών κέντρων, ενώ τα δικαστήρια της περιφέρειας είναι περισσότερο παραγκωνισμένα. Άλλωστε, ακόμα και όλα τα πυλωτικά προγράμματα ξεκινούν στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Πέραν της εκπαίδευσης, ένα άλλο ζήτημα που τονίστηκε πολύ κατά τη διάρκεια της συνέντευξης είναι αυτό της έλλειψης προσωπικού. Ειδικά στο Ειρηνοδικείο Κατερίνης, ο κάθε υπάλληλος είναι επιφορτισμένος με τουλάχιστον δύο διαφορετικά αντικείμενα δικαστηριακής ύλης. για παράδειγμα ο γραμματέας της τακτικής διαδικασίας είναι επιφορτισμένος και με τις καταθέσεις κληρονομητηρίων, με τις αποδοχές κληρονομιάς αλλά και με τις αιτήσεις για την παροχή νομικής βοήθειας. Ο γραμματέας που είναι επιφορτισμένος με τις καταθέσεις της εκούσιας, έχει αναλάβει και τις καταθέσεις των αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, ενώ ο γραμματέας που είναι υπεύθυνος για τις καταθέσεις των δικογράφων των ειδικών διαδικασιών, είναι επιφορτισμένος και με τις συστάσεις Σωματείων, αλλά και με τις καταθέσεις ενόρκων βεβαιώσεων. Τέλος, ο γραμματέας που είναι υπεύθυνος για τις καταθέσεις των διαταγών πληρωμής, είναι επίσης υπεύθυνος για την έκδοση των απογράφων, αλλά και για τις καταθέσεις δικογράφων που υπάγονται στις μικροδιαφορές. Πέραν, των ρητώς κατανεμειμένων αρμοδιοτήτων δεν είναι λίγες οι φορές, όπου κάποιος εξ αυτών μπορεί να αρρωστήσει ή να απουσιάσει για οιοδήποτε άλλο προσωπικό λόγο, οπότε και οι υπόλοιποι καλούνται να αναπληρώσουν τα καθήκοντα του, πέραν των δικών τους αρμοδιοτήτων. Ειδικά, στην περίοδο της Covid-19, από την πρώτη στιγμή εμφάνισης και έξαρσης αυτής μέχρι και σήμερα, ο φόρτος εργασίας του εκάστοτε γραμματέα έχει σχεδόν διπλασιασθεί. Το πρόβλημα αυτό δεν εμφανίστηκε τώρα λόγω της πανδημίας, αλλά ακόμα και πιο πριν ο Σύλλογος Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. Πιερίας έχει υποβάλλει πολλαπλές εκκλήσεις σχετικά με την κάλυψη των κενών. Συνήθως, αυτά τα κενά καλύπτονται είτε με αποσπάσεις από άλλα Ειρηνοδικεία, όπως το Ειρηνοδικείο Κολινδρού είτε εθελοντικά συμβάλλει το Δικηγορικός Σύλλογος Κατερίνης με τους ασκούμενους δικηγόρους, στην βοήθεια των οποίων, όμως, δεν μπορεί να στηριχτεί σε μόνιμη βάση μια δημόσια υπηρεσία. Οι υπάλληλοι, σχετικά με το ζήτημα της έλλειψης προσωπικού εξέφρασαν έντονη δυσαρέσκεια, καθώς πολλές φορές καλούνται να καλύψουν ένα

μεγάλο όγκο εργασίας, πέραν της δικής τους, γεγονός που τους γεμίζει μεγάλο άγχος και τους προκαλεί αναστάτωση. Αυτό έχει αρνητική επίπτωση τόσο στην εργασία τους, αφού από το άγχος μπορεί να γίνουν λάθη ή να καθυστέρηση η διεκπεραίωση μιας επείγουσας εργασίας, όσο και στις σχέσεις τους με τους λοιπούς συναδέλφους. Ειδικά στο Ειρηνοδικείο έχουν γίνει πολλές κινητοποιήσεις και έχουν αποσταλεί πολλές επιστολές στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, χωρίς, όμως κάποιο αντίκρισμα. Τέλος, τόνισαν δε ότι δεν είναι λίγες οι φορές που οι υπάλληλοι απευθύνθηκαν στο δικηγορικό σύλλογο Κατερίνης, ώστε να ζητήσουν βοήθεια από τους δικηγόρους, ασκούμενους ή μη.

5.3. Παρουσίαση των ευρημάτων και κριτική ανάλυση αυτών

Οι ερωτήσεις 1-4του ερωτηματολογίου αναφέρονται σε δημογραφικά στοιχεία των δικαστικών υπαλλήλων και αποσκοπούν στον προσδιορισμό της ταυτότητας του δείγματος, **οι ερωτήσεις 5-16** αφορούν την θεματική ενότητα της ανταπόκρισης στο σύνολο της δικαστικής ύλης, της εκπαίδευσης που λαμβάνουν και **η ερώτηση 17** τη θεματική ενότητα της αξιολόγησης. Τα αποτελέσματα των απαντήσεων αναλύονται με γραφήματα και με σχολιασμό ως εξής:

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Ερώτηση 1: Ηλικία

Από το σύνολο των έξι (6) ερωτηθέντων υπαλλήλων, οι μισοί ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα «36-45», και οι άλλοι μισοί στην ηλικιακή ομάδα «56 και πλέον». Δεν υπάρχει ηλικιακή ομάδα των «έως 25 ετών», γεγονός που καταδεικνύει ότι δεν υπάρχει ανανέωση του προσωπικού και εξηγείται ίσως από την αναλογία ένα προς πέντε, είτε ένα προς ένα, που ισχύει τα τελευταία χρόνια στο δημόσιο, ήτοι μία πρόσληψη για κάθε πέντε αποχωρήσεις, ήτοι μια πρόσληψη για κάθε μια αποχώρηση.

Ερώτηση 2: Επίπεδο εκπαίδευσης

Το επίπεδο σπουδών των ερωτηθέντων δικαστικών υπαλλήλων βρίσκεται σε αρκετά καλό επίπεδο. Το σύνολο του δείγματος, δηλαδή και οι έξι (6), κατέχουν πανεπιστημιακή/τεχνολογική εκπαίδευση και ακολουθεί το εξίσου αξιόλογο τμήμα δείγματος, τέσσερις (4) υπάλληλοι, που

κατέχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών ή βρίσκονται κατά τη διάρκεια της φοίτησης τους σε κάποιο μεταπτυχιακό τμήμα ενός εκπαιδευτικού τμήματος.

Ερώτηση 3: Έτη προϋπηρεσίας ως δικαστικός υπάλληλος

Θεωρήθηκε αναγκαίο να γίνει ταξινόμηση των ετών προϋπηρεσίας σε 4 κατηγορίες για την καλύτερη ανάλυσή της: «έως 5 έτη», «6-15 έτη», «16-25 έτη», «από 26 έτη και άνω». Από το σύνολο των ερωτηθέντων, οι μισοί (3) απήντησαν ότι εργάζονταν ως δικαστικοί υπάλληλοι «16-25 έτη», ενώ οι άλλοι μισοί απήντησαν ότι εργάζονταν ως δικαστικοί υπάλληλοι «από 26 έτη και άνω».

Ερώτηση 4: Υπηρεσιακή κατάσταση

Όλοι οι συμμετέχοντες, δηλαδή και οι έξι (6) απήντησαν ότι ήταν Γραμματείς και ένας εξ αυτών (1) κατέχει και τη θέση του Προϊσταμένου Διεύθυνσης

B' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ – ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

Ερώτηση 5: όταν διοριστήκατε τι εκπαίδευση λάβατε;

Η απάντηση σε αυτήν την ερώτηση είναι ξεκάθαρη. Όλοι απήντησαν ότι επιμορφώθηκαν ως νεοδιοριστοι από κάποιον παλαιότερο συνάδελφο του εντός της υπηρεσίας και δεν έλαβαν καμία εκπαίδευση παρεχόμενη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Ερώτηση 6: Πόσο βοηθητική ήταν η ανωτέρω εκπαίδευση στην εκτέλεση των υπηρεσιακών σας καθηκόντων

Αυτή η ερώτηση θα απαντηθεί συνδυαστικά και με τη προφορική συνέντευξη που μου έδωσαν οι συμμετέχοντες. Όλοι οι συμμετέχοντες απήντησαν θετικά, καθώς όταν ανέλαβαν τα καθήκοντά τους δεν υπήρχαν οι σημερινές απαιτήσεις και τεχνολογικές εξελίξεις. Συνεπώς, η βοήθεια που έλαβαν τότε από τους παλαιότερους ήταν επαρκής για την αποτελεσματική διεκπεραίωση των καθηκόντων τους.

Ερώτηση 7: Συμμετείχατε έως σήμερα σε κάποιο επιμορφωτικό/εκπαιδευτικό πρόγραμμα; Αν ναι σε ποιο και από ποιον φορέα οργανώθηκε (δυνατότητα πολλών απαντήσεων)

Όλοι οι συμμετέχοντες (και οι έξι) έχουν συμμετάσχει σε επιμορφωτικά προγράμματα. Τα εκπαιδευτικά προγράμματα που έχουν παρακολουθήσει όλοι είναι και το ΕΚΔΔΑ και σε ΑΕΙ/ΤΕΙ/ Κέντρα δια βίου εκπαίδευσης.

Ερώτηση 8: Σε ποιο αντικείμενο έχετε επιμορφωθεί

Όσοι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα έχουν επιμορφωθεί, έχουν παρακολουθήσει προγράμματα που είχαν ως θέματα τις Νέες τεχνολογίες/Πληροφορική (6 συμμετέχοντες), την Δημόσια Διοίκηση και τη Διοίκηση Ανθρώπινου Δυναμικού (4 συμμετέχοντες) και την Νομική επιστήμη, ορολογία/Νομολογία (2 συμμετέχοντες). Πρόκειται για τις πιο περιζήτητες ενότητες. Η θεματική ενότητα της νομικής ορολογίας δεν επιλέγεται τόσο συχνά, καθώς θεωρείται ότι δεν χρειάζεται να έχουν νομικές γνώσεις, δοθέντος ότι δεν κρίνουν μια υπόθεση επί της ουσίας της και δεν ενέχουν κάποια ευθύνη επ' αυτού παρά μόνο οι δικαστικοί λειτουργοί. Βέβαια τώρα με την αλλαγή του Κώδικα των Διοικητικών Υπαλλήλων, μάλλον αυτό το ποσοστό θα αυξηθεί. Εξ αυτού του λόγου επιλέγεται η θεματική ενότητα της Διοίκησης Ανθρώπινου Δυναμικού, καθώς επιθυμούν την επαγγελματική ανέλιξη εντός της υπηρεσίας. Παράλληλα, λόγω των τεχνολογικών εξελίξεων παρακολουθούν και σεμινάρια πληροφορικής, ώστε να ανταπεξέλθουν στις νέες απαιτήσεις και στα καθήκοντά τους.

Ερώτηση 09: Σε ποιο βαθμό σας βοήθησαν τα επιμορφωτικά σεμινάρια

Η συγκεκριμένη ερώτηση θα απαντηθεί συνδυαστικά με την ακριβώς προηγούμενη ερώτηση. Η πλειοψηφία του δείγματος (4 συμμετέχοντες) απήντησαν το νούμερο 2, δηλαδή ότι τα επιμορφωτικά προγράμματα τους βοήθησαν αρκετά, ώστε να είναι περισσότερο αποδοτικοί στα καθήκοντά τους. Τα άλλα δύο (2) άτομα απάντησαν το 4, δηλαδή λίγο.

Ερώτηση 10: Πιστεύετε στην υποχρεωτικότητα των επιμορφωτικών προγραμμάτων

Αυτή η ερώτηση θα απαντηθεί συνδυαστικά με τη συνέντευξη. Όλοι οι υπάλληλοι υποστήριξαν θετικά την υποχρεωτικότητα των επιμορφωτικών προγραμμάτων, λόγω των συνεχών απαιτήσεων της κοινωνίας και των εξελίξεων στην τεχνολογία. Πρόκειται για υπαλλήλους που

ξεκίνησαν τη σταδιοδρομία τους τουλάχιστον δεκαπέντε χρόνια πριν. Λογικό είναι ότι πολλά πράγματα έχουν αλλάξει και εξελιχθεί από τότε.

Ερώτηση 11: Κάθε πότε πιστεύετε πρέπει να διενεργούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων (4 συμμετέχοντες) θεωρούν ότι το ιδανικό είναι μια φορά το χρόνο, ενώ δύο εξ αυτών θεωρούν ότι το ιδανικό είναι ανά δύο χρόνια. Πάντως και οι δύο επιλογές κρίνονται εύλογες, καθώς ειδικά στα δικαστήρια και στη νομοθεσία επέρχονται αλλαγές ανά τακτά χρονικά διαστήματα, για τις οποίες οι υπάλληλοι θα πρέπει να ενημερώνονται.

Ερώτημα 12: Τι θα σας παρακινούσε να συμμετέχετε σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Όλοι οι συμμετέχοντες (και οι έξι) επέλεξαν τη δυνατότητα προαγωγής και την αύξηση μισθού ως κίνητρα για να συμμετέχουν σε κάποιο επιμορφωτικό σεμινάριο. Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διατάξεις του άρθρου 39 του Ν. 4259/2014⁸⁹, όπως ισχύει σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 3 παρ. 4 του ν. 4440/2016⁹⁰, οι δικαστικοί υπάλληλοι εξαιρούνται από το Ενιαίο Σύστημα Κινητικότητας στη Δημόσια Διοίκηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση, ενώ η μετάθεση σε άλλη υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης επιτρέπεται κατόπιν αιτήσεως και κατόπιν απόφασης του Υπουργού Δικαιοσύνης. Οπότε οποιαδήποτε προσπάθεια ανέλιξης ή αλλαγής καριέρας πραγματοποιείται με διεκδίκηση θέσης ευθύνης και με αλλαγή αντικειμένου.

Ερώτημα 13: Θα παρακολουθούσατε σεμινάρια εκτός του ωραρίου εργασίας

Αυτό το ερώτημα θα απαντηθεί σε συνδυασμό με το ερώτημα 13 αλλά και με την προφορική συνέντευξη που έδωσαν οι συμμετέχοντες. Όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν δεν γνωρίζω, αλλά εξαρτάται, δηλαδή ναι υπό προϋποθέσεις. Και κυρίως οι προϋποθέσεις, όπως ανέφεραν σχετίζονταν με τα bonus που θα λάβουν. Αν δηλαδή θεωρηθεί ως υπερωρία και άρα λάβουν κάποια σχετική αύξηση του μισθού τους.

⁸⁹ΦΕΚ 97/Α/15-04-2014

⁹⁰ΦΕΚ Α 224/02-12-2016

Ερώτημα 14: Ασχολείστε αποκλειστικά με ένα αντικείμενο ή με πολλαπλά; Αν ναι με ποια;

Όλοι οι συμμετέχοντες (και οι έξι) ασχολούνται με πολλά με αντικείμενα και όχι μόνο με ένα, λόγω της αυξημένης δικαστηριακής ύλης και του λιγοστού προσωπικού. Για παράδειγμα ο γραμματέας της τακτικής διαδικασίας είναι επιφορτισμένος και με τις καταθέσεις κληρονομητηρίων, με τις αποδοχές κληρονομιάς αλλά και με τις αιτήσεις για την παροχή νομικής βοήθειας. Ο γραμματέας που είναι επιφορτισμένος με τις καταθέσεις της εκουσίας, έχει αναλάβει και τις καταθέσεις των αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, ενώ ο γραμματέας που είναι υπεύθυνος για τις καταθέσεις των δικογράφων των ειδικών διαδικασιών, είναι επιφορτισμένος και με τις συστάσεις Σωματείων, αλλά και με τις καταθέσεις ενόρκων βεβαιώσεων. Τέλος, ο γραμματέας που είναι υπεύθυνος για τις καταθέσεις των διαταγών πληρωμής, είναι επίσης υπεύθυνος για την έκδοση των απογράφων, αλλά και για τις καταθέσεις δικογράφων που υπάγονται στις μικροδιαφορές

Ερώτημα 15: Πιστεύετε ότι το υπάρχον προσωπικό αρκεί για τη διαπεραίωση της δικαστικής ύλης

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό θα δοθεί συνδυαστικά με το προηγούμενο ερώτημα και είναι προφανώς όχι.

Γ' ΕΝΟΤΗΤΑ : ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΟΔΙΚΕΙΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ

Ερώτημα 16: Υπάρχει σύστημα αξιολόγησης στην υπηρεσία σας

Όλοι οι ερωτηθέντες απήντησαν ότι γνωρίζουν ότι υπάρχει, αλλά δεν γνωρίζουν ακριβώς πώς λειτουργεί.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Γενικά, σε θεωρητικό επίπεδο με την παρούσα εργασία προσεγγίσαμε την προβληματική γύρω από τους δικαστικούς υπαλλήλους. Το μεγαλύτερο πρόβλημα που παρατηρείται είναι η υποστελέχωση των δικαστηρίων σε επίπεδο δικαστικών υπαλλήλων. Κάθε χρόνο αυτό που βλέπουμε είναι ότι η αναλογία δικαστών και δικαστικών υπαλλήλων μειώνεται φτάνοντας στο σημείο ουσιαστικά να αντιστοιχεί ένας δικαστικός υπάλληλος ανά δικαστή. Ειδικά, μετά τις αξιοσημείωτες αλλαγές που έγιναν στο δικαστικό σύστημα από το 2015 έως και σήμερα οι ανάγκες για δικαστικό προσωπικό έχουν αυξηθεί, χωρίς, όμως το κράτος να έχει προβεί στις ανάλογες ενέργειες, ως όφειλες. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι δικαστικοί υπάλληλοι να υπερφορτωθούν με αρμοδιότητες, γεγονός που αφενός τους προκαλεί άγχος, αφετέρου δεν μπορούν εκ των πραγμάτων να είναι συνεπείς στις υποχρεώσεις τους. Πέραν της υποστελέχωσης, ένα άλλο πρόβλημα είναι η έλλειψη εκπαίδευσης του προσωπικού, ώστε να ανταποκριθούν στις νέες απαιτήσεις και στις τεχνολογικές εξελίξεις. Η ύπαρξη της συνεχούς πολυνομίας, κακονομίας και γραφειοκρατίας οδηγεί σε μια συνεχή ανακύκλωση υποθέσεων, μεγάλες εκκρεμότητες και ταλαιπωρία όλων των εμπλεκόμενων μερών, πόσο μάλλον των δικαστικών υπαλλήλων. Η δικαιοσύνη, εξαιτίας των ανωτέρω, οδηγείται σε μια ιδιότυπη αρνησιδικία, ενώ παράλληλα η σώρευση εκκρεμοτήτων υποθάλλει και φαινόμενα εξυπηρέτησης αλλότριων συμφερόντων εις βάρος της δικαιοσύνης.

Πολλάκις, οι υπάλληλοι έχουν διατυπώσει τα παράπονά τους για την διαχρονική υποστελέχωση των υπηρεσιών τους, αλλά και για την ελλιπή εκπαίδευσή τους. Δεν τους αρκεί πλέον μόνο η αναγνώριση του έργου τους μέσα από επιπρόσθετες παροχές, όπως για παράδειγμα είναι περισσότερες άδειες ή χορήγηση bonus, αλλά και η ουσιαστική βελτίωση των συνθηκών εργασίας.

Στην παρούσα εργασία το αντικείμενο μελέτης ήταν το Ειρηνοδικείο Κατερίνης, ένα μικρό Ειρηνοδικείο, στο οποίο αποτυπώνονται χαρακτηριστικά τα ανωτέρω προβλήματα, που προσεγγίσαμε αρχικά θεωρητικά.

Στο Ειρηνοδικείο Κατερίνης, κάθε διαδικασία δεν αποτελείται από το γραμματέα του, όπως είθισται στα Ειρηνοδικεία Θεσσαλονίκης και Αθηνών. Κάθε γραμματέας στο Ειρηνοδικείο Κατερίνης είναι επιφορτισμένος με περισσότερα από ένα αντικείμενα εργασιών: για παράδειγμα ο γραμματέας της τακτικής διαδικασίας είναι επιφορτισμένος και με τις καταθέσεις κληρονομητηρίων, με τις αποδοχές κληρονομιάς αλλά και με τις αιτήσεις για την παροχή νομικής βοήθειας. Ο γραμματέας που είναι επιφορτισμένος με τις καταθέσεις της εκουσίας, έχει αναλάβει και τις καταθέσεις των αιτήσεων ασφαλιστικών μέτρων, ενώ ο γραμματέας που είναι υπεύθυνος για τις καταθέσεις των δικογράφων των ειδικών διαδικασιών, είναι επιφορτισμένος και με τις συστάσεις Σωματείων, αλλά και με τις καταθέσεις ενόρκων βεβαιώσεων. Τέλος, ο γραμματέας που είναι υπεύθυνος για τις καταθέσεις των διαταγών πληρωμής, είναι επίσης υπεύθυνος για την έκδοση των απογράφων, αλλά και για τις καταθέσεις δικογράφων που υπάγονται στις μικροδιαφορές. Πέραν, των ρητώς κατανεμειμένων αρμοδιοτήτων δεν είναι λίγες οι φορές, όπου κάποιος εξ αυτών μπορεί να αρρωστήσει ή να απουσιάσει για οιοδήποτε άλλο προσωπικό λόγο, οπότε και οι υπόλοιποι καλούνται να αναπληρώσουν τα καθήκοντα του, πέραν των δικών τους αρμοδιοτήτων. Ειδικά, στην περίοδο της Covid-19, από την πρώτη στιγμή εμφάνισης και έξαρσης αυτής μέχρι και σήμερα, ο φόρτος εργασίας του εκάστοτε γραμματέα έχει σχεδόν διπλασιασθεί. Το πρόβλημα αυτό δεν εμφανίστηκε τώρα λόγω της πανδημίας, αλλά ακόμα και πιο πριν ο Σύλλογος Δικαστικών Υπαλλήλων Ν. Πιερίας έχει υποβάλλει πολλαπλές εκκλήσεις σχετικά με την κάλυψη των κενών. Συνήθως, αυτά τα κενά, καλύπτονται είτε με αποσπάσεις από άλλα Ειρηνοδικεία, όπως το Ειρηνοδικείο Κορινθίου είτε εθελοντικά συμβάλλει το Δικηγορικός Σύλλογος Κατερίνης με τους ασκούμενους δικηγόρους, στην βοήθεια των οποίων, όμως, δεν μπορεί να στηριχτεί σε μόνιμη βάση μια δημόσια υπηρεσία.

Το Ειρηνοδικείο της Κατερίνης συνεδριάζει τέσσερις φορές την εβδομάδα και εξυπηρετεί καθημερινά σχεδόν πεντακόσιους δικηγόρους. Για αρκετά χρόνια δεν είχε καλυφθεί καμία θέση γραμματέα, παρά την άμεση ανάγκη για αύξηση και πλήρωση των απαιτούμενων οργανικών θέσεων με διάφορους μηχανισμούς, είτε με διορισμό είτε με μετάθεση είτε με μετάταξη από άλλες υπηρεσίες που συγχωνεύθηκαν.

Σε γενικές γραμμές αυτό που παρατηρείται στα περισσότερα Ειρηνοδικεία είναι ότι έχουν πολλαπλά αντικείμενα δραστηριότητας, ειδικά μετά το έτος 2012 με το ν. 4055/2012, όπου πολλά αντικείμενα, όπως αυτά τις εκούσιας δικαιοδοσίας μεταφέρθηκαν από την αρμοδιότητα των Μονομελών Πρωτοδικείων στην αρμοδιότητα των Ειρηνοδικείων, όπως για παράδειγμα είναι οι υποθέσεις υποχρεωμένων (Ν. 3869/2010)⁹¹, καθώς και η υποθέσεις επικύρωσης ανωμάλου δικαιοπραξίας. Επίσης, στην αποκλειστική αρμοδιότητα των Ειρηνοδικείων (ανεξαρτήτως ποσού) ανήκουν η δημοσίευση διαθήκης (άρθρο 807 Κ. Πολ. Δ.), κήρυξη ιδιόγραφης και κύριας διαθήκης (άρθρο 808 Κ. Πολ. Δ.), η έκδοση κληρονομητρίων (άρθρο 819 Κ. Πολ. Δ.), η εγγραφή, τροποποίηση, διάλυση και διοίκηση σωματείων (άρθρο 787 Κ. Πολ. Δ.).

Τα αντικείμενα και οι διαδικασίες μεταβάλλονται συνήθως ανά τακτά χρονικά διαστήματα και μάλιστα αυτές οι αλλαγές γίνονται κατόπιν συνεννόησης και συνεργασίας με τους δικηγορικούς συλλόγους της χώρας και όχι με τους εκπροσώπους των δικαστικών υπηρεσιών, οι οποίοι ουσιαστικά καλούνται να ανταπεξέλθουν εν τοις πράγμασι στις νέες εξελίξεις. Παράλληλα, η εκάστοτε νομοπαρασκευαστική επιτροπή δεν λαμβάνει υπόψη τις εκάστοτε υφιστάμενες υλικοτεχνικές και ανθρώπινες συναλλαγές. Πέραν των ανωτέρω σημαντική ήταν και η ψηφιοποίηση των διαδικασιών εντός του δικαστικού μεγάρου.

Στο πλαίσιο του Ν. 3359/2005⁹² περί συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού τομέα το Υπουργείο Δικαιοσύνης, εφάρμοσε ύστερα από τη διενέργεια διαγωνισμού την ψηφιακή απομαγνητοφώνηση των υποθέσεων στα ακροατήρια. Ακολούθησε η ανάθεση στην εταιρεία Profile Digital Service ΑΕ της υλοποίησης του έργου «ψηφιακή καταγραφή, αποθήκευση και διάθεση των πρακτικών των συνεδριάσεων έδρας με ΣΔΙΤ.

⁹¹ΦΕΚ Α 130/3-8-2010

⁹²ΦΕΚ 155/Α/23-06-2005.

Αντικείμενο του έργου είναι η ανάπτυξη πληροφοριακών συστήματος και υποδομών για την ψηφιακή καταγραφή, αρχειοθέτηση και διάθεση πρακτικών των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και η ψηφιακή καταγραφή, αποθήκευση και διάθεση των πρακτικών των συνεδριάσεων στα Εφετεία, τα Πρωτοδικεία και Ειρηνοδικεία της χώρας. Το Ολοκληρωμένο Σύστημα Πρακτικών Δικαστηρίων, το ΟΣΣΔΥ, είναι έργο συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνει τη μηχανοργάνωση της πολιτικής και ποινικής διαδικασίας των Δικαστηρίων και Εισαγγελιών σε ένα ομογενοποιημένο πληροφοριακό περιβάλλον. Αντικείμενο του έργου είναι η ανάπτυξη πληροφοριακών συστήματος και υποδομών για την ψηφιακή καταγραφή, αρχειοθέτηση και διάθεση πρακτικών των συνεδριάσεων των δικαστηρίων και η ψηφιακή καταγραφή, αποθήκευση και διάθεση των πρακτικών των συνεδριάσεων στα Εφετεία, τα Πρωτοδικεία και Ειρηνοδικεία της χώρας. Το Ολοκληρωμένο Σύστημα Πρακτικών Δικαστηρίων, το ΟΣΣΔΥ, είναι έργο συγχρηματοδοτούμενο από την Ευρωπαϊκή Ένωση και περιλαμβάνει τη μηχανοργάνωση της πολιτικής και ποινικής διαδικασίας των Δικαστηρίων και Εισαγγελιών σε ένα ομογενοποιημένο πληροφοριακό περιβάλλον. Πρόσφατα εκδόθηκε ο Νόμος 4226/20, ο οποίος έρχεται για να ενισχύσει τη διαφάνεια των υπηρεσιών και να καταγράψει τα εκάστοτε αντικείμενα και διαδικασίες των υπηρεσιών. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 στο Εθνικό Μητρώο Διαδικασιών, θα καταχωρίζονται όλες οι ψηφιακές και φυσικές διαδικασίες φορέων της Γενικής Κυβέρνησης, ώστε οι διοικητικές διαδικασίες να καθίστανται διαφανείς, νόμιμα τεκμηριωμένες, ορθά και ενιαία δομημένες, επιτρέποντας την εύκολη αναζήτηση και τον εντοπισμό τους, τη μελέτη ανασχεδιασμού τους και τη δυνατότητα υποβολής προτάσεων και βελτίωσής τους. Λόγω της υγειονομικής κρίσης που έχει ενσκήψει στη χώρα μας από το περασμένο Μάρτιο του έτους 2020, είχε ως αποτέλεσμα να επιταχύνει τις διαδικασίες ψηφιοποίησης στη Δικαιοσύνη με τη στήριξη του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Η επικοινωνία των διοικουμένων με την υπηρεσία γίνεται μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, (email), στην ηλεκτρονική διεύθυνση που έχουμε κοινοποιήσει στο Δικηγορικό Σύλλογο Κατερίνης, στα ΚΕΠ της χώρας και στους πολίτες, ώστε να αποφευχθεί η διασπορά του κορονοϊού, που προκαλείται λόγω της συγκέντρωσης πολιτών στην υπηρεσία. Κάποια χρονική στιγμή, πρόκειται και η δομή του Ειρηνοδικείου Κατερίνης να ενταχθεί στο πρόγραμμα www.solon.gov.gr. ενώ και θα λάβει χώρα και η ηλεκτρονική διακίνηση εγγράφων με την ψηφιακή υπογραφή. Ενώ απαιτείται και αναβάθμιση της ψηφιακής τεχνολογίας, υπολογιστών και του λογισμικού τους αλλά και των εκτυπωτών, προκειμένου να λειτουργεί γρήγορα και

ευέλικτα ο υπάλληλος κατά τη διεκπεραίωση μιας διαδικασίας. Οι υπολογιστές που υπάρχουν εντός του δικαστικού μεγάρου που χρησιμοποιούνται από τους δικαστικούς υπαλλήλους είναι παλιοί και το λογισμικό είναι εξαιρετικά αργό. Αυτό δημιουργεί μεγάλο γραφειοκρατικό πρόβλημα, ειδικά, τώρα που μας ενδιαφέρει η επιτάχυνση όλων των διαδικασιών και η αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση του κοινού.

Γενικότερα, με τη μεταβίβαση ενός μεγάλου μέρους της ύλης από την αρμοδιότητα του Μονομελούς Πρωτοδικείου, δεν συνοδεύτηκε και με την ανάλογη μετάθεση προσωπικού. Συνεπώς, σχεδόν όλα τα Ειρηνοδικεία της ελληνικής επικράτειας έχουν σοβαρές ελλείψεις γραμματειακού προσωπικού. Αυτή, όμως, η μετάθεση προσωπικού στην ελληνική επικράτεια δεν είναι τόσο εύκολη, καθώς στην Ελλάδα είναι έντονο το φαινόμενο της γραφειοκρατείας και ο διορισμός γραμματειακού προσωπικού, γίνεται είτε με προκήρυξη διαγωνισμού είτε με μετατάξεις από τη μια υπηρεσία στην άλλη. Ειδικά, στην τελευταία περίπτωση, η μετάταξη πρέπει να συνοδεύεται και από την ανάλογη εκπαίδευση του προσωπικού, κάτι που τις περισσότερες φορές δεν γίνεται. Εξ αυτού του λόγου, η ύπαρξη ευελιξίας εμφανίζεται ως αδήριτη ανάγκη για την αποτελεσματική λειτουργία της διοίκησης των δικαστηρίων, μέσω της ψηφιοποίησης. *«Επίσης όλα αυτά τα χρόνια, στο χώρο της δικαιοσύνης, δόθηκε βάρος στη διαδικασία της δικαστικής διερεύνησης και η στελέχωση και ψηφιοποίηση των υπηρεσιών έχει πάει πίσω. Το εμπόδιο είναι η διοικητική κουλτούρα και τα προβλήματα είναι νομικά και πολιτισμικά και πρέπει να δοκιμάζονται συνεχώς νέες εναλλακτικές trial/error»⁹³*

⁹³Θ. Τσέκος, παράδοση μαθημάτων-Οργανωτικός σχεδιασμός των δημοσίων φορέων

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Δ. Αναστασόπουλος, Ασκούμενους στα δικαστήρια έχουμε, γιατί όχι και νέο δικηγόροι ως «βοηθό δικαστή»; Δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα <https://www.metodikigoro.gr/dimitris-anastasopoulos-askoumenous-sta-dikasthria-exoume-giati-oxi-kai-neo-dikhgoro-ws-voitho-dikasth/>
- Γ. Γεραπετρίτης, Ο απρόσφορος εκσυγχρονισμός της διοικητικής δικαιοσύνης και ο μονόδρομος των ριζικών λύσεων, σε: Ένωση Διοικητικών Δικαστών, Τιμητικός Τόμος για τα 50 χρόνια των Τακτικών Διοικητικών Δικαστηρίων, 2015
- Τ. Γιαννίτση, Η Ελλάδα στην κρίση, εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2013
- Ι. Γιαννίδης, Δικαιοσύνη ως θεσμός και ως οργάνωση, Εκδόσεις Πόλις, Αθήνα, 2012
- Ζ. Δημητριάδη, Μεθοδολογία Επιχειρηματικής Έρευνας, Interbooks, Αθήνα, 2000
- Φ. Κατσιγιάννης, Γενικά λειτουργικά προβλήματα των διοικητικών δικαστηρίων, ΔιΔικ 2/2001
- Ε. Καστανίδου, Η ποινική διαπραγμάτευση (pleabargaining), ΠοινΔνη 2016
- Κτιστάκη, Ζητήματα ορθολογισμού του ποινικού δικαίου, ΠοινΧρ 1998
- Α. Μαρίνος, Τα βασικά του δημοσιοϋπαλληλικού δικαίου, Αθήνα - Κομοτηνή 1996,
- Μεϊδάνη, Ορισμένες αναγκαίες μεταρρυθμίσεις στην πολιτική δικονομία, Καθημερινή της 25-7-2015
- Ν. Νίκας, Εγχειρίδιο Πολιτικής Δικονομίας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη – Αθήνα, 2018
- Μ. Πικραμένος, Ο δικαστής, το δικαστικό σύστημα και τρεις συνταγματικές αρχές, ΕφημΔΔ 1/2019
- Φ. Ρωσσίδης, Εφαρμογές του Επιχειρησιακού Μάνατζμεντ στην Ελληνική Δημόσια Διοίκηση,
- Γ. Σκουρλέτος, Οι δικαστικοί υπάλληλοι στη δικαιοδοσία των διοικητικών δικαστηρίων, Διοικητική Δίκη, 4 (2003)
- Δ. Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο. Οργάνωση και Λειτουργία της Πολιτείας, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη, 1992
- Κ. Τσουκαλά, Κοινωνική ανάπτυξη και κράτος. Η συγκρότηση του δημοσίου χώρου στην Ελλάδα, εκδόσεις Θεμέλιο, 1986

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

Ερώτηση 1: Φύλο

ΑΝΔΡΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ

Ερώτηση 2: Ηλικία

Έως 25

26-35

36-45

46-55

56 και πλέον

Ερώτηση 3: Επίπεδο εκπαίδευσης

Δημοτική εκπαίδευση

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Πανεπιστημιακή/τεχνολογική εκπαίδευση

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

Τίποτα από τα παραπάνω

Άλλο

Ερώτηση 4: Έτη υπηρεσίας ως δικαστικός υπάλληλος

Έως 5 έτη

6-15 έτη

16-25 έτη

Από 26 έτη και άνω

Ερώτηση 5: Υπηρεσιακή κατάσταση

Γραμματείς

Προϊστάμενος Διεύθυνσης

Προϊστάμενος Τμήματος

Άλλο.....

Β' ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ – ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ ΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

Ερώτηση 6: όταν διοριστήκατε τι εκπαίδευση λάβατε;

Εκπαίδευση από παλαιότερο συνάδελφο

Εισαγωγική εκπαίδευση στο Ε.Κ.Δ.Δ.Α.

Παρακολούθηση εκπαιδευτικών σεμιναρίων

Άλλο

Ερώτηση 7: Πόσο βοηθητική ήταν η ανωτέρω εκπαίδευση στην εκτέλεση των υπηρεσιακών σας καθηκόντων

- 1 (πάρα πολύ)
- 2 (πολύ)
- 3 (λίγο)
- 4 (καθόλου)

Ερώτηση 8: Συμμετείγατε έως σήμερα σε κάποιο επιμορφωτικό/εκπαιδευτικό πρόγραμμα; Αν ναι σε ποιο και από ποιον φορέα οργανώθηκε (δυνατότητα πολλών απαντήσεων)

- Δεν έχω συμμετάσχει
- Στο ΕΚΔΔΑ
- Στο Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Σε ΑΕΙ/ΤΕΙ Κέντρο Δια βίου Εκπαίδευσης
- Άλλο φορέα.....

Ερώτηση 9: Σε ποιο αντικείμενο έχετε επιμορφωθεί

- Νομική ορολογία/ Νομολογία
- Διοίκηση ανθρωπίνου δυναμικού
- Πληροφορική
- Άλλο.....

Ερώτημα 10: Σε ποιο βαθμό σας βοήθησαν τα επιμορφωτικά σεμινάρια

- 1 (πάρα πολύ)
- 2 (πολύ)
- 3 (λίγο)
- 4 (καθόλου)

Ερώτηση 11: Πιστεύετε στην υποχρεωτικότητα των επιμορφωτικών προγραμμάτων

- 1 (πάρα πολύ)
- 2 (πολύ)
- 3 (λίγο)
- 4 (καθόλου)

Ερώτηση 12: Κάθε πότε πιστεύετε πρέπει να διενεργούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα

- Κάθε έξι μήνες
- Κάθε χρόνο
- Κάθε δύο χρόνια
- Άλλο

Ερώτημα 13: Τι θα σας παρακινούσε να συμμετέχετε σε ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα (δυνατότητα πολλαπλών απαντήσεων)

Δυνατότητα προαγωγής

Αύξηση μισθού

Συνάντηση με συναδέλφους

Χορήγηση περισσότερων ημερών άδειας

Άλλο.....

Ερώτημα 14: Θα παρακολουθούσατε σεμινάρια εκτός του ωραρίου εργασίας

Ναι

Όχι

Δεν γνωρίζω, εξαρτάται

Ερώτημα 15: Ασχολείστε αποκλειστικά με ένα αντικείμενο ή με πολλαπλά; Αν ναι με ποια;

Ναι

Όχι

Αν ναι, τα αντικείμενα ενασχόλησης μου είναι:.....

Ερώτημα 16: Πιστεύετε ότι το υπάρχον προσωπικό αρκεί για τη διαπεραίωση της δικαστικής ύλης

Ναι

Όχι

Ερώτημα 17: Υπάρχει σύστημα αξιολόγησης στην υπηρεσία σας

Ναι

Όχι